

Analýza systému súdnictva a jeho výkonnosti v období do roku 2010

Spracovatelia:
Martin Valentovič, Radovan Kavický



júl 2011

Podakovanie

Radi by sme sa touto cestou poďakovali všetkým, ktorí s nami počas prípravy a následnej realizácie spolupracovali na tejto štúdií. V rámci nich by sme radi vyzdvihli predovšetkým veľkú ústretovosť a veľmi cennú pomoc zo strany pani Mgr. Zuzany Piovarčiovej zo sekcie rozvoja, ekonomiky a správy a pána Ing. Milana Ivana, generálneho riaditeľa tejto sekcie. V neposlednom rade patrí naša vďaka aj pani ministerke doc. JUDr. Lucii Žitňanskej, PhD. za iniciatívu smerujúcu k vypracovaniu tejto štúdie ako podkladu pre ďalšie kroky, rozhodnutia a opatrenia smerujúce k zlepšeniu stavu súdnictva na Slovensku.

Obsah

ÚVOD.....	5
1. SÚSTAVA SÚDOV V SR.....	6
2. HLAVNÉ PROBLÉMY V SÚDNICTVE	8
2.1. SPOCHYBŇOVANÁ NEZÁVISLOSŤ SÚDNICTVA, NAPÄTIE A ROZPOLTENOSŤ SUDCOV	10
2.2. KVALITA ROZHODOVANIA SAMOTNÝCH SUDCOV	11
2.3. RÝCHLOSŤ KONANIA	13
2.4. NEDOSTATOČNÁ MIERA ŠPECIALIZÁCIE.....	16
2.5. ĎALŠIE PROBLÉMY V SÚDNICTVE.....	18
3. REFORMY V SÚDNICTVE ZA POSLEDNÝCH PÄTNÁŠŤ ROKOV	20
3.1. ZVÝŠENIE POČTU SÚDOV V ROKU 1997	20
3.2. REFORMNÉ OBDOBIE 1999-2006	21
3.2.1. <i>Súdny manažment</i>	21
3.2.2. <i>Vznik Súdnej rady</i>	21
3.2.3. <i>Inštitút vyšších súdnych úradníkov</i>	21
3.2.4. <i>Rozhodcovské konanie</i>	22
3.2.5. <i>Optimalizácia súdnej sústavy – zníženie počtu súdov</i>	22
3.2.6. <i>Oddelenie rozhodovania od správy súdov a vnútorné kontroly na súdoch</i>	22
3.3. ZMENY V OBDOBÍ 2006-2010.....	23
3.3.1. <i>Znovuoobnovenie deviatich súdov</i>	23
3.3.2. <i>Zrýchlenie platobných rozkazov</i>	24
3.3.3. <i>Zavedenie fikcie doručenia</i>	24
3.3.4. <i>Zrušenie vojenských súdov</i>	24
3.3.5. <i>Špeciálny súd a špecializovaný trestný súd so sídlom v Pezinku</i>	25
3.4. REFORMY OD ROKU 2010	25
4. VÝVOJ HLAVNÝCH PARAMETROV SÚDNICTVA V KONTEXTE USKUTOČNENÝCH REFORIEM	27
4.1. VÝVOJ DOŠLÝCH PODANÍ NA SÚDY (TZV. NÁPAD AGENDY).....	27
4.2. SCHOPNOSŤ SÚDOV VYSPORIADAŤ SA S DOŠLÝMI PODANIAMÍ	28
4.3. VÝVOJ POČTOV SUDCOV A RÝCHLOSTI KONANIA	31
4.4. DOPADY HLAVNÝCH REFORIEM NA RÝCHLOSŤ KONANIA NA OKRESNÝCH SÚDOCH.....	34
4.5. DOPADY HLAVNÝCH REFORIEM NA VÝVOJ REŠTANČNÝCH VECÍ V JEDNOTLIVÝCH AGENDÁCH.....	34
5. VÝSLEDKY ANALÝZ NA ÚROVNI JEDNOTLIVÝCH SÚDOV	38
5.1. RÝCHLOSŤ KONANIA.....	38
5.1.1. <i>Veľkosť súdu</i>	39
5.1.2. <i>Pomocná sila pre sudcov</i>	43
5.1.3. <i>Vplyv výdavkov na rýchlosť konania súdov</i>	44
5.2. KVALITA SÚDNEHO PROCESU.....	45
6. MOŽNOSTI OPTIMALIZÁCIE VÝDAVKOV S POZITÍVNYM VPLYVOM NA RÝCHLOSŤ A KVALITU PRÁCE SUDCOV	48
6.1. FLEXIBILITA PRÁCE SUDCOV	48
6.1.1. <i>Pozitívne efekty posilnenia stavov vysokokvalifikovaných zamestnancov súdov na úkor počtu sudcov</i>	48
6.1.2. <i>Kvantifikácia úspor z rozsahu</i>	49
6.2. ĎALŠIE MOŽNOSTI ZNIŽOVANIA VÝDAVKOV	53
6.2.1. <i>Úspory na energiách</i>	53

6.2.2. Úspory vyplývajúce zo zníženia počtu sudcov a zvýšenia počtu vyšších súdnych úradníkov.....	54
7. ZAHRANIČNÉ SKÚSENOSTI PRI HODNOTENÍ KVALITY A VÝKONNOSTI SÚDNICTVA	57
7.1. PRÍSTUPY K HODNOTENIU VÝKONNOSTI SÚDNICTVA	57
7.1.1. Správa UNODC	59
7.1.2. World Justice Project (Rule of Law Index)	60
7.1.3. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ)	61
7.2. HODNOTENIE PRÁCE SUDCOV A VÝKONNOSTI SÚDNICTVA – RAKÚSKO	62
7.3. HODNOTENIE VÝKONNOSTI SÚDNICTVA – FÍNSKO.....	63
7.3.1. Procesy na súdoch (9 kritérií/ukazovateľov);	64
7.3.2. Rozhodovanie súdov (7 kritérií/ukazovateľov);.....	65
7.3.3. Súdne konania (6 kritérií/ukazovateľov)	66
7.3.4. Rýchlosť konaní (4 kritériá/ukazovatele)	67
7.3.5. Kompetentnosť sudcov (6 kritérií/ukazovateľov)	67
7.3.6. Organizácia práce súdov a súdny manažment (8 kritérií/ukazovateľov).....	68
7.4. NÁVRH MERATELNÝCH UKAZOVATEĽOV PRE HODNOTENIE SÚDOV NA SLOVENSKU (RATING SÚDNICTVA)	69
7.4.1. Navrhovaný systém bodového hodnotenia.....	69
8. ZÁVERY A ODPORÚČANIA	73
8.1. OPATRENIA NA ZABEZPEČENIE VYSOKÉHO ODBORNÉHO A MORÁLNEHO KREDITU SUDCOV.....	73
8.1.1. Inštitút hodnotenia spôsobilosti sudcov.....	73
8.1.2. Celoživotné vzdelávanie sudcov a vyšších súdnych úradníkov	75
8.2. OPATRENIA NA ĎALŠIE ZEFEKTÍVNENIE SÚDNEHO MANAŽMENTU	75
8.2.1. Odmeňovanie sudcov viazané na výkon	75
8.2.2. Zníženie počtu sudcov za súčasného posilňovania inštitútu vyšších súdnych úradníkov	77
8.2.3. Zlúčenie vybraných súdov	78
8.2.4. Zvýšenie výdavkov na moderné komunikačné technológie	80
8.2.5. Zavedenie plne elektronického spisu.....	80
8.2.6. Eliminácia súdnych obštrukcií	81
8.2.7. Napojenie súdov na centrálnu databázu obyvateľstva	81
ZOZNAM LITERATÚRY:.....	82
DOPLŇUJÚCA LITERATÚRA	82
TABUĽKOVÁ ČASŤ	86

Úvod

Rozvoj fungujúcej spoločnosti si vyžaduje dodržiavanie zákonov ako stanovených pravidiel hry. Ak sú vnímané ako spravodlivé a prospešné, pomáhajú k upevneniu presvedčenia, že čestný život sa oplatí.

Pokiaľ toto presvedčenie neexistuje, účinky akýchkoľvek prospešných zákonov musia byť oslabené, pretože chýba vôľa k ich rešpektovaniu. Len tak sa môže stať, že obyvatelia vynakladajú veľkú časť energie na hľadanie stále nových spôsobov na to, ako by sa zákony dali obísť. Vedie ich k tomu nedôvera k zákonom a ich tvorcom spolu s vidinou vlastného rýchleho prospechu.

Efektívne súdnictvo hrá kľúčovú úlohu v dodržiavaní zákonov, čím v zásadnej miere prispieva k pozitívnemu vnímaniu spravodlivosti. Vymáhateľnosť práva je považovaná za jeden z hlavných predpokladov fungujúceho hospodárstva.

Počas transformačného obdobia bolo na Slovensku uskutočnených viacero dôležitých reforiem súdnictva s cieľom zefektívnenia súdneho manažmentu, zvýšenia transparentnosti a nastolenia podmienok férovej súťaže. V oblasti kvality súdnictva však stále ešte existujú rezervy.

Cieľom predkladanej štúdie je poskytnúť hlbší pohľad na fungovanie súdnictva, ako aj navrhnúť vhodné riešenia na jeho ďalšie zlepšovanie. Vo svojich argumentáciách sa budeme opierať prevažne o merateľné faktory. Sme si však vedomí i toho, že nie všetky aspekty kvality súdnictva možno zmerať.

1. Sústava súdov v SR

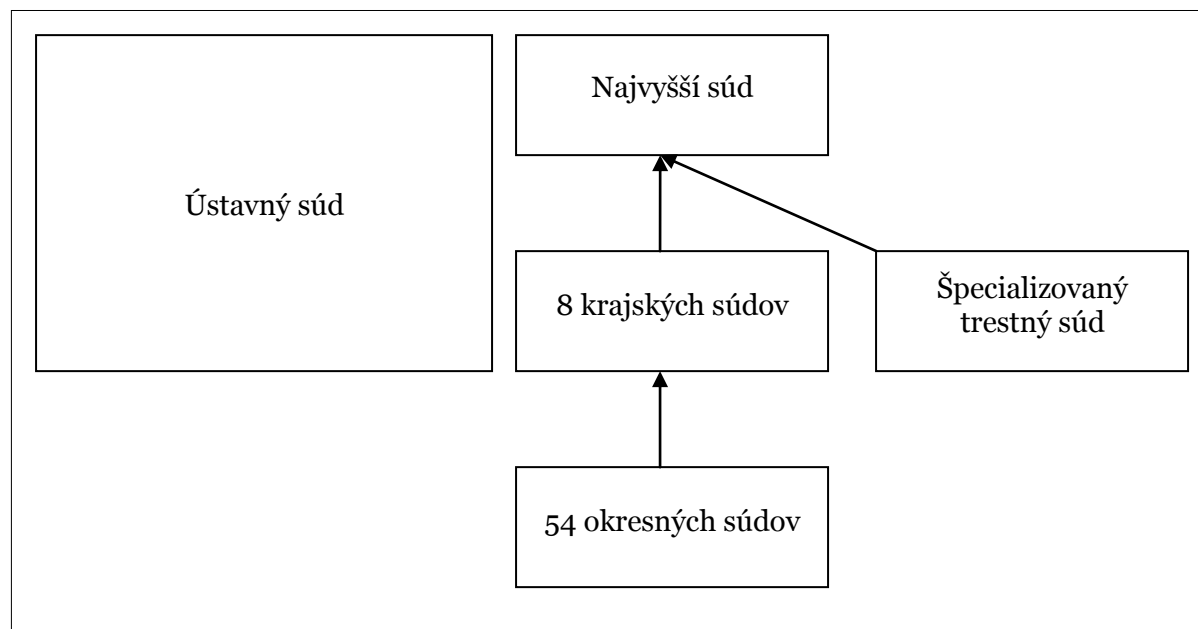
V podmienkach historického a spoločensko-ekonomického kontextu sa na Slovensku do dnešného dňa vyvinuli **všeobecné súdy** a dva **osobitné súdy**, ktorými sú Ústavný súd Slovenskej republiky a Špecializovaný trestný súd. Požiadavkou na súdny systém je, aby rozhodoval nestranne, spravodlivo a pokiaľ možno aj rýchlo a efektívne.

Nástrojom na zabezpečenie nestrannosti a spravodlivosti v rozhodovaní sudcov je požiadavka **nezávislosti súdnej moci**, ktorá sa okrem iného prejavuje aj v požiadavke neodňateľnosti sudcu. Inými slovami, sudca nemôže byť viazaný žiadnymi príkazmi, pokynmi, odporúčaniami alebo radami, musí len rozhodovať v súlade s ústavou, ústavnými zákonmi, zákonmi, medzinárodnými zmluvami a vlastným svedomím. Snaha o zabezpečenie nezávislosti sudcov sa prejavuje aj v ich menovaní bez časového obmedzenia ako aj v ich hmotnom zabezpečení (príjmy vo výške niekoľkonásobku priemernej mzdy). Dôležitú úlohu tu hrá sudcovská samospráva.

Riziko nespravodlivých rozhodnutí slovenských súdov by malo byť znížené možnosťou odvolania sa na nadradený súd, inštitucionálne zabezpečené v dvojstupňovom systéme súdnictva. Na prvom stupni rozhodujú okresné súdy podľa územnej príslušnosti, pričom druhostupňovým odvolacím súdom je krajský súd.

Medzi súdy, ktoré riešia takmer všetky agendy, teda civilné a aj trestné prípady, patrí okrem krajských a okresných súdov aj **Najvyšší súd Slovenskej republiky**. Ten môže rozhodovať ako dovolací súd v prípade aplikácie tzv. špeciálneho opravného prostriedku. Najvyšší súd Slovenskej republiky môže slúžiť ako odvolací súd len v takých súdnych prípadoch, ktoré začali na krajskom súde ako na prvom stupni.

Schéma 1
Sústava súdov platná od 1. mája 2010



Zdroj: MS SR

Ústavný súd je nezávislým súdom, ktorý má právomoc nad záležitosťami týkajúcich sa Ústavy SR. To znamená, že sa vyjadruje výlučne k otázkam súladu alebo rozporu danej legislatívnej normy s Ústavou SR. Rozhoduje i v kompetenčných konfliktoch medzi ústrednými orgánmi štátnej správy, ak zákon neustanovuje, že v týchto sporoch rozhoduje iný štátny orgán. Ústavný súd má za úlohu riešiť sťažnosti porušenia základných práv občanov, a v prípade, že ide o spornú vec, podávať výklad ústavy alebo ústavných zákonov.

Špecializovaný trestný súd (predtým tzv. Špeciálny súd) predstavuje špecifický typ súdu založený za účelom riešenia mimoriadne závažných spoločenských deliktov v oblasti korupcie, falšovania peňazí a cenných papierov, organizovanej a majetkovej trestnej činnosti, terorizmu a pod.

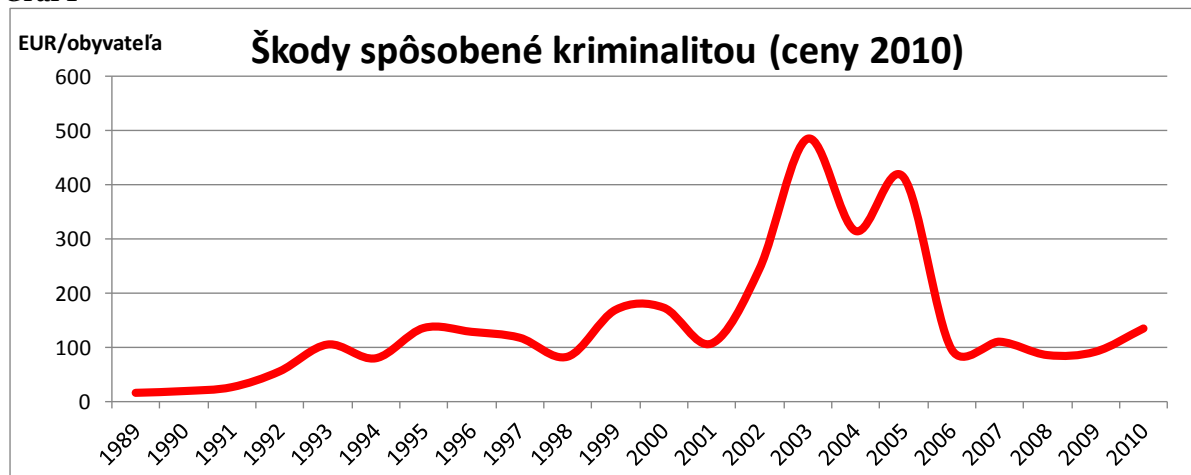
Svoje vlastné súdnictvo mala do roku 2009 aj vojenská agenda, no tieto špecifické súdy boli ku dňu 1. 4. 2009 zrušené. Dnes existujúcu sústavu súdov zachytáva Schéma 1.

2. Hlavné problémy v súdnictve

Nežná revolúcia bola pre mnohých obyvateľov silným impulzom prebúdajúcim nádej príslubu hodnotnejšieho života, v ktorom by po dlhých rokoch totality a neslobody konečne zavládla spravodlivosť. Prejavovalo sa to veľkou radosťou a ochotou vysporiadať sa s počiatočnými nákladmi takej radikálnej zmeny smerovania spoločnosti.

Cieľom vtedajších nových elít, ktoré sa predtým odvážili postaviť zoči-voči policajnej mašinérii, bolo do viesť spoločnosť k slobode prejavu a k slobodným voľbám. Po tom, ako bol tento cieľ nečakane dosiahnutý, už nemali pred sebou jasnejšiu koncepciu ďalšieho smerovania. Nedokázali zabrániť tomu, že v týchto dôležitých momentoch schopných na dlhú dobu ovplyvniť hodnotový rebríček celej spoločnosti, začali sa v mocenskom boji postupne dostávať na jej čelo znovu predstavitelia predchádzajúceho režimu, schopní šikovne využiť slabosti obyvateľstva. Došlo to nakoniec tak ďaleko, že počas určitého obdobia dokázali ovládnuť takmer všetky kľúčové mocenské pozície v štáte. To bolo tiež obdobie, v ktorom napriek existencii silného policajného aparátu naša spoločnosť zažívala veľký rozmach organizovaného zločinu, prejavov vražd na objednávku, výpalníctva, a čo je najhoršie - najvyššími štátnikmi organizovaným rozkrádaním najlukratívnejších podnikov vo forme priamych predajov vo pred vybraným lojálnym subjektom, ktoré mali neskôr vytvoriť ekonomické elity. Boli tým dané základy pre nebývalý rozmach klientelizmu a korupcie a následne vlnu sklamaní, strhávanie ideálov namiesto toho, aby ich energia bola nasmerovaná k niečomu skutočne lepšiemu. Takýmto spôsobom mohlo nastať len pokrivenie hodnôt, zvyšujúca sa apatia a nedôvera vo všetkých spoločenských vrstvách, čo prakticky trvá dodnes. Nie je ľahké tomuto stavu čeliť.

Graf 1

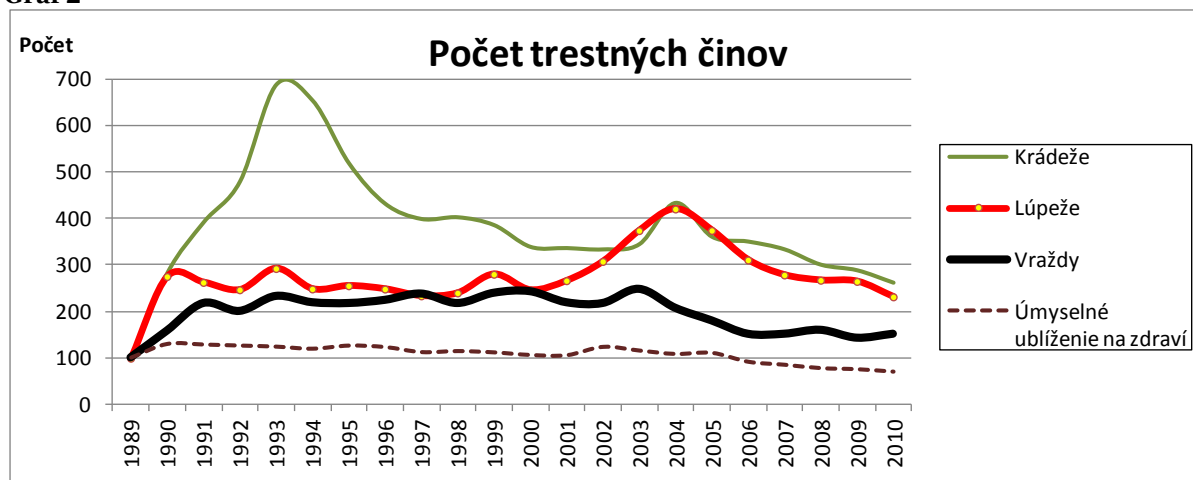


Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Na zabezpečenie skutočnej zmeny treba znovu dokázať, že tieto nežiaduce javy nemajú miesto v spoločnosti, nemôžu sa dlhodobo udržať. Možno aj preto sa dnes kvalita súdnictva na verejnosti často skloňuje v najrozličnejších pádoch. Treba však dodať, že hoci sa niektoré informácie preberané na verejnosti môžu zakladať na skutočnosti, vždy tu existuje riziko neobjektívneho hodnotenia, či už z titulu jednostranného úsudku strany, ktorá prehrala súdny spor, z dôvodov nedostatku informácií, alebo preto, že na posúdenie kvality súdnictva nie vždy existujú jednoznačne merateľné ukazovatele.

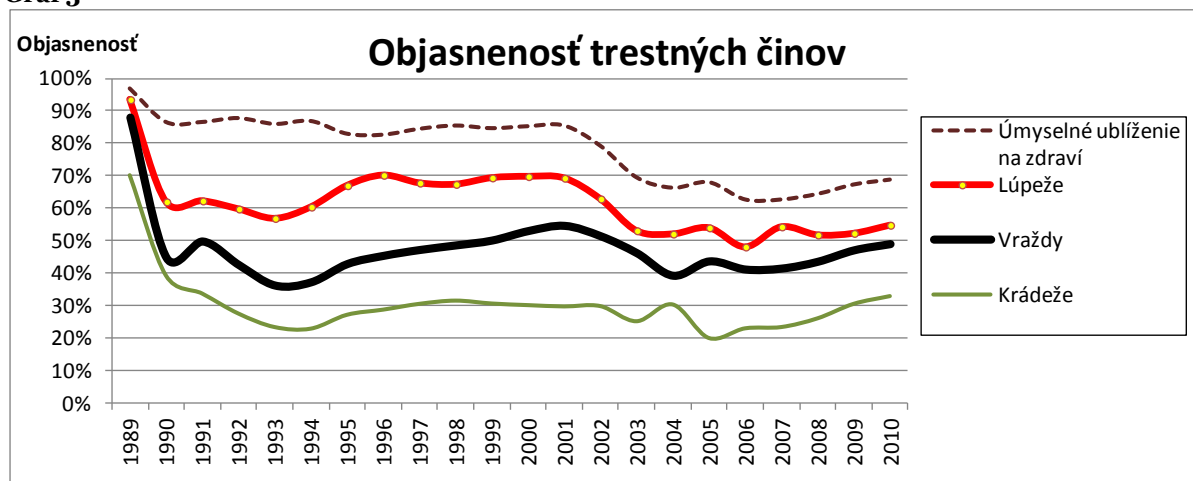
Hoci sme počas obdobia transformácie zaznamenali obdobia, kedy kriminalita¹ a ňou spôsobené škody prudko rástli, zatiaľ čo miera objasnenosti trestných činov klesala, za posledných 5-7 rokov tu možno sledovať náznaky zlepšenia (Graf 1, Graf 2, Graf 3)., Podarí sa slovenskému súdnictvu (spolu s políciou) znovuzískať dôveru a vysokú kredibilitu, ktorá je kľúčová pre to, aby sa spoločnosť mohla správnym spôsobom rozvíjať?

Graf 2



Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

Graf 3



Zdroj: ŠÚ SR, vlastné prepočty

S cieľom dopomôcť ku kvalite reformného úsilia, pokúsime sa na nasledujúcich stránkach zosumarizovať v súčasnosti najviac viditeľné problémy v slovenskom súdnictve.

¹ Na tomto mieste zámerne nehodnotíme úspešnosť a objem agendy mimo trestných činov, keďže jej rast môže byť spôsobený zmenou právneho uvedomenia a „súdivosti“ obyvateľov a nie reálnym skutkovým stavom. V prípade trestných činov je oveľa vyššia pravdepodobnosť, že dôjde k nahláseniu a teda aj k vykázovaniu v štatistikách.

2.1. Spochybňovaná nezávislosť súdnictva, napätie a rozpoltenosť sudcov

Predpokladajme, že najviac informácií priamo zo zákulisia majú samotní sudcovia. V tejto súvislosti nemožno prehliadnúť viacero snáh sudcov o poukázanie vážnych nedostatkov v nestrannom rozhodovaní súdov. Ako dôkaz uveďme založenie nezávislej sudcovskej iniciatívy „Za otvorenú justíciu“ (ZOJ), ktorá ostro kritizuje predovšetkým **snahy o politické ovplyvňovanie sudcov**. Iniciatíva kladie hlavný dôraz okrem otvorenosti súdnictva aj na jeho transparentnosť a spravodlivosť, odbornú úroveň a presadzovanie etických hodnôt v súdnictve či rýchlosť konania. Jej signatármi bolo trinásť sudcov Najvyššieho súdu, desať sudcov krajského súdu, osemnásť sudcov okresného súdu, dvaja sudcovia špecializovaného trestného súdu a traja sudcovia na dôchodku.

Kritický stav slovenského súdnictva zo strany ovplyvňovania vysokopostaveného politického činiteľa vyplýva aj zo správy čestného prezidenta Európskej asociácie sudcov (IAJ) s poverením monitorovať a vyhodnocovať situáciu v slovenskom súdnictve. V čase žiadosti Slovenska o členstvo v EÚ bola podľa jeho slov slovenská justícia „*totálne závislá a ovládaná exekutívou, najmä ministrom spravodlivosti*“. Situácia sa neskôr postupne začala zlepšovať najmä vďaka tvrdému boju Združenia sudcov Slovenska, ktorá v tom čase bola ešte silná a zanietená, podporovaná väčšinou sudcov. Neskôr sa však situácia znovu vyhrotila vďaka autoritatívnemu pôsobeniu v tom čase nového predsedu Najvyššieho súdu, človeka s politickými konexiami, vďaka čomu sa dostával do konfliktných situácií s mnohými sudcami.

Pochybnosti o oddelení súdnej moci od výkonnej a zákonodarnej možno vyjadriť aj **neexistenciou mechanizmu obmedzenia pôsobenia jednej osoby medzi rôznymi riadiacimi zložkami týchto mocí**. To umožnilo napríklad spomínanému rozporuplnému predsedovi Najvyššieho súdu stať sa neskôr ministrom spravodlivosti (výkonná moc) a počas tohto obdobia výrazne posilňovať kompetencie Súdnej rady SR, ku ktorej mal personálne väzby z titulu svojej predchádzajúcej funkcie. Ako vo svojej správe uviedol čestný predseda IAJ, zneužívanie funkcie ministra spravodlivosti sa prejavovalo okrem iného aj odvolaním siedmych predsedov súdov kvôli nesúhlasu s jeho zámermi a na ich miesto dosadením jemu blízkych ľudí, výrazným ovplyvňovaním volieb do Súdnej rady rozposielaním zoznamu svojich kandidátov či vytváraním tlaku na predsedov súdov, následkom čoho došlo k zmene štruktúry členov Súdnej rady natoľko, že ho táto ako úradujúceho ministra spravodlivosti zvolila za predsedu Najvyššieho súdu SR a z toho titulu aj za predsedu tej istej Správnej rady, ktorej moc pred tým stihol výrazne rozšíriť.

Napätá situácia v súdnictve pretrváva dodnes. Hovorí sa o účelovom iniciovaní disciplinárnych konaní predsedom Najvyššieho súdu, o jeho ovplyvňovaní zloženia disciplinárnych senátov, o neúmernom (až niekoľkoročnom) predlžovaní disciplinárnych konaní, počas ktorých je sudcom pozastavená činnosť a znížený plat a o podobných praktikách. Mnoho sudcov vystupuje na protest zo Združenia sudcov Slovenska (ZSS), následkom čoho má dnes táto najdôležitejšia stavovská organizácia sudcov už len 350 členov z celkových 1400 sudcov. Sudcovia na Slovensku sú evidentne rozpoltení a vládne medzi nimi nedôvera. Aj na začiatku spomínaná iniciatíva ZOJ bola založená sudcami, ktorí pred tým vystúpili zo ZSS.

Rámik 1 Korupcia na Slovensku

Podľa medzinárodného prieskumu vnímanej korupcie v krajinách sveta, ktorú uskutočňuje spoločnosť Transparency International, sa Slovensko v roku 1998 nachádzalo na hlboko podpriemernej úrovni – 3,9 bodov (z 10 možných). V rokoch 1999–2003 sa situácia ešte viac zhoršila, keď index vnímania korupcie na Slovensku klesol na 3,5 až 3,7 bodov. Od roku 2004 je možné sledovať pozvoľné zlepšovanie, a to až do roku 2008, kedy bol index vnímania korupcie historicky najlepší (5,0). Zo 180 hodnotených krajín sme však vtedy dosahovali len 52. miesto. Opätovné zhoršovanie indexu vnímania korupcie znovu začalo od roku 2009 (4,5), a zhoršujúci trend pokračuje aj naďalej. Pri posledných meraniach (v roku 2010) dosiahol u nás tento index hodnotu 4,3.

Podľa verejnosti je korupcia najviac rozšírená práve v tých oblastiach, ktoré sú vnímané ako spoločensky najvýznamnejšie: to znamená zdravotníctvo, školstvo, justícia, politika, polícia a pod. Napríklad až 60 % opýtaných uviedlo rozšírenosť úplatkárstva na súdoch a prokuratúre, 54% na policii a 45 % na ministerstvách. Podľa väčšiny respondentov je tento konflikt záujmov najviac viditeľný u ministrov, poslancov ale mimoriadne je rozšírený aj na súdoch, prokuratúrach, na policii, na ministerstvách a u riaditeľov štátnych podnikov.

Riziká korupcie a organizovaného zločinu pre spoločnosť hodnotí aj Organizácia spojených národov, keď v preambule Dohovoru proti korupcii upozorňuje na závažnosť problémov a nebezpečenstvá, ktoré predstavuje korupcia pre stabilitu a bezpečnosť spoločnosti, podkopávajúc inštitúcie a hodnoty demokracie a výkon spravodlivosti a ohrozujúc trvalo udržateľný rozvoj a právny štát. Ďalej upozorňuje na prepojenie medzi korupciou a inými formami trestnej činnosti, najmä organizovaným zločinom a ekonomickým zločinom, vrátane prania špinavých peňazí.

2.2. Kvalita rozhodovania samotných sudcov

Spoločnosť právom očakáva od súdnej moci, že predovšetkým ona bude garantom nielen zákonnosti, ale aj spravodlivosti, a že sudcovia budú pre verejnosť odbornými i morálnymi autoritami. S týmito slovami sa stotožňujú i hovorcovia Iniciatívy za otvorenú justíciu. Pretože mechanizmy na zabezpečenie nezávislosti súdnictva do určitej miery sťažujú možnosť zbaviť sudcu funkcie, ktorá mu už raz bola daná, je na mieste, aby aspoň v procese menovania prevládali vysoké nároky na spomínané kvality. Ako je tomu dnes?

Napätie, rozpoltenosť, zneužívanie právomocí, prevládajúca apatia a najmä objavujúca sa nedôvera medzi sudcami svedčí o tom, že pojem sudca na Slovensku má ďaleko od toho, čo by mal stelesňovať. Z toho vyplýva aj nedôvera obyvateľstva v kvalitu súdneho systému ako takého, poukazovanie na vysokú mieru korupcie, klientelizmu, povrchnosti, ovplyvniteľnosti či rôzne ďalšie problémy s tým spojené. Podľa výsledkov prieskumov agentúry Focus vníma každý druhý Slovak súdy ako skorumpované, a oproti roku 2006 vzrástlo vnímanie klientelizmu na súdoch o tretinu. O tom, ako je korupcia na Slovensku rozšírená, ukaže aj Rámik 1.

Problémový môže byť najmä morálny kredit, ktorý na rozdiel od odborných predpokladov je len veľmi ťažko merateľný. Určité indikátory však predsa len existujú. Podľa jednej zo sudkýň Najvyššieho súdu napríklad už len *hromadné podávanie diskriminačných žalôb sudcami proti štátu, na strane druhej priam hlasné mlčanie sudcov pri zjavnej diskriminácii a trestaní svojich kolegov za iný názor* je dôkazom toho, že *sudcovský stav nebol schopný v tejto verejnej skúške vlastnej morálnej kredibility obstáť* (Berthotyová, 2011).

Ďalšou spätnou väzbou na kvalitu súdnych rozhodnutí je podľa združenia Via Iuris kvalitné, dostatočné, presvedčivé a racionálne odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Časté prípady, ktoré v tomto svetle dokumentujú nízku kvalitu rozhodnutí, sú napríklad:

- Súd iba popíše skutkový stav vecí, odcituje ustanovenia právneho predpisu a následne konštatuje, že „z uvedených ustanovení vyplýva taký alebo onaký záver“, alebo použije formulku „a preto súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozhodnutia“. **Z rozhodnutia** však vôbec zrozumiteľne a presvedčivo **nevyplýva, prečo sudca aplikoval citovaný predpis** alebo prečo ho vykladal práve takým spôsobom.
- **Nekonzistentnosť v rozhodovaní súdov.** Nielen rôzne sudy toho istého stupňa, ale dokonca aj rôzne senáty toho istého súdu rozhodujú v podobných prípadoch rozdielne, alebo vôbec nevysvetlia, prečo sa odklonili od ustálenej judikatúry. Rozhodnutia súdov bývajú tiež vnútorne rozporné: súd v odôvodnení rozhodnutia uvádza argumenty, ktoré si navzájom odporujú, prípadne uvádza zmätočné či nezrozumiteľné argumenty alebo argumenty, ktoré vôbec nie sú pre konkrétny právny problém relevantné.
- Nie je zriedkavosťou, že sa sudy **vôbec nezaoberajú pre vec významnými argumentmi**, ktoré prednesú účastníci konania. Alebo sa sudy nezaoberajú ústavnými aspektmi prípadu a povinnosťou vykladať ustanovenia právnych predpisov v súlade s ústavnými princípmi. Sudy pri výklade práva (najmä pri výklade neurčitých právnych pojmov pripúšťajúcich rôzny výklad) nevykonávajú váženie konkurujúcich ústavných princíпов, resp. z ich rozhodnutí nie je zrejmé, ako tieto princípy vážili, ktorý ústavný princíp prevážil a prečo.

Na konferencii v Senci, ktorá sa zaoberala okrem iného aj dôvodmi nekvalitných a nedostatočne odôvodňovaných súdnych rozhodnutí, vyplynuli nasledujúce závery (Via Iuris, 2010):

- **preferencia kvantity pred kvalitou:** hodnotenie sudcov vychádza z ich kvantitatívneho výkonu (napr. z počtu ukončených prípadov), pričom nereflektuje kvalitu ich rozhodovania ani rozdielnu náročnosť jednotlivých prípadov; pre hodnotenie kvality rozhodovania **nie sú nastavené štandardy**;
- **absencia špecializácie sudcov:** vzhľadom na šírku právnej problematiky, ktorej sa venujú, neexistujú reálne možnosti, aby sa sudcovia podrobne a detailne venovali každej téme, o ktorej rozhodujú;
- **nedostatky vzdelávania:** právnické fakulty, ale ani justičná akadémia neučia sudcov písať kvalitné rozsudky, argumentácia v rozhodnutiach nie je presvedčivá ani dôsledná, často sa vyjadrujú zbytočne komplikovane na úkor zrozumiteľnosti a presvedčivosti rozhodnutia, rozsudky nie sú prehľadne štruktúrované;
- **nedostatky vo výberových konaniach:** kritériá na výber sudcov by mali byť nastavené tak, aby sa sudcami stávali skutočné osobnosti;
- **absencia diskusie o rozsudkoch:** o rozhodnutiach súdov nediskutujú sudcovia medzi sebou, ale ani iná odborná či laická verejnosť, čím nevzniká tlak z vonkajšieho prostredia na to, aby sudcovia skutočne kvalitne odôvodnili a vyargumentovali svoje rozhodnutia;

- **nedostatok odborného personálu na súdoch** (vyšších súdnych úradníkov, asistentiek sudcov, tlmočníkov a pod.), ktorý by sudcom pomáhal v príprave podkladov súdnych rozhodnutí.

2.3. Rýchlosť konania

Najjednoduchšie merateľným, a preto aj najviac viditeľným problémom v slovenskom súdnictve sú **neúmerne dlhé čakacie lehoty**, ktoré negatívnym spôsobom vplývajú na vymáhateľnosť práva. Odrádzajú mnohých jednotlivcov od uplatňovania si svojich práv, čo následne posilňuje v neoprávnenom konaní tých, čo sa na nedostatky v súdnictve spoliehajú. Z tohto dôvodu, ako aj z dôvodu požiadaviek zadávateľa, sa budeme problematikou rýchlosti vybavovania zaoberať v obzvlášť podrobnej miere.

U prevažnej väčšiny súdnych procesov, ktoré na prvom stupni riešia okresné sudy, trvá jeden súdny proces v priemere 9,6 mesiacov. Najhoršia situácia je u občianskoprávných vecí a u obchodných vecí, kde na okresných súdoch v súčasnosti priemerná doba vybavenia podaní presahuje rok (Tabuľka 1).

Tabuľka 1

Vývoj priemerných dĺžok konaní na okresných súdoch SR v rokoch 2002-2010
(v mesiacoch, vážený priemer podľa počtu vybavených vecí)

agenda/rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
trestné veci	4,2	4,5	5,4	5,8	5,9	6,0	5,7	5,2	5,4
veci starostlivosti o maloletých	7,6	8,4	9,0	9,2	8,1	7,7	6,9	6,3	6,1
veci obchodné	13,8	19,7	22,6	21,0	18,0	17,0	15,7	14,7	14,0
veci občianskoprávne	13,4	16,6	17,6	16,9	15,4	15,1	14,1	13,0	11,8
celkový priemer	9,8	12,3	13,6	13,2	11,9	11,5	10,6	9,8	9,3

Zdroj: vlastné prepočty zo štatistických výkazov MS SR

Tabuľka 2

Vývoj priemernej dĺžky konania na súdoch SR v rokoch 2002-2010
(v mesiacoch, od podania vecí na súd do právoplatnosti rozhodnutia)

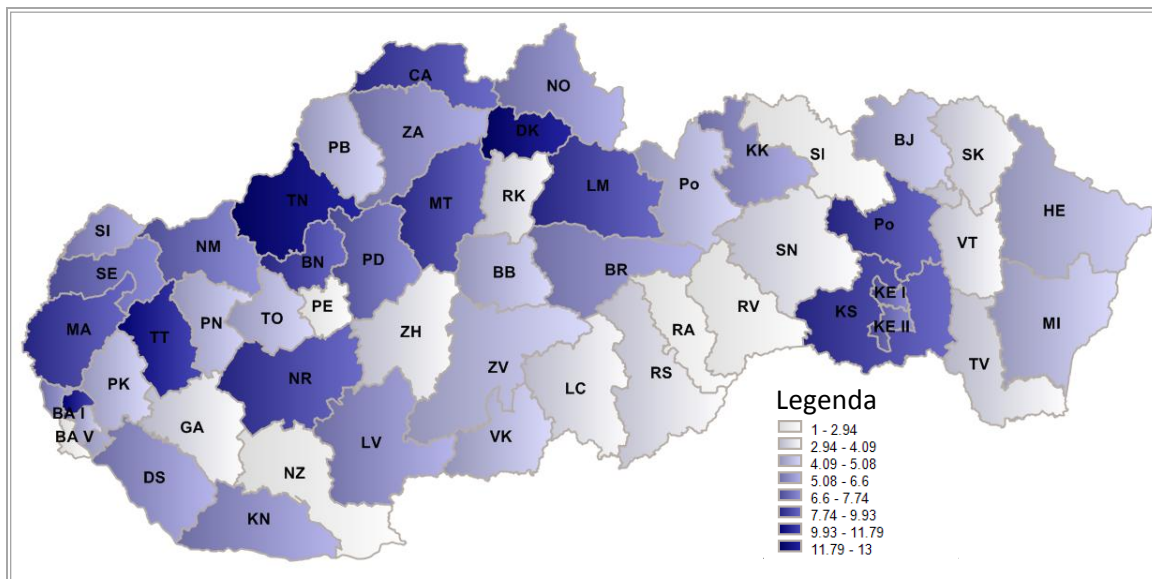
agenda/rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
obchodné spory podľa práva od 1. januára 2009	19,0	19,7	22,6	21,0	18,0	17,0	15,7	14,7	13,94
obchodné spory podľa práva do 31. decembra 1991	93,2	101,8	120,7	113,8					
pracovné spory	21,8	23,6	25,5	28,4	29,4	34,7	37,0	32,4	29,65
rodinné právo	7,9	9,3	7,7	10,0	8,4	8,3	7,7	6,4	5,49
spory občianskoprávnej povahy	13,7	15,3	16,3	15,8	14,6	14,3	13,2	12,5	11,34
spolu	15,2	16,6	17,6	16,9	15,4	15,1	14,1	13,0	11,77

Zdroj: Štatistické ročenky a výkazy MS SR

Ak by sme súdne procesy rozšírili aj o tie, ktoré na prvom stupni riešia krajské sudy (čo sú spravidla špeciálne, zvlášť závažné a tým pádom aj zložitejšie prípady), situácia v dĺžke konania by bola ešte vyššia (Tabuľka 2).

Mapa 1

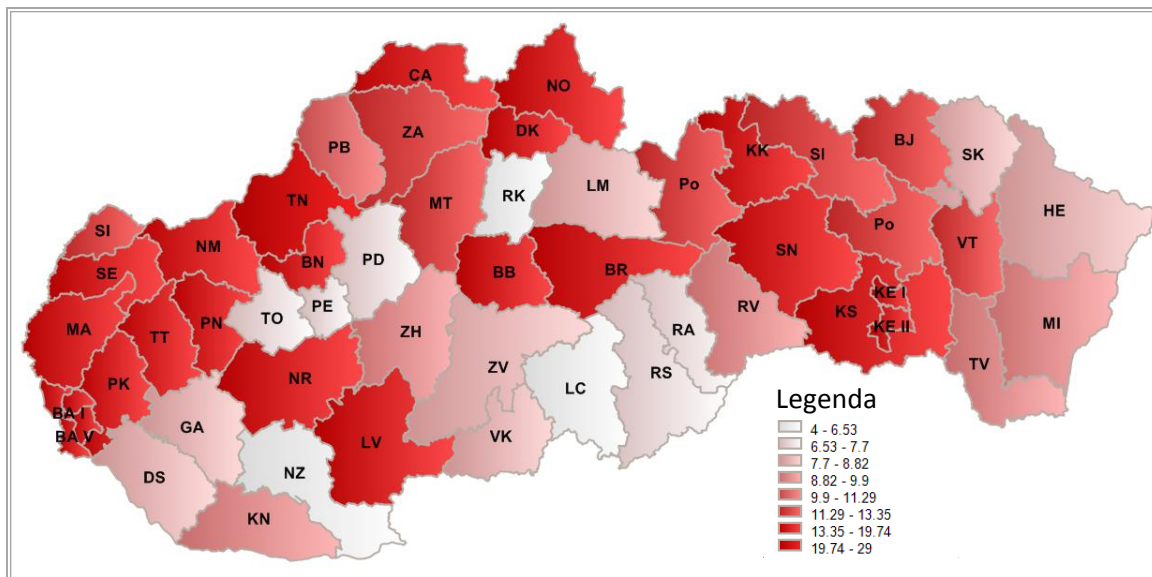
Priemerné čakacie lehoty na súdoch SR v prípade trestnej agendy v rokoch 2008-2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR

Mapa 2

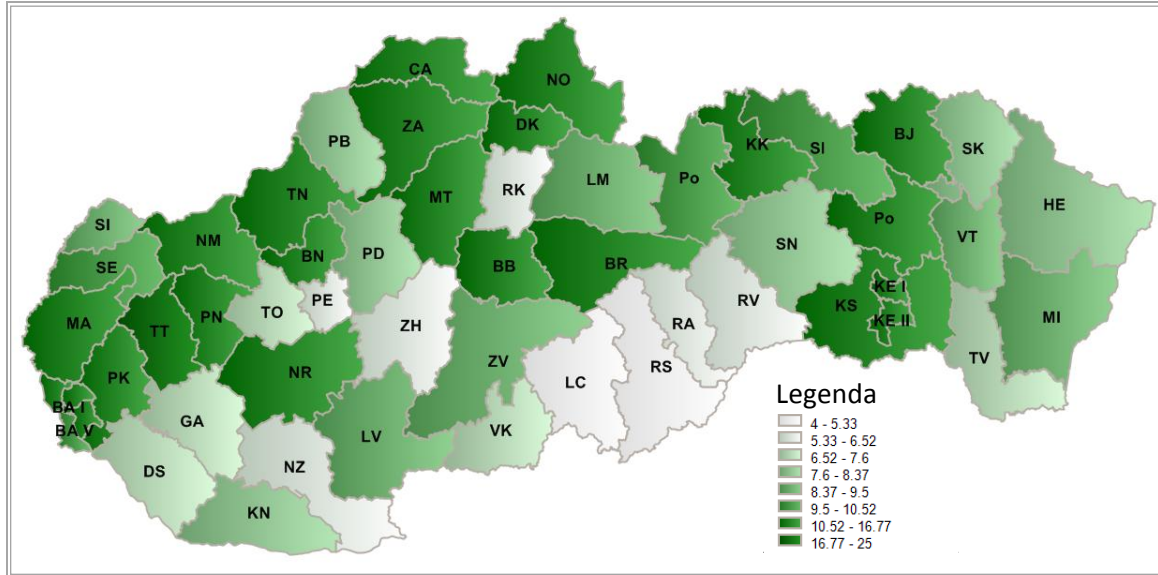
Priemerné čakacie lehoty na súdoch SR u obchodnej agendy v rokoch 2008-2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR

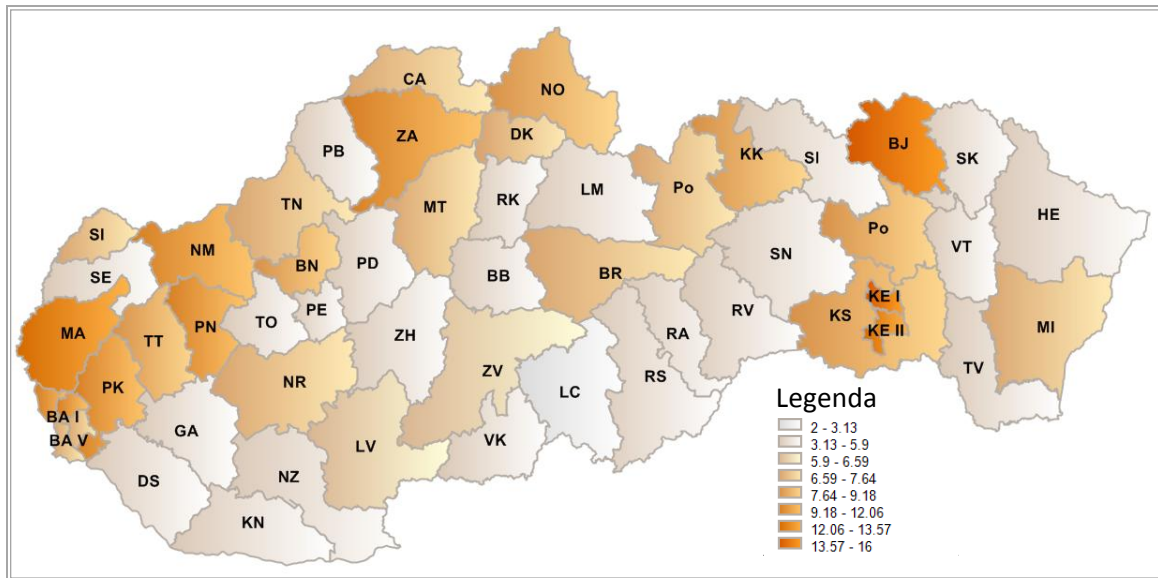
Z pohľadu na stavy vecí v rámci agiend na jednotlivých súdoch a výkonnosť súdov je jasné, že neúmerné **čakacie doby sú spôsobené** prevažne **nahromadenými spormi** z minulosti. Počet vybavených a došlých vecí je v súčasnosti pomerne vyrovnaný (Tabuľka 17 v prílohách). Justičné prostredie poukazuje aj na ďalšie dôvody, ktoré spôsobujú prietahy v súdnom konaní, medzi ktoré patria **nízky počet sudcov** a **často sa meniacia legislatíva** spojená s neprehľadnosťou právneho poriadku.

Mapa 3
Priemerné čakacie lehoty na súdoch SR u občianskoprávnej agendy v rokoch 2008-2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR

Mapa 4
Priemerné čakacie lehoty na súdoch SR v rámci agendy P zachycujúcej starostlivosť o maloletých v rokoch 2008-2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR

Z hľadiska jednotlivých vecí v rámci agend **sú problémové spravidla tie, pre riešenie ktorých je potrebné rozhodnutie sudcov.** Ide o agendy občianskoprávne, obchodné, agendy trestného práva, dedičské veci, ako aj agendy opatrovnícke a starostlivosti o maloletých, či veci správneho súdництва. U týchto agend sú charakteristické vysoké počty reštančných vecí. Naopak, za „bezproblémové“ možno považovať agendy, ktoré spravidla vybavuje alebo v nich rozhoduje vyšší súdny úradník (vybavovanie časti agendy starostlivosť

o maloletých, agendy občianskoprávne veci v skrátrenom konaní do pohľadávky v určitej sume, platobné rozkazy a pod.). V prípade uvedenej agendy spravidla neexistujú reštančné veci (Tabuľka 17 v prílohách).

Na ilustráciu uvádzame mapy, ktoré hovoria o rýchlosti vybavovania na jednotlivých súdoch u najproblémovjších občianskoprávných agendách (Mapa 1 - Mapa 4). O príčinách nízkej rýchlosti vybavovania sa podrobnejšie budeme zaoberať v kapitole 4 – Vývoj hlavných parametrov súdництва v kontexte uskutočnených reforiem.

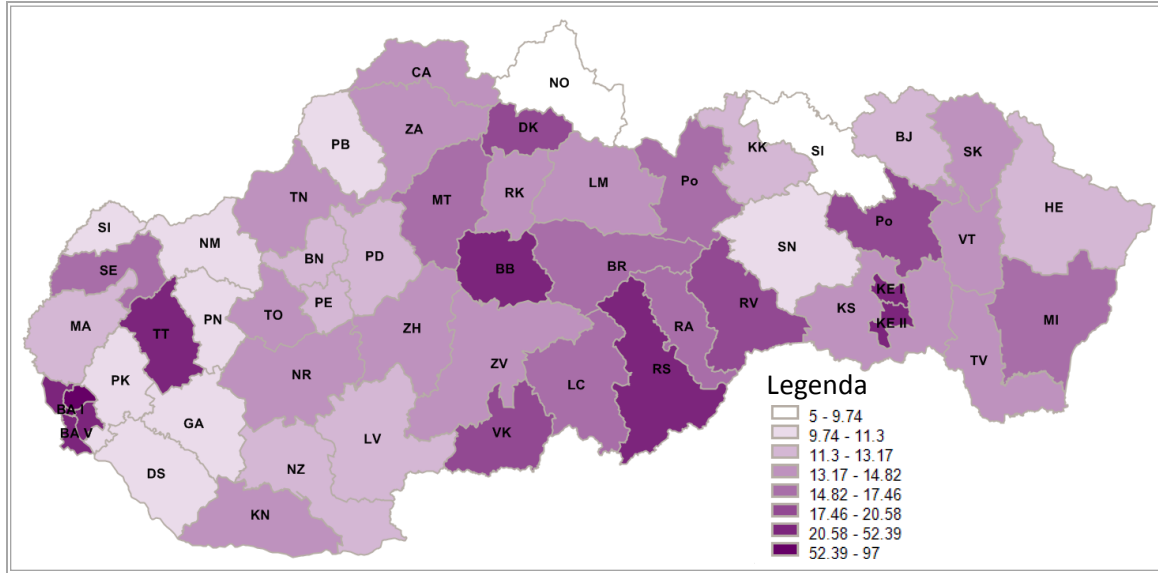
2.4. Nedostatočná miera špecializácie

Snahy o získanie politických preferencií sa môžu prejavovať aj preferovaním malých súdov s argumentáciou „blízkości“ pre občana. Výsledkom je veľký počet malých všeobecných súdov, v ktorých nemôže existovať špecializácia sudcov. Sudcovia sú tak nútení zaoberať sa rôznorodými prípadmi a je potrebná dlhá doba ich prípravy. Dá sa povedať, že nedostatok špecializácie je aj problémom slovenského súdництва.

Pod špecializáciou však nemáme na mysli len preferenciu veľkých všeobecných súdov, ale aj presúvanie časti agend na špecializované súdy. Napríklad v Rakúskej republike existuje výlučná jurisdikcia pre všetky prípady zamestnávania, penzií a sociálneho zabezpečenia vo forme špecializovaných pracovných a sociálnych súdov. Obchodný súd vo Viedni má výlučnú právomoc pre všetky patentové spory. V Belgicku majú komerčné (obchodné) súdy na starosti obchodnú agendu pri sporoch prevyšujúcich určitú finančnú hranicu. Belgické pracovné súdy majú na starosti spory týkajúce sa zamestnancov a zamestnávateľov. Približne štvrtina sudcov nemeckého justičného systému slúžia v systéme špecializovaných súdov, v správnej, daňovej, pracovnej alebo sociálnej oblasti. Podobným spôsobom je špecializovaný justičný systém po celej Európe, vrátane samotného Slovenska. Zákon o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky pozná niekoľko súdov so špecializovanou agendou, napríklad konkurzné a vyrovnacie súdy, súd s agendou ochrany práv z hospodárskej súťaže, zmenkové a šekové súdy a ďalšie.

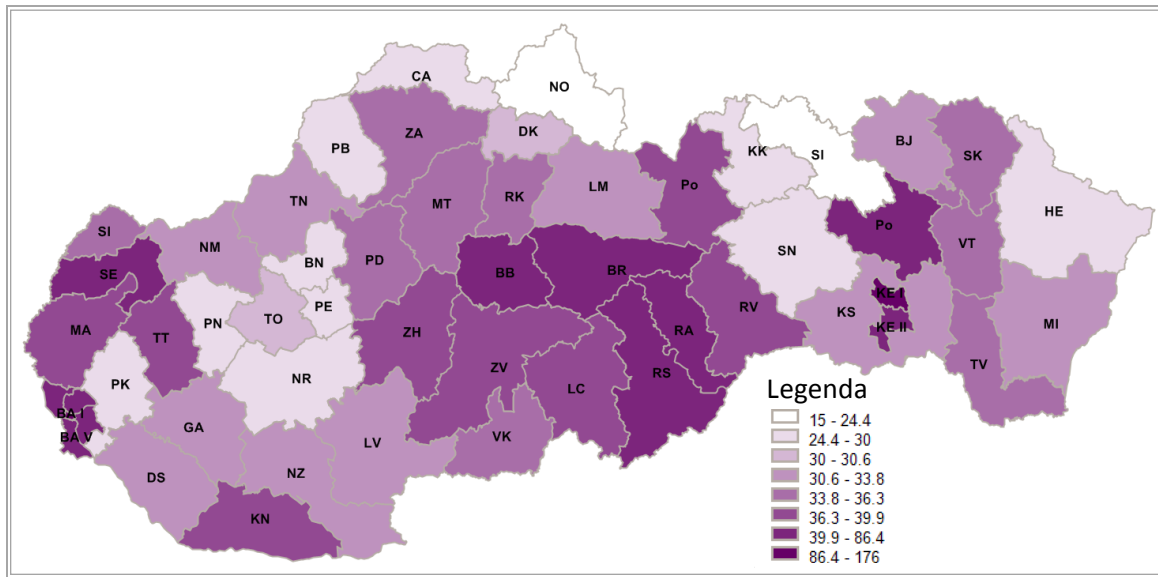
Za hlavné pozitívum špecializovanej justície sa považuje vyššia miera *efektívnosti* rozhodnutí. Čím užší je rozsah odvetví, za ktoré je sudca zodpovedný, tým je väčší predpoklad efektivity jeho práce. *Uniformita* rozhodovania je ďalší argument zástancov špecializovanej justície. Uniformné rozhodnutia zvyšujú vo verejnosti dôveru, pretože umožňujú vyššiu predpovedateľnosť, čím *de facto* znižujú množstvo sporov. Obžalovaný má pri predvídateľnom výsledku väčšiu ochotu pristúpiť na dohodu s prokurátorom ako v situácii, keď je rozhodnutie vopred neisté. Koncentrovanie určitých prípadov a káuz pod jedného sudcu má dopad aj na *expertnú úroveň* sudcu. Pravdepodobnosť, že si nešpecializovaný sudca vypracuje expertné znalosti v akejkoľvek oblasti práva je veľmi nízka. Problémom práce obecných sudcov je tak skutočnosť, že sa musia pri každom novom prípade nanovo zapodievať technicky náročnými otázkami, ktoré pre špecializovaných sudcov odpadávajú.

Mapa 5
Priemerný počet sudcov na 100 000 obyvateľov na okresných súdoch SR v rokoch 2008-2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR

Mapa 6
Priemerný počet ročne dochádzajúcich podaní v hlavných agendách sudcov na 1000 obyvateľov na okresných súdoch SR v rokoch 2008 - 2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR.
 Poznámka: súčet podaní v rámci agiend T,P,Cb a C

Okrem spomínaných výhod špecializácie môže táto za určitých okolností do systému justície priniesť aj negatíva. Sudca špecializovaný na jeden odbor sa do istej miery izoluje od iných odborov, čím môže stratiť flexibilitu v rozhodovaní. Špecializácia tak stráca svoj zamýšľaný účel. Podobne negatívny dopad môže mať aj neprimeraná predvídateľnosť práva na

to rozhodne inak ako prvostupňový a pod.). Podrobnejšie sa tejto problematike venujeme aj v časti návrhov na zlúčenie vybraných súdov.

- Medzi problémy, ktoré sú skôr skryté, resp. nie až natoľko viditeľné, patrí predovšetkým korupcia a šikanovanie sudcov (zo strany ich nadriadených). Medzi šikanózne metódy patrí napríklad prekladanie sudcu z jednej agendy na druhú. Do budúca by to nemalo byť pravidlom a už vôbec to nesmie byť formou trestu (napríklad za neposlúchnutie). Preradeniu sudcu na inú agendu by mal predchádzať súhlas dotknutého sudcu alebo je potrebné aspoň zabezpečiť, aby mal dostatok času na odbornú prípravu.

3. Reformy v súdnictve za posledných pätnásť rokov

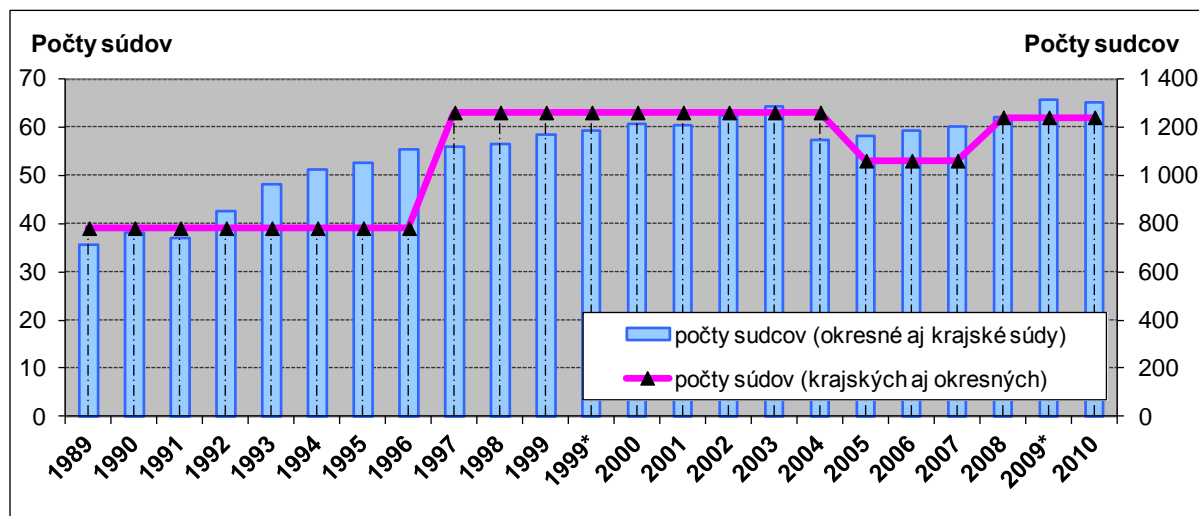
S cieľom riešenia problémov v slovenskom súdnictve bolo uskutočnených viacero modifikujúcich opatrení – reforiem. Nasledujúce riadky sú venované ich stručnému popisu. Na základe dnes dostupných údajov sa pokúsime zhodnotiť ich vplyv na výkonnosť súdnictva, z čoho následne bude možné vyvodiť závery pre ďalšie smerovanie reformného procesu.

3.1. Zvýšenie počtu súdov v roku 1997

Zmena územnosprávneho členenia Slovenska, ktorú uskutočnila vláda Vladimíra Mečiara v roku 1996, znamenala okrem iného vznik nových okresov a významne sa tým dotkla aj usporiadania súdov. V roku 1997 boli zriadené súdy v niektorých nových okresných mestách, čím došlo k rozšíreniu súdnej sústavy na jej prvom stupni.

Zvýšenie počtu súdov však nebolo kompenzované zvýšeným počtom sudcov (Graf 4). Sudcovia boli popresúvaní z existujúcich do novozaložených – poväčšine malých – súdov, čím došlo k rozbitiu vybudovaných kolektívov a taktiež k zníženiu možností špecializácie sudcov. Dôsledkom tejto reformy bolo personálne oslabenie pôvodných súdov. Nevyriešila sa tým ani situácia na novovzniknutých súdoch, pretože ich bolo potrebné inštitucionálne vybudovať odznova a na mnohých z nich pôsobili len štyria či piati sudcovia (napr. Bánovce nad Bebravou, Revúca, Piešťany, Skalica, Partizánske, Námestovo, Šaľa).

Graf 4
Vývoj počtov sudcov vo vzťahu k počtom súdov v rokoch 1989-2010



Zdroj: SÚ SR, MS SR, graf autori

Poznámka: počet sudcov: 1989-1998: Stav a perspektívy súdnictva (MS SR, 2000); 1999*-2010: Štatistické ročenky MS SR 1999-2010.

*Nárast počtu sudcov v roku 2009 (o 73) bol čiastočne spôsobený zánikom vojenských súdov, keď 20 vojenských sudcov prešlo do radov trestných sudcov.

Práve v čase nového usporiadania súdov dochádzalo zároveň k výraznejšiemu nápadu v rámci občianskoprávnej agendy, čo viedlo k ďalšiemu zvyšovaniu objemu nevybavených vecí v rámci tejto agendy. Podrobnejšie sa tejto problematike venujeme v kapitole 4.

3.2. Reformné obdobie 1999-2006

Za najreformnejšie obdobie v slovenskej justícii za posledných pätnásť rokov možno označiť obdobie rokov 1999 – 2006. Za účelom zvýšenia dôveryhodnosti súdnictva prostredníctvom jeho efektívneho a transparentného výkonu prebiehala v Slovenskej republike od roku 1999 komplexná reforma súdnictva s predpokladaným dokončením zavádzania podstatných zmien v roku 2007.

3.2.1. Súdny manažment

Projekt „Súdny manažment“, realizovaný od mája 1999 a s pokračovaním až do roku 2005, bol zameraný špeciálne na zrýchlenie a zefektívnenie súdneho konania. Jeho cieľom bolo preveriť a vylepšiť pracovné postupy používané na súdoch, optimalizovať ich a overiť v pilotnej prevádzke. Zmena organizácie práce bola podporená rozsiahlou informatizáciou súdnictva, pričom sa menil celý obeh spisov na súde, ktorý bol pokladaný za jednu z dôležitých príčin prieťahov v súdnom konaní. Projekt Súdny manažment predstavoval najväčšiu zmenu vo vnútornom chode súdov za posledné desaťročia². Zároveň mal výrazný protikorupčný efekt, keďže sa v rámci neho zabezpečilo náhodné pridelovanie podaní sudcom prostredníctvom počítača.

3.2.2. Vznik Súdnej rady

Významnou inštitucionálnou zmenou v systéme súdnictva bola novela Ústavy SR z roku 2001 (ústavný zákon 90/2001), ktorou sa zriadila Súdna rada SR (od 1. júla 2001). Ide o dôležitý orgán sudcovskej samosprávy v procese menovania sudcov. Súdna rada dáva návrhy na menovanie nových sudcov prezidentovi SR (pred tým nových sudcov menovala NR SR na návrh vlády). Ďalšou dôležitou zmenou bolo zrušenie povinnej štvorročnej „skúšobnej lehoty“ sudcov, po absolvovaní ktorej až mohol byť doživotne menovaný.

3.2.3. Inštitút vyšších súdnych úradníkov

Za systémovú reformu zameranú na zrýchlenie konania možno považovať aj zavedenie inštitútu vyšších súdnych úradníkov. Išlo o ďalšiu súčasť projektu Súdny manažment. Zmena spočívala v odbremenení agendy sudcov od úkonov menšej obtiažnosti a úkonov administratívneho charakteru, ktorá sa presúvala na vyšších súdnych úradníkov. Od roku 2002 počas nasledujúcich štyroch rokov boli sudy každoročne posilňované o 200 vyšších súdnych úradníkov. Ich počet na súdoch tak mohol v roku 2005 dosiahnuť celkovo 800. Posilňovanie inštitútu vyšších súdnych úradníkov bolo sprevádzané výrazným rastom objemu vybavených

² Pozri Procházka – Jablonka – Lipšic – Pirošík - Valko: Právny štát, tvorba a aplikácia práva In: Slovensko 2002 – súhrnná správa o stave spoločnosti (Inštitút pre verejné otázky, 2003)

vecí, ktoré sa prejavilo v rokoch 2004 a 2005, po tom, ako bol zastavený trend predchádzajúceho poklesu. Podrobnejšie sa o tom budeme zaoberať v kapitole 4.5.

3.2.4. Rozhodcovské konanie

K zrýchleniu súdneho konania mal prispieť aj nový zákon o rozhodcovskom konaní z roku 2002, ktorého cieľom bolo vytvoriť podmienky na širšie využitie rozhodcovského konania ako jednej zo základných metód mimosúdneho riešenia sporov. Reforma spočívala jednak v rozšírení okruhu sporových vecí, v ktorom je možné využiť rozhodcovské konanie, ako aj v obmedzení možnosti zrušenia rozhodcovského rozsudku súdom. Vo vyspelých štátoch sa podľa odborných analýz až 30% obchodných sporov rieši prostredníctvom rozhodcovského konania.

3.2.5. Optimalizácia súdnej sústavy – zníženie počtu súdov

Cieľom optimalizácie súdnej sústavy, ktorá prebiehala v rokoch 2002-2006 bolo dosiahnuť efektívnu sústavu súdov. Išlo predovšetkým o:

- presun agendy zo súdu vyššieho stupňa na prvostupňové súdy (okresné);
- vytvorenie prvostupňových súdov s takým počtom sudcov a odborných zamestnancov súdu, ktorý by umožnil rýchlejšie a kvalitnejšie vybavovanie súdnej agendy;
- vytvorenie podmienok pre **odbornú špecializáciu** sudcov a zamestnancov súdov;
- zefektívnenie hospodárskej správy súdov tým, že niektoré činnosti, ktoré sa vykonávajú na každom súde, boli sústredené iba na krajské súdy.

Návrh racionalizovanej siete súdov predložený v projekte Optimalizácia súdnej sústavy sa stal základom pre návrh zákona o sídlach a obvodoch súdov, ktorý bol po náročných diskusiách so zapracovanými zmenami schválený v NR SR. Na základe uvedeného zákona bolo s účinnosťou od 1. januára 2005 **zrušených 10 okresných súdov**. Na Slovensku vtedy ostalo v činnosti 54 súdov (8 krajských súdov, 45 okresných súdov a Špeciálny súd).

3.2.6. Oddelenie rozhodovania od správy súdov a vnútorné kontroly na súdoch

1. apríla 2005 vstúpila do platnosti ďalšia dôležitá zmena, ktorá mala smerovať k zrýchleniu súdneho konania. Tou zmenou bolo oddelenie výkonu rozhodovania od správy súdov. O správe súdov tak už nemuseli rozhodovať predsedovia súdov, ale riaditeľ súdnej správy, ktorým je štátny zamestnanec. Jeho úlohou je organizovať ekonomický a administratívny chod súdu a konať v jeho mene. Riaditeľ správy vedie činnosť osobného úradu, ochranu budov, hospodárenie s rozpočtovými prostriedkami, vedenie účtovníctva, tvorbu a použitie sociálneho fondu, uzatváranie kolektívnych zmlúv, správu majetku štátu, verejné obstarávanie, chod archívu i výkon štátnej štatistiky.

Spolu s tým bol zavedený nový druh kontroly súdu a sudcov, tzv. „vnútorná revízia súdu“. Smeruje k prevereniu aktuálneho stavu výkonu súdnictva, k zisteniu príčin nedostatkov pri výkone súdnictva a k návrhu opatrení na ich odstránenie.

Výsledky vnútorných revízií poukazujú dodnes na veľké rozdiely vo výkonnostných parametroch medzi jednotlivými súdmi.

3.3. Zmeny v období 2006-2010

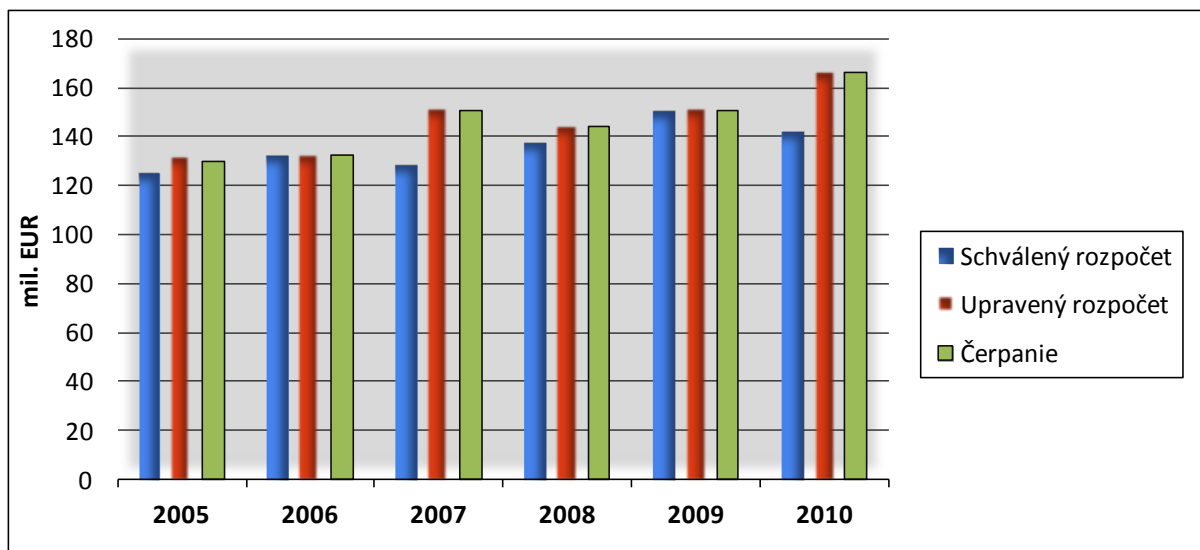
3.3.1. Znovuobnovenie deviatich súdov

Zmenou vládnej garnitúry po voľbách 4. júla 2006 došlo aj k zmene kontinuity reformného procesu v justícii. Najdôležitejšou zmenou bola novela zákona o sídlach a obvodoch súdov v Slovenskej republike k 1. januáru 2008, ktorá opätovne obnovila **deväť okresných súdov**. Počet súdov sa tak zvýšil na 63, pričom tento stav fakticky platí dodnes. Ministerstvo spravodlivosti pôvodne navrhovalo znovu zriadiť iba sedem súdov, obnovenie ďalších dvoch presadili poslanci.

Ako ukazuje Graf 5, výdavky v rozpočte v kapitole ministerstva spravodlivosti určené na súdy nie vždy zohľadňovali potrebu, o čom svedčí aj nutnosť ich dodatočného zvyšovania. Aj to môže byť jednou z príčin problematického zabezpečenia prevádzky súdov a následne aj súdnych konaní. Výraznejšia nutnosť úprav existujúcich rozpočtov nastala:

- v roku 2007, keď bolo potrebné dodatočne upravovať rozpočet z titulu prvotných výdavkov na zriadenie nových okresných súdov k 1. januáru 2008, ako aj doplatenie 14. platu sudcom na základe rozhodnutia Ústavného súdu SR za roky 2003 – 2006; a
- v roku 2010, kedy sa MS SR rozhodlo doplatiť neuhradené záväzky z minulosti (znalecké posudky, advokáti, svedočné), pričom zvýšené náklady malo aj v súvislosti s nálezmi Ústavného súdu, odškodnením osôb a vyplácaním odstupného.

Graf 5
Výdavky na súdy podľa funkčnej klasifikácie v rokoch 2007 - 2011



Zdroj: Štatistické ročenky SR 2005 – 2010, graf autori

3.3.2. Zrýchlenie platobných rozkazov

Občianskeho súdny poriadok bol v posledných rokoch novelizovaný celkovo štrnásťkrát. Najvýznamnejšou bola novela 384/2008 Z.z. s účinnosťou od 15. októbra 2008, ktorá prispela k zrýchleniu niektorých konaní a zaviedla nové inštitúty. Osobitný posun nastal v prípade vydávania platobných rozkazov. Zaviedlo sa, že ak navrhovateľ podá návrh platobného rozkazu na predpísanom tlačive, súd musí vydať rozkaz do desiatich dní. Ak odporca voči platobnému rozkazu nepodá odôvodnený odpor, takto upravený inštitút platobného rozkazu môže slúžiť ako rýchly a efektívny nástroj na vymáhanie pohľadávok (porovnateľný s rýchlosťou rozhodcovského konania). Tou istou novelou OSP sa zaviedla tiež možnosť analogickým spôsobom prikázať aj iné ako peňažné plnenie.

3.3.3. Zavedenie fikcie doručenia

Ďalšou významnou zmenou ku koncu roku 2008 bolo rozšírenie už pred tým existujúceho princípu tzv. „fikcie doručovania“, ktorý má za cieľ zabrániť prietahom súdneho konania v prípade neprevzatia súdnej zásielky. Podľa tohto ustanovenia sa súdna zásielka v zákonom stanovených prípadoch považuje za doručeníu aj keď ju adresát neprevzal do vlastných rúk. Podľa Správy o stave podnikateľského prostredia z roku 2010 však úprava doručovania súdnych zásielok aj napriek uvedenej zmene ostala naďalej nedostatočná. Najmä fyzické osoby majú aj naďalej možnosti spôsobovať obštrukcie v konaní nepreberaním zásielok. Mechanizmy, ktoré by tomu mali zabrániť, sú pomerne komplikované a v praxi sa len ťažko naplňajú podmienky pre ich aplikáciu. Na zrýchlenie a zefektívnenie súdneho konania by bolo potrebné upraviť zákonnú úpravu tak, aby sa výrazne obmedzila možnosť obštrukcií pri nepreberaní zásielok, no zároveň sa primerane dbalo na práva účastníkov konania.

3.3.4. Zrušenie vojenských súdov

Do 1. apríla 2009 existovali na Slovensku tri obvodové vojenské súdy so sídlom v Bratislave, Banskej Bystrici a Prešove, ktoré konali a rozhodovali ako súdy prvého stupňa a jeden Vyšší vojenský súd so sídlom v Trenčíne, ktorý konal a rozhodoval ako súd druhého stupňa vo veciach, v ktorých rozhodovali v prvom stupni vojenské obvodové súdy alebo ako súd prvého stupňa, keď to ustanovil predpis o konaní pred súdmi. Novelou Zákona o súdoch však došlo k **zrušeniu vojenských súdov ako samostatných subjektov** formou ich zlúčenia s existujúcimi všeobecnými súdmi. Ich agendu prevzali všeobecné súdy nasledovne:

- Krajský súd v Trenčíne prebral agendu za zanikajúci Vyšší vojenský súd;
- Okresný súd Bratislava I. prebral agendu za Vojenský obvodový súd v Bratislave;
- Okresný súd v Banskej Bystrici prebral agendu za Vojenský obvodový súd v Banskej Bystrici;
- Okresný súd v Prešove prebral agendu za Vojenský obvodový súd v Prešove.

Uvádzanými dôvodmi zrušenia vojenských súdov bolo zúženie personálneho rozsahu vecnej príslušnosti týchto súdov (vyňatie príslušníkov Policajného zboru, Železničnej polície, Národného bezpečnostného úradu, Slovenskej informačnej služby a colníkov – na základe novely Trestného poriadku účinnej od 1. marca 2008), ako aj ich nízka vyťaženosť.

3.3.5. Špeciálny súd a Špecializovaný trestný súd so sídlom v Pezinku

17. júla 2009 bol na základe nálezů Ústavného súdu SR zrušený *Špeciálny súd*, ktorý vznikol (spolu s Úradom špeciálnej prokuratúry) v septembri 2004 s cieľom vytvoriť špecializované orgány na odhaľovanie, vyšetrovanie a trestné stíhanie korupcie, organizovaného zločinu a trestných činů ústavných činiteľov. Ústavný súd svoje rozhodnutie zdôvodnil tým, že zriadením pôvodného Špeciálneho súdu sa obmedzila pôsobnosť všeobecných súdov Slovenskej republiky. Z ich pôsobnosti sa vyňalo rozhodovanie o trestnej činnosti vybraných držiteľov verejnej moci.

Právnym nástupcom zaniknutého Špeciálneho súdu sa stal *Špecializovaný trestný súd*. Stalo sa tak pod politickým tlakom a pod strachom, že by neústavnosť Špeciálneho súdu mohla viesť k vlne odvolaní odsúdených pred Európskym súdom pre ľudské práva pod argumentom nezákonnosti konania. Dôvodová správa k Zákonu o Špecializovanom trestnom súde uvádza, že cieľom navrhovanej právnej úpravy je zriadenie nového Špecializovaného trestného súdu v sústave súdov Slovenskej republiky, ktorý kontinuálne nadviaže na činnosť doterajšieho Špeciálneho súdu.

Ako reakcia na nález Ústavného súdu, ktorým sa zrušil zákon o Špeciálnom súde vypustil zákon o Špecializovanom trestnom súde niektoré ustanovenia, ktoré Ústavný súd prehlásil za neústavné. Sudcovia Špeciálneho trestného súdu nemusia naďalej podstupovať bezpečnostné previerky NBÚ, ako jeden z hlavných problematických bodů zaniknutého Špeciálneho súdu. Znížili sa i príplatky z pôvodného šesťnásobku priemernej mesačnej mzdy na dvojnásobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve. Rozsah právomoci súdu sa dodatočne rozšíril o trestný čin úkladnej vraždy. V neposlednom rade sa zmenil i názov Špeciálneho súdu na „Špecializovaný trestný súd“, zrejme ako snaha predísť do budúcnosti polemike o pojme „špeciálny vs. mimoriadny“, ako ju viedol vo svojom nálezě Ústavný súd Slovenskej republiky. Ani v dôvodovej správe k zákonu, ani v zákone samotnom však skutočné zdôvodnenie uvedené nie je a nebolo ani medializované.

3.4. Reformy od roku 2010

Po parlamentných voľbách zo dňa 8. júla 2010 opäťovne došlo k zmene vládnej garnitúry. Nová vláda oznámila sériu dôležitých reforiem v súdnictve, s dôrazom kladeným na zvýšenie rýchlosti a spravodlivosti konania. Prvý „sudcovský balíček“ bol NR SR schválený 1. februára 2011. Spočíval v novele deviatich kľúčových zákonů, ktoré vstúpia do platnosti 1. mája 2011 a od 1. januára 2012. Spomedzi viacerých dôležitých zmien spomeňme:

- Zmenu spôsobu obsadzovania voľných miest sudcov, keď po novom bude možné takéto miesto obsadiť **výlučne verejným výberovým konaním** na okresných aj krajských súdech. Všetky žiadosti uchádzačov o voľné miesto sudcu, vrátane ich životopisů, motivačných listů a zápisnice z výberového konania, ako aj údajů o ich vzťahoch k členom výberovej komisie budú verejné a ktokoľvek bude môcť vzniesť voči uchádzačovi akúkoľvek výhradu, ktorá bude predložená výberovej komisii. Vypúšťa sa podmienka dosiahnutia určitého veku a taktiež sa umožňuje aj iným osobám ako justičným čakateľom uchádzať sa o pozíciu sudcu;
- sudca môže po novom vykonávať sťaž iba vo vzdelávacích inštitúciách sudcov, vysokých školách, ako poradca v kancelárii Ústavného súdu SR a Súdnej rady SR; v rámci

štátnej správy len na účely získania skúseností potrebných pre výkon správy súdu. Za účelom výkonu štátnej moci sa výkon funkcie sudcu preruší. O sťaži rozhoduje minister spravodlivosti po prerokovaní s dotknutými inštitúciami;

- zverejňovanie súdnych rozhodnutí na internete (od 1. januára 2012) pričom zákon ukladá povinnosť sprístupniť aj všetky staršie rozhodnutia pre širokú verejnosť na základe žiadosti podanej podľa zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Prístupné sú tak všetky súdne rozhodnutia vydané počas súdneho konania – aj neprávoplatné alebo tzv. procesné rozhodnutia. Definitívne sa tak vyriešil dlhoročný problém, resp. situácia keď mnohé súdy odmietali poskytovať verejnosti svoje rozhodnutia (napr. Krajský súd v Banskej Bystrici a Krajský súd v Bratislave ale aj mnohé ďalšie, ktoré poskytovali len výrok súdu, bez argumentácie ktorá k rozsudku a výroku súdu viedla);
- prísnejší postih obchádzania náhodného pridelovania prípadov;
- zavádza sa možnosť vzdelávania sudcov aj mimo Justičnej akadémie, napr. odbornými študijnými pobytmi v zahraničí a rôznymi nejustičnými inštitúciami;
- sudca je povinný predkladať **majetkové priznanie** ako aj **zoznam jemu blízkych osôb**, ktoré sú sudcami, zamestnancami súdov alebo ministerstva a jeho rozpočtových a príspevkových organizácií.

V súčasnosti je pripravovaná novela Zákona o sudcoch a prísediacich (ktorá by mala začať platiť od 1.januára 2012), v rámci ktorej sa navrhuje celý rad dôležitých opatrení ako napríklad:

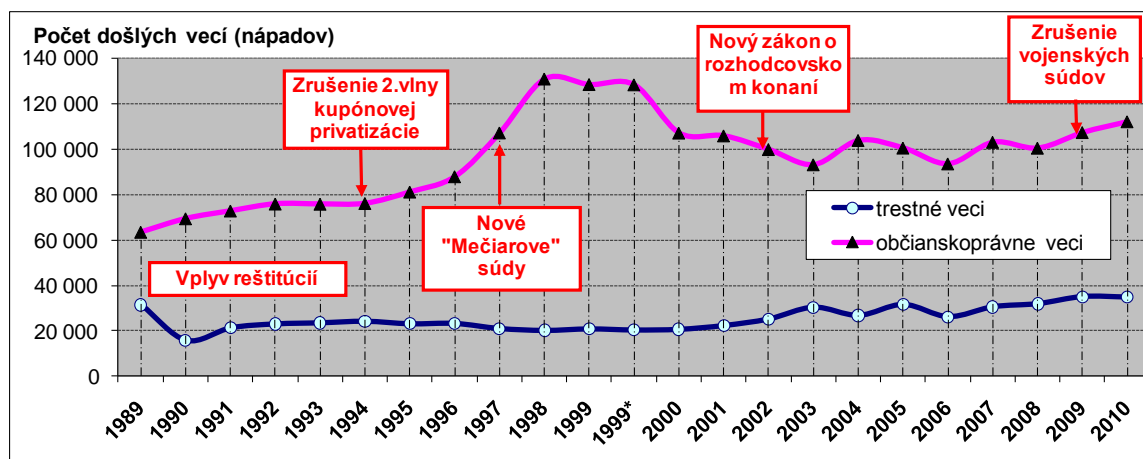
- vyhotovenie ročných štatistických výkazov sudcu za účelom hodnotenia práce sudcov vrátane známky hodnotenia práce sudcu;
- zavedenie hodnotenia sudcu minimálne v päťročných intervaloch. Hodnotenie prebieha na základe výberu 10-15 súdnych spisov;
- zmeny v disciplinárnych konaniach (disciplinárny senát miesto predchádzajúceho disciplinárneho súdu). Členovia disciplinárneho senátu sa vyberajú náhodne z rôznych databáz členov navrhnutých sudcovskými radami, ministrom a národnou radou. Disciplinárny senát má troch členov, jeden člen nesmie byť sudca, alebo päť členov, kde dvaja členovia nesmú byť sudcovia. V návrhu sa taktiež definujú podmienky o zahladení disciplinárneho postihu. Cieľom opatrenia je zvýšiť nezávislosť a tým aj objektivitu disciplinárnych konaní.

4. Vývoj hlavných parametrov súdnictva v kontexte uskutočnených reforiem

4.1. Vývoj došlých podaní na súdy (tzv. nápad agendy)

Dlhodobý vývoj nápadu agendy na súdoch zachytáva Graf 6. Z grafu je evidentné výrazné **zvyšovanie zaťaženia súdov od začiatku transformačného obdobia** – najmä pokiaľ ide o veci občianskoprávneho charakteru. Uvedený nápor nebol pre súdny systém SR zvládnuteľný a práve tu možno hľadať príčinu pretrvávajúcich prieťahov v súdnom konaní. Celkovo narastajúci nápad kulminoval v roku 1998, kedy došlo k stabilizácii.

Graf 6
Pohyby došlých vecí na súdoch SR v rokoch 1989-2010



Zdroj: 1989-1999: Štatistické ročenky SR 1993-1999 (ŠÚ SR);
1999*-2010: Štatistické ročenky MS SR 1999*-2010 (MS SR)

Od roku 1999 do roku 2003, resp. do roku 2006 je možné zreteľne sledovať klesajúci trend nápadov občianskoprávnych vecí. Je zaujímavé, že spomínané obdobie sa kryje s obdobím vlády M. Dzurindu označovanej ako „reformná vláda“. Na druhej strane, obdobie po jej skončení (2006 – 2010) sa nesie v znamení opätovného rastu „súdivosti“ občianskoprávnej agendy. Tento nárast však mohol vzniknúť aj v dôsledku rozvoja podnikania, o čom svedčí napríklad v tomto období vysoký (35 percentný) nárast zápisov a potvrdení do obchodného registra, 30,4 percentný nárast agendy súdnych exekútorov a 11,5 percentný nárast agendy obchodných vecí (Tabuľka 3). Pre objektivitu je však potrebné uviesť, že krátkodobý nárast agendy OR v roku 2009 bol spôsobený aj v súvislosti s hromadným podávaním registrácií potrebných vzhľadom na prechod národnej meny na Euro. Čiastočný nárast agendy OR (pre tých, ktorí zmeškali) sme z rovnakých dôvodov zaznamenali aj v roku 2010.

U trestnej činnosti je situácia o niečo odlišná. Po dlhom období pomerne stabilného počtu podaní trestných vecí v rokoch 1990-2000 je možné sledovať ich dlhodobý rast, ktorý pokračuje až dodnes, a ktorý sa za posledných desať rokov takmer zdvojnásobil (Graf 6).

Tabuľka 3
Vývoj počtu došlých vecí na okresných súdoch v rokoch 2002 - 2010

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Agenda T	25 161	30 279	26 732	31 499	26 175	30 484	31 839	34 929	34 703
Agenda C	99 819	93 151	103 877	100 469	93 536	102 996	100 426	107 261	112 004
Agenda Cb	23 476	23 245	21 712	22 961	25 653	27 501	26 862	30 214	28 613
Agenda P	32 541	32 471	35 487	38 276	37 128	36 013	38 218	40 069	38 990
Agenda S	325	386	468	503	448	289	244	237	377
Agenda D	71 109	71 990	89 287	94 106	74 822	77 733	84 469	75 081	74 254
Agenda Pp	4 248	4 703	4 701	4 962	5 419	5 485	5 480	5 798	6 287
Agenda OR	40 779	36 756	52 965	77 228	68 619	77 369	83 832	131 843	92 631
Agenda Ro	140 407	13 113	140 506	174 228	144 930	144 698	150 139	122 184	159 072
Agenda Rob	58 101	50 219	57 820	71 272	62 146	65 625	58 293	70 112	56 277
Agenda Er /ag. súdnych exekútorov/	7 606	6 138	6 215	5 360	352 983	384 143	396 455	414 492	460 341
ostatné T	21 759	26 735	30 831	28 958	28 854	28 237	28 374	28 450	28 173

Zdroj: Prepočty autorov na základe údajov MS SR

Vysvetlivky:

T - trestné veci (obžaloby pre spáchané trestné činy) zapísané do registra T

C - občianskoprávne veci, pokiaľ nároky v nich uplatnené sú upravené Občianskym zákonníkom, Zákonníkom práce, Zákonom o rodine, ako aj ostatné nároky občianskoprávnej povahy upravené inými zákonmi a sú zapísané v registri C

Cb - obchodné veci

P - občianskoprávne veci starostlivosti o maloletých, o ktorých rozhoduje senát, zapísané v zozname vecí PaNc (výchova, výživa, osvojenie atď.)

S - veci správneho súdnictva

D - dedičská agenda

Pp - veci podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody

Or - obchodný register

Ro - občianskoprávne veci, v ktorých súd využil možnosť vydať rozhodnutie v skrátanom konaní -platobný rozkaz - ak pohľadávka nepresahovala určenú sumu podľa § 172 O.s.p.

Rob - obchodné veci v skrátanom konaní (platobné rozkazy)

Er - /ag. súdnych exekútorov/ - námietky

ost.T - rozhodnutia v prípravnom konaní, odklad výkonu trestu odňatia slobody, zabezpečenie výkonu trestu odňatia slobody alebo premeny iných trestov na trest odňatia slobody (trest odňatia slobody, výkon ktorého bol odložený na skúšobnú dobu - " PO " trest , peňažný trest), zahľadanie odsúdenia, zmena spôsobu ochranného liečenia (ústavné na ambulantné a naopak)

Na vyššie uvedenom grafe sme vyznačili vplyv najdôležitejších udalostí, ktoré mali priamy vplyv na zvýšenie zaťaženia súdov. Napríklad na začiatku 90-tych rokov išlo o aplikáciu rehabilitačných a reštitučných zákonov. Jednoznačne **najväčší vplyv na nárast počtu vecí malo však zrušenie druhej vlny kupónovej privatizácie** v roku 1994, v dôsledku čoho napadlo na súdy **550 000 nových súdnych spisov**. Ich vybavovanie viazalo veľkú časť kapacity súdov počas dlhého obdobia³.

4.2. Schopnosť súdov vysporiadať sa s došlými podaniami

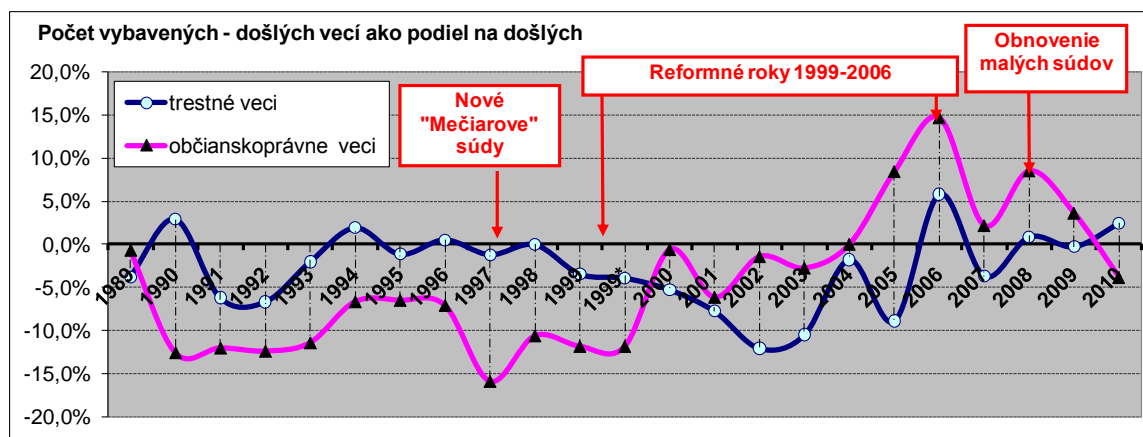
Obraz o tom, ako boli jednotlivé súdy schopné počas sledovaného obdobia reagovať na nápor došlých vecí v rámci hlavných agiend, je ešte zreteľnejší z grafu zachytávajúceho rozdiel medzi počtami vybavených a došlých vecí. Pokiaľ je toto číslo záporné, súdy „nestíhajú“ a dochádza k navrhovaniu nevybavených spisov z minulosti. Naopak, pri kladných hodnotách súdy môžu znižovať počet nahromadených sporov z minulosti, čím dochádza k „vyčisťovaniu stola“. Z údajov ohľadom vecí v rámci občianskoprávnej agendy vyplýva, že **do roku 1999 súdy neboli schopné vyrovnávať sa s náporom každoročne dochádzajú-**

³ Pozri KOMUNIKÉ z rokovania vlády Slovenskej republiky 5. septembra 2000 alebo Stav a perspektívy súdnictva (MS SR, marec 2000)

cich nových nápadov. V roku 2000, kedy v problematickej oblasti občianskoprávných vecí bol po prvýkrát (od roku 1989) pomer medzi došlými a vybavenými vecami vyrovnaný, **sa situácia začína stabilizovať. K celkovému obratu však došlo až po roku 2004**, kedy súdy začali vybavovať agendy rýchlejšie ako tieto stíhali prichádzať. Až od tohto obdobia možno hovoriť o začatí postupného znižovania bremena z minulosti. Od roku 2006 sa však rýchlosť schopnosti vysporiadania sa s došlými agendami v tejto oblasti začína postupne znižovať až natoľko, že v roku 2010 znova nastáva situácia, keď sudcovia vybavili menej občianskoprávných vecí, ako v tej chvíli došlo na súdy (Graf 7). Situáciu v rámci jednotlivých agend na okresných súdoch zachytáva Tabuľka 4.

Graf 7

Vývoj schopnosti súdov vyrovnávať sa s náporom došlých vecí v rámci hlavných agend v rokoch 1989-2010



Zdroj: 1989-1999: Štatistické ročenky SR 1993-1999 (ŠÚ SR);
1999*-2010: Štatistické ročenky MS SR 1999*-2010 (MS SR)

Tabuľka 4

Vývoj schopnosti okresných súdov vyrovnávať sa s náporom došlých vecí v rámci jednotlivých agend (Počet vybavených – došlých vecí ako podiel na došlých veciach v rokoch 2002 - 2010)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Agenda T	-12%	-10%	-2%	-9%	6%	-4%	1%	0%	2%
Agenda C	-1%	-3%	0%	8%	15%	5%	9%	4%	-4%
Agenda Cb	4%	-1%	15%	4%	-5%	0%	4%	-4%	4%
Agenda P	-4%	-4%	1%	-5%	6%	8%	0%	-1%	3%
Agenda S	-41%	-34%	-6%	19%	25%	38%	9%	10%	6%
Agenda D	3%	-1%	-6%	-3%	13%	5%	-1%	10%	7%
Agenda Pp	-2%	-2%	-1%	2%	-4%	-5%	0%	1%	-2%
Agenda OR	-22%	10%	18%	-12%	2%	3%	1%	-19%	25%
Agenda Ro	2%	10%	-4%	-11%	3%	-2%	-1%	20%	-2%
Agenda Rob	-3%	3%	-12%	-22%	6%	1%	7%	4%	18%
Agenda Er /ag. súdnych exekútorov/	-15%	14%	20%	26%	-1%	0%	0%	0%	-2%
ostatné T	-4%	-5%	-4%	-4%	-2%	-2%	-1%	0%	0%

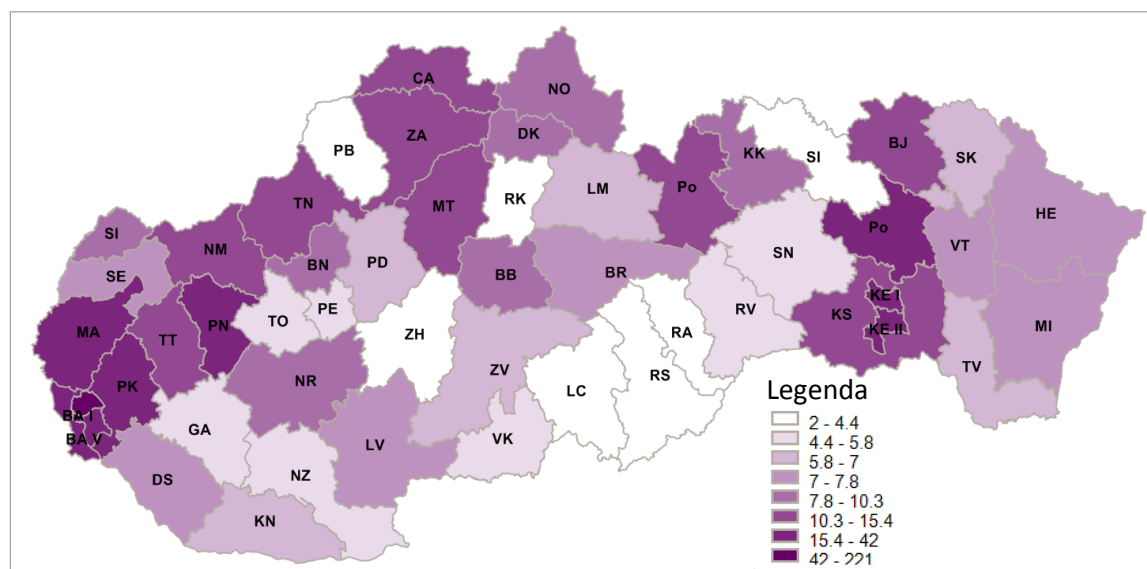
Zdroj: Prepočty autorov na základe údajov MS SR
Vysvetlivky na str. 28

Medzi najpomalšie agendy vo vybavovaní patrili agendy pracovných sporov, sporov z vlastníckych vzťahov a obchodných sporov. Napríklad v roku 2005 slovenské súdy uzatvárali posledných 104 sporov, na ktoré sa ešte vzťahovalo právo platné do 31. decembra 1991, a ktorých priemerná doba vybavovania dosahovala takmer 10 rokov (Tabuľka 2).

Pohľad na rýchlosť vybavovania je možný získať aj na základe sledovania počtov reštančných vecí. Tie sú spravidla vysoké v tých agendách, ktoré tvoria základ práce sudcov (T, C a Cb a P). S výnimkou dedičných vecí a vecí správneho súdництва, v agendách, ktoré môžu vybavovať aj vyšší štátni úradníci, spravidla neexistujú reštančné veci.

Mapa 8

Priemerný počet reštančných vecí v rámci hlavných sudcovských agiend na 1000 obyvateľov na okresných súdoch SR v rokoch 2008 - 2010



Zdroj: Prepočty a mapa autorov na základe výkazov MS SR.
Poznámka: súčet vecí v agendách T, P, Cb a C

Tabuľka 5

Vývoj počtu reštančných vecí v rámci jednotlivých agiend na okresných súdoch v rokoch 2002 – 2010

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Agenda T	6 194	8 127	8 807	9 346	10 290	10 422	10 185	9 954	9 772
Agenda C	65 647	66 656	62 794	59 458	53 007	44 779	41 672	37 692	36 653
Agenda Cb	19 433	19 186	17 873	16 587	15 466	14 427	14 735	13 934	14 493
Agenda P	9 855	10 599	10 591	9 826	8 364	5 834	5 397	5 606	5 415
Agenda S	119	193	225	222	203	110	94	86	69
Agenda D	20 580	20 051	17 339	18 699	20 263	15 759	14 208	14 292	9 932
Agenda Pp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda OR	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda Ro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda Rob	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda Er /ag. súdnych exekútorov/	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatné T	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: Prepočty autorov na základe údajov MS SR
Vysvetlivky na str. 28

Najproblémovejšia situácia z tohto hľadiska pretrváva u občianskoprávných vecí – a predovšetkým u obchodných vecí (Cb), kde aj v roku 2010 počet reštančných vecí presahoval 50% počtu nových došlých vecí. Pozitívnu skutočnosťou však je, že počet reštančných vecí sa v posledných rokoch znižuje, s výnimkou vecí v rámci obchodnej agendy, kde v roku

2010 došlo následkom nárastu nových podaní v posledných dvoch rokoch k miernemu zvýšeniu (Tabuľka 5, Tabuľka 6)

Tabuľka 6

Vývoj podielu reštančných vecí na došlých veciach v hlavných agendách sudcov na okresných súdoch v rokoch 2002 – 2010

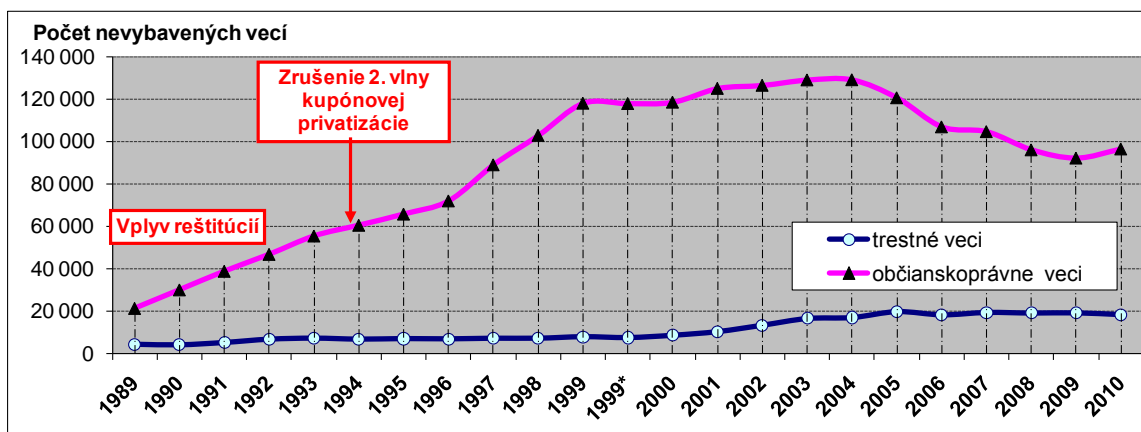
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Agenda T	25%	27%	33%	30%	39%	34%	32%	28%	28%
Agenda C	66%	72%	60%	59%	57%	43%	41%	35%	33%
Agenda Cb	83%	83%	82%	72%	60%	52%	55%	46%	51%
Agenda P	30%	33%	30%	26%	23%	16%	14%	14%	14%
Agenda S	37%	50%	48%	44%	45%	38%	39%	36%	18%
Agenda D	29%	28%	19%	20%	27%	20%	17%	19%	13%

Zdroj: Prepočty autorov na základe údajov MS SR
Vysvetlivky na str. 28

Pre získanie uceleného obrazu uvedme ešte vývoj stavu nevybavených vecí. U problémovej agendy občianskoprávných vecí je aj tu zreteľný dlhodobý rast do roku 1999 (Graf 8).

Graf 8

Pohyby nevybavených vecí na súdoch SR v rokoch 1989-2010



Zdroj: 1989-1999: Štatistické ročenky SR 1993-1999 (ŠÚ SR);
1999*-2010: Štatistické ročenky MS SR 1999*-2010 (MS SR)

4.3. Vývoj počtov sudcov a rýchlosti konania

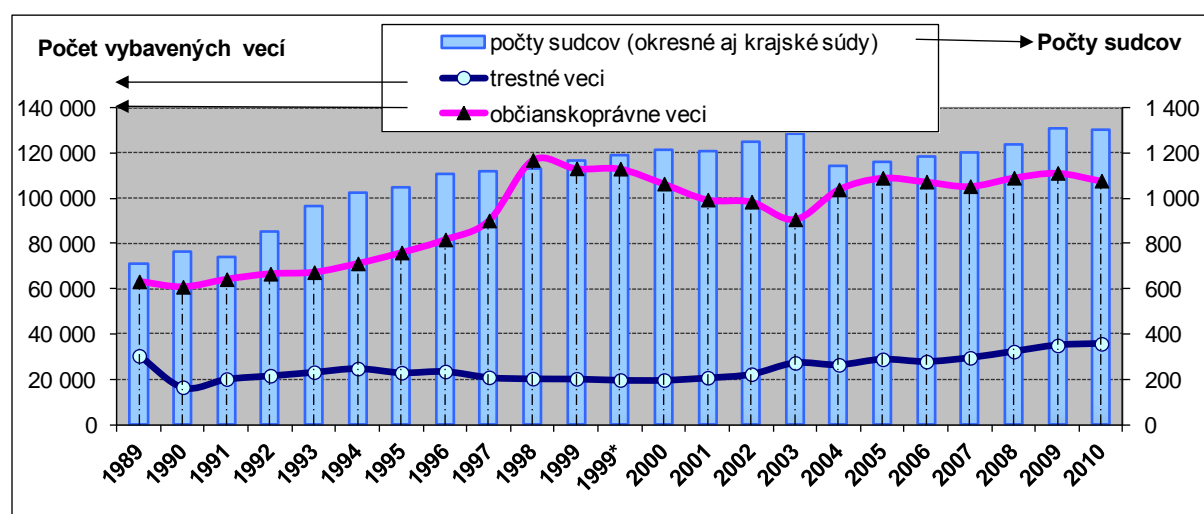
S cieľom hľadania príčin, ktoré spôsobili vyššie popísanú dynamiku výkonnosti súdov, sa teraz pozrieme na to, ako vývoj počtov vybavených vecí súvisel s rastom alebo znižovaním počtov sudcov.

V rokoch 1989-1996 dochádzalo k postupnému zvyšovaniu stavu sudcov na súdoch Slovenska. To sa prejavilo aj vo zvýšení počtu každoročne vybavovaných vecí v najproblémovejšej občianskoprávnej agende. Časť spomínaného nárastu si však vysvetľujeme aj vysokým nárastom počtov došlých vecí, ktoré odrážali zrušenie druhej vlny kupóno-

vej privatizácie (resp. stavy reštitučných konaní na začiatku transformácie). Keďže išlo o pomerne úzku problematiku a s tým spojený vysoký počet rovnakých alebo aspoň do značnej miery podobných nápadov, sudcovia boli schopní konať rýchlejšie.

Zreteľný nárast každoročne vybavených vecí pokračoval aj v rokoch 1997 a najmä v roku 1998, teda v období, keď sa už počet sudcov nezvyšoval. V nasledujúcich rokoch však počet každoročne vybavených vecí v problémovej občianskoprávnej agende začal postupne klesať – v období, keď počet sudcov zostával stabilný, alebo mierne rástol (1998-2002). Následkom reforiem v súdnictve nasledoval výraznejší pokles sprevádzaný rastom výkonnosti, a následné opätovné mierne zvyšovania počtu sudcov, za súčasného rastu počtu vybavených vecí, ktorý pokračoval až do roku 2009 (Graf 9).

Graf 9
Vývoj počtov vybavených vecí a počet sudcov na súdoch SR v rokoch 1989-2010



Zdroj (počet vybavených vecí): Štatistické ročenky SR 1993-1999 (ŠÚ SR), Štatistické ročenky MS SR 1999-2006 (MS SR)

Zdroj (počet sudcov): 1989-1999: Stav a perspektívy súdnictva (MS SR, 2000); 1999*-2010: Štatistické ročenky MS SR 1999-2010.

Tabuľka 7
Vývoj počtu vybavených vecí na okresných súdoch v rokoch 2002 – 2010 (% z nápadu)

	2 002	2 003	2 004	2 005	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010
Agenda T	87,92%	89,51%	98,26%	91,10%	105,82%	96,31%	100,87%	99,74%	102,47%
Agenda C	98,59%	97,26%	99,93%	108,45%	114,74%	105,10%	108,54%	103,62%	96,16%
Agenda Cb	103,98%	98,80%	114,95%	104,46%	95,28%	100,11%	103,62%	95,69%	104,47%
Agenda P	95,62%	96,08%	101,03%	95,50%	106,12%	108,38%	99,78%	98,75%	103,14%
Agenda S	59,08%	66,06%	94,02%	118,89%	125,22%	137,72%	109,02%	109,70%	105,84%
Agenda D	102,69%	98,68%	93,58%	96,93%	113,30%	105,31%	98,52%	110,20%	106,78%
Agenda Pp	97,86%	98,09%	99,15%	101,57%	95,92%	95,44%	100,07%	100,59%	97,80%
Agenda OR	77,54%	110,03%	118,39%	87,97%	102,47%	102,95%	100,95%	80,81%	124,98%
Agenda Ro	101,70%	109,56%	96,28%	88,84%	103,41%	97,83%	99,13%	119,53%	98,37%
Agenda Rob	96,57%	102,85%	88,07%	77,89%	105,70%	101,43%	107,05%	103,75%	118,12%
Agenda Er /ag. súdnych exekútorov/	85,46%	114,16%	119,60%	125,88%	98,51%	100,17%	99,94%	99,82%	98,28%
ostatné T	96,02%	95,02%	95,59%	95,81%	97,53%	98,30%	99,18%	99,53%	100,04%

Zdroj: Prepočty autorov na základe údajov MS SR
Vysvetlivky na str. 28

Je možné konštatovať, že dlhodobý rast počtov vybavených sporov je možné sledovať prakticky vo všetkých agendách súdov (Tabuľka 7).

Tematikou skúmania faktorov, ktoré spôsobujú rast alebo pokles rýchlosti vybavovania vecí v rámci hlavných sudcovských agend, sa podrobne zaoberáme v nasledujúcej kapitole.

K zaujímavým výsledkom dospejeme pri skúmaní počtov sudcov na Slovensku v medzinárodnom kontexte. V súčasnosti patríme medzi deväť krajín OECD s najvyšším počtom sudcov na obyvateľa (Tabuľka 8, **Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.**). Ide o ďalší argument v neprospech riešenia problémov v súdnictve prostredníctvom zvyšovania počtu sudcov.

Pochopiteľne, rozdielne potreby počtov sudcov v rôznych krajinách sú spôsobené rôznymi parametrami v súdnictve ako sú komplikovanosť legislatívy, rôzna miera využívania súdneho systému obyvateľmi, rozdiely v podmienkach práce sudcov či rozdielne nároky na sudcov. Komplikovanosť slovenskej legislatívy je vo všeobecnosti známa a je spôsobená okrem iného aj snahami parlamentných strán cez poslanecké návrhy nenápadne presadzovať zmeny v navzájom nesúvisiacich zákonoch upravujúcich úplne odlišnú problematiku. Na mieru využívania súdneho systému tiež negatívne vplývali spomínané dôsledky zrušenia kupónovej privatizácie alebo ďalšie nároky (ako napríklad reštitúcie) spojené s transformačným procesom. Možno preto je možné vysoký stav sudcov pozorovať okrem Slovenska aj v ostatných krajinách V4, v ktorých prebiehal podobný transformačný proces.

Tabuľka 8

Počty profesionálnych sudcov a vyšších súdnych úradníkov (magistrates) v krajinách sveta v rokoch 2007 a 2008

por. č.	Krajina	počet		počet na 100 000 obyvateľov	
		2007	2008	2007	2008
1	Lichtenštajnsko	69	69	195,2	193,7
2	Slovinsko	1 083	1 067	53,9	52,9
3	Čile	8 456	8 470	50,8	50,4
4	Monako	15	15	46,0	45,9
5	Chorvátsko	1 915	1 883	43,2	42,6
6	Česká republika	3 019	3 044	29,4	29,5
7	Maďarsko	2 835	2 854	28,3	28,5
8	Rakúsko	2 288	2 317	27,5	27,8
9	Slovensko	1 407	1 463	26,1	27,1
10	Poľsko	10 082	9 918	26,4	26,0
11	Grécko	2 831	2 839	25,5	25,5
12	Litva	739	763	22,0	23,0
13	Lotyšsko	451	462	19,9	20,5
14	Rumunsko	4 111	4 142	19,2	19,4
15	Estónsko	240	237	17,9	17,7
16	Fínsko	918	921	17,4	17,4
17	Švédsko	1 481	1 581	16,2	17,2
18	Kazachstan	2 433	2 433	15,8	15,7
19	Portugalsko	1 679	1 644	15,8	15,4
20	Taliansko	9 175	9 029	15,5	15,1
21	Nórsko	696	704	14,7	14,8
22	Moldavská republika	474	474	12,9	13,0
23	Dánsko	710	700	13,0	12,8
24	Alžírsko	3 227	3 582	9,5	10,4
25	Turecko	7 359	7 579	10,1	10,3
26	Malta	37	38	9,1	9,3
27	Albánsko	262	280	8,4	8,9

por. č.	Krajina	počet		počet na 100 000 obyvateľov	
		2007	2008	2007	2008
28	Izrael	577	581	8,3	8,2
29	Panama	271	280	8,1	8,2
30	Arménsko	178	216	5,8	7,0
31	Kirgizsko	374	374	7,0	6,9
32	Anglicko	3 545	3 636	6,6	6,7
33	Nový Zéland	209	210	5,0	5,0
34	Maurícius	62	63	4,9	4,9
35	Azerbajdžan	328	424	3,8	4,9
36	Kórejská republika	1 988	2 047	4,1	4,3
37	Austrália	863	879	4,1	4,2
38	Japonsko	3 416	3 491	2,7	2,7
39	Filipíny	1 812	1 762	2,0	2,0
40	Kamerun	281	276	1,5	1,4
41	Keňa	313	346	0,8	0,9

Zdroj: *United Nations Survey of Crime Trends and Operations of Criminal Justice Systems (UN-CTS)* Harrendorf, S., Heiskanen, M., Malby, S. (eds.) (2010). *International Statistics on Crime and Justice*, European Institute for Crime prevention and Control/United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Helsinki 2010

4.4. Dopady hlavných reforiem na rýchlosť konania na okresných súdoch

Dopady hlavných legislatívnych zmien v súdnictve sumarizuje Graf 10 a Graf 11.

V prvom grafe je znázornená rýchlosť práce sudcov – vyjadrená počtom vybavených vecí pripadajúcich na jedného sudcu. I keď dopady niektorých opatrení sa môžu prejaviť až po dlhšom čase, zreteľný pozitívny vplyv možno sledovať pri postupnom zvyšovaní počtov vyšších súdnych úradníkov, počas ktorého došlo v rýchlosti konaní k zlomovému bodu. Podobne, i keď s určitým oneskorením, je možné sledovať aj pri zavádzaní reformy súdneho manažmentu do praxe.

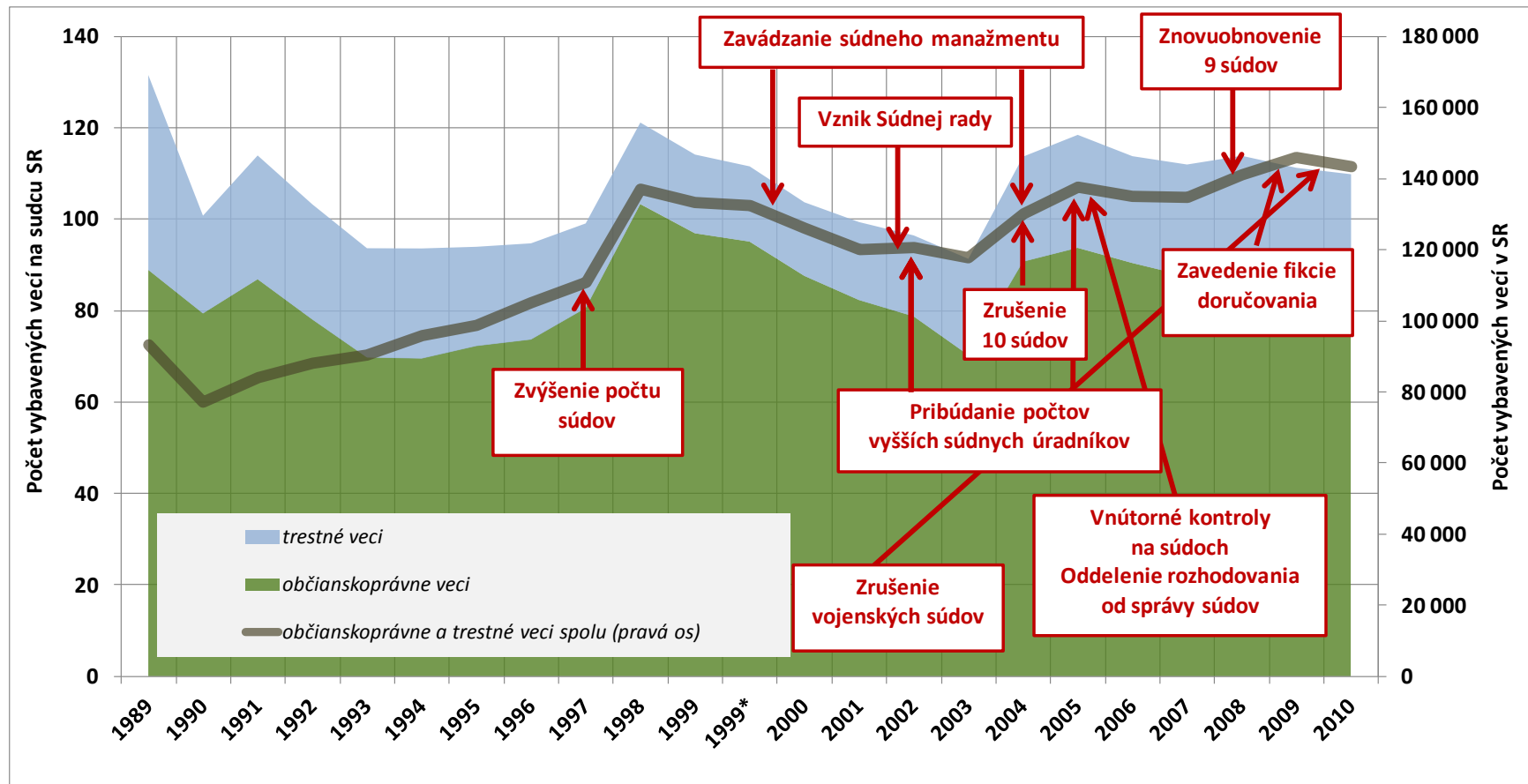
Druhý graf zachytáva vplyv hlavných reforiem na priemernú dĺžku konaní skončených prípadov. Ide o kľzavý ukazovateľ, pri ktorom sa výsledky prejavia s väčším časovým odstupom, zato však oveľa zreteľnejšie. V tomto prípade je možné zreteľne sledovať prelomový bod v sledovanej občianskoprávnej agende v roku 2004 s výnimkou pracovných sporov, pri ktorých k zlomovému bodu došlo v roku 2008. Aj v tomto prípade to svedčí v prospech pozitívneho prínosu lepšieho súdneho manažmentu a inštitútu vyšších súdnych úradníkov.

4.5. Dopady hlavných reforiem na vývoj reštančných vecí v jednotlivých agendách

Dopady hlavných legislatívnych zmien z hľadiska vývoja reštančných vecí v súdnictve sumarizuje Graf 12.

Vývoj reštančných vecí možno sledovať v rámci štyroch kategórií, teda v obchodných sporoch, pracovných sporoch, sporoch týkajúcich sa rodinného práva a sporoch občianskoprávnej povahy. Vplyv zvýšenia počtu vyšších súdnych úradníkov na zníženie počtu reštančných vecí je tu zreteľný až z určitým časovým posunom. Údaje v grafe ukazujú aj možný pozitívny vplyv zavedenia vnútorných kontrol na zníženie počtu reštančných vecí pri obchodných a občianskoprávných sporoch.

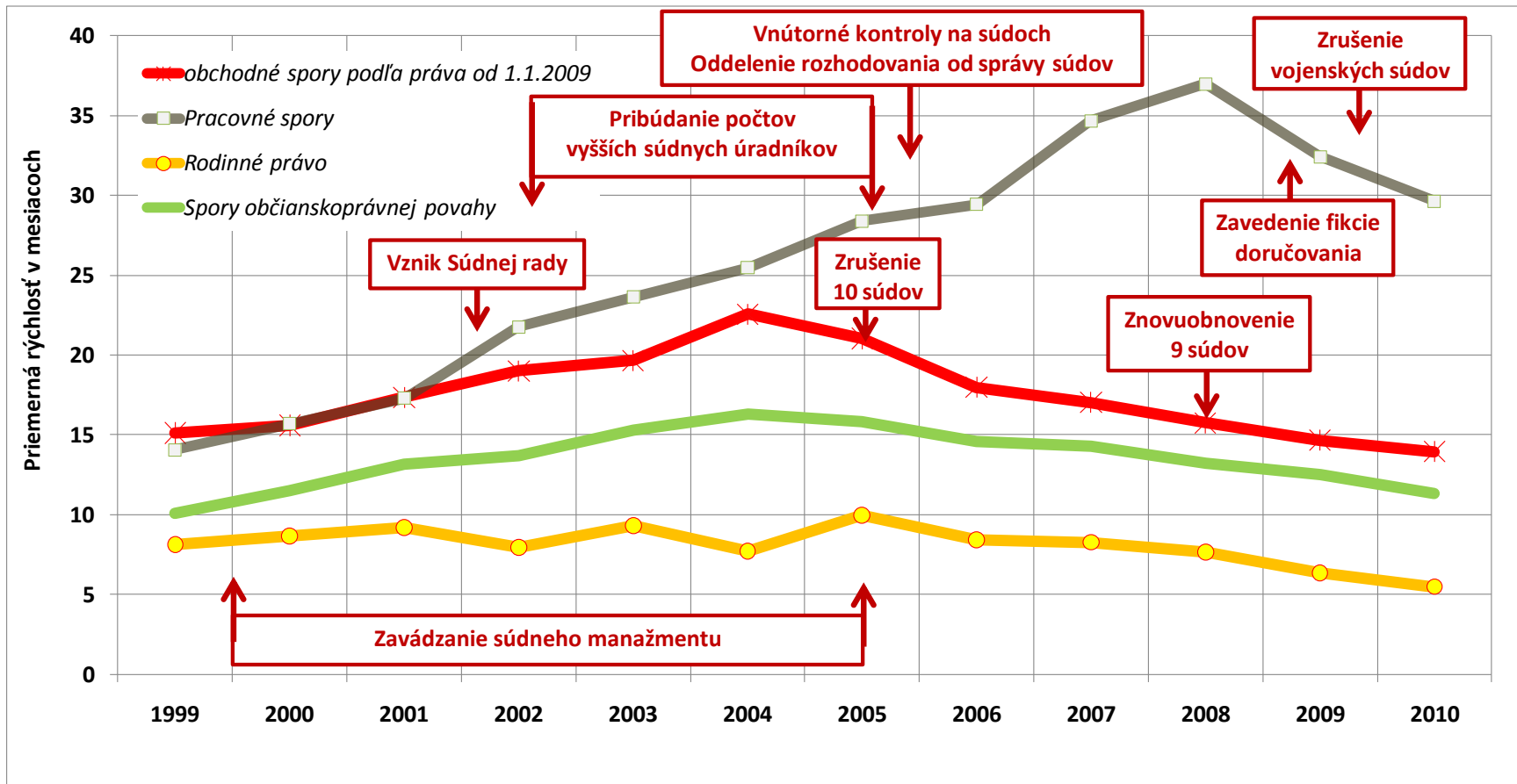
Graf 10
Vývoj počtov vybavených vecí na sudcu na súdoch SR v kontexte s hlavnými legislatívnymi opatreniami



Zdroj (počet vybavených vecí): Štatistické ročenky SR 1993-1999 (ŠÚ SR), Štatistické ročenky MS SR 1999-2010 (MS SR)
 Zdroj (počet sudcov): 1989-1999: Stav a perspektívy súdnictva (MS SR, 2000); 1999*-2010: Štatistické ročenky MS SR 1999-2010.

Graf 11

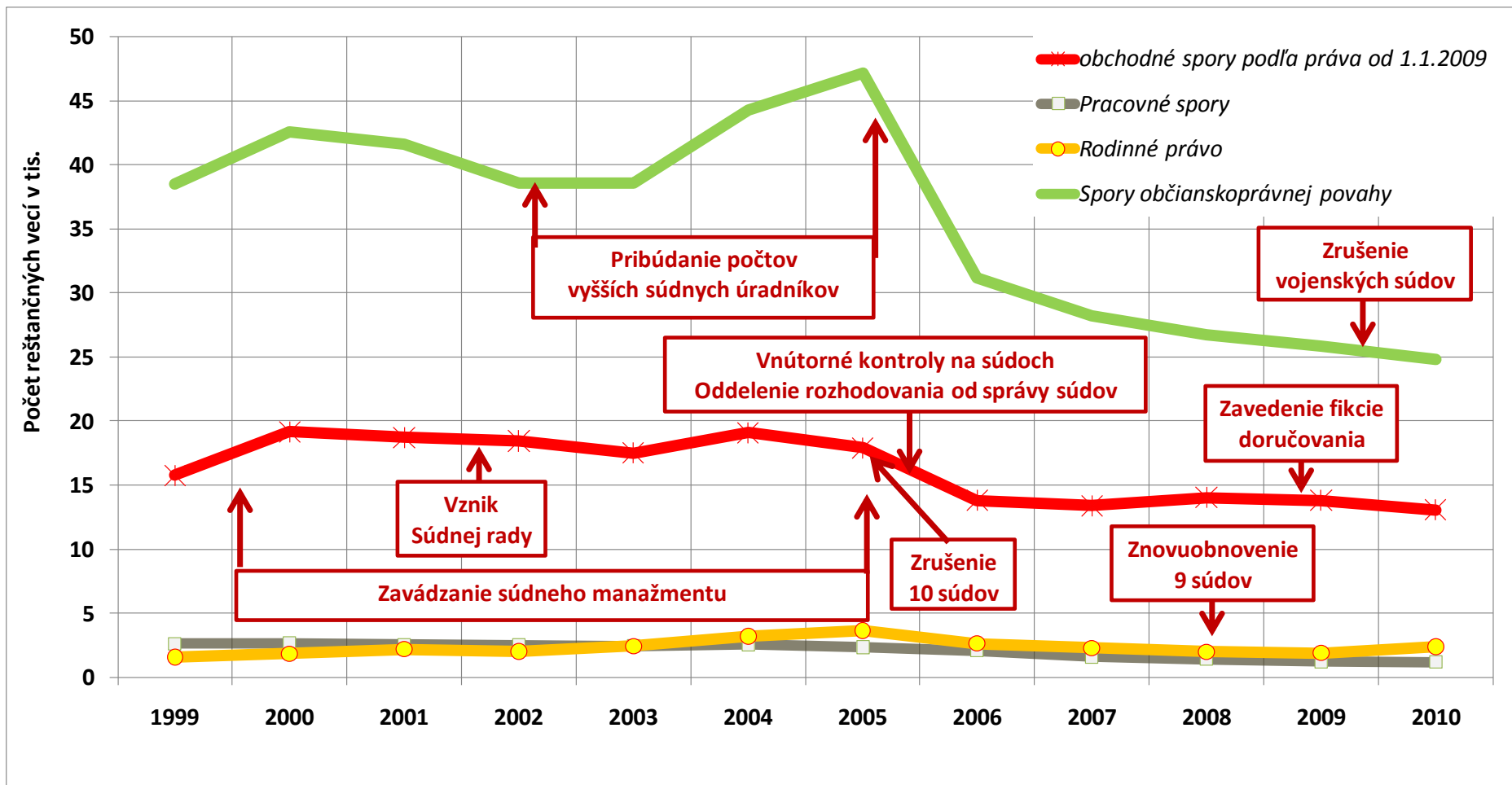
Vývoj priemernej dĺžky konaní (od dôjdenia na súd po právoplatnosť rozhodnutia) v rámci občianskoprávnej súdnej agendy na súdoch SR v kontexte s hlavnými legislatívnymi opatreniami



Zdroj: Štatistické ročenky MS SR 1999-2010 (MS SR)

Graf 12

Vývoj počtu reštančných vecí v jednotlivých agendách na súdoch SR (dĺžka trvania od 6 mesiacov)



Zdroj Štatistické ročenky MS SR 1999-2010 (MS SR)

5. Výsledky analýz na úrovni jednotlivých súdov

Kým v doterajších častiach sme sa pozerali na výkonnosť súdництва ako celku, na tomto mieste prezentujeme výsledky analýz, ktoré vypovedajú o výkonnosti na jednotlivých súdoch, pričom pozornosť sme zamerali na **okresné súdy**.

Ako východisko pre kvantitatívne analýzy nám slúžili databázy vývoja hlavných ukazovateľov na jednotlivých súdoch v rokoch 2002-2010. Išlo hlavne o:

- údaje zo sledovania pohybu vecí (počty došlých, vybavených, nevybavených a reštančných vecí), v jednotlivých agendách (Agendy T, C, Cb, P, S, D, Pp, OR, Ro, Rob, Er, ostatné T a ostatné C).
- údaje zo sledovania rýchlosti vybavovania (priemerné a mediánové dĺžky trvania vecí v hlavných agendách: T, P, Cb a C);
- údaje o personálnom zabezpečení súdov (počty sudcov, pracovníkov v štátnej službe a pracovníkov vo verejnom záujme) – vrátane ich priemerných plátov;
- údaje o príjmoch (zvlášť za príjmy odvedené do štátneho rozpočtu, poplatky DÚ a poplatky v kolkoch);
- podrobné údaje o čerpaní výdavkov (121 položiek);
- štatistické údaje o odvolaniach.

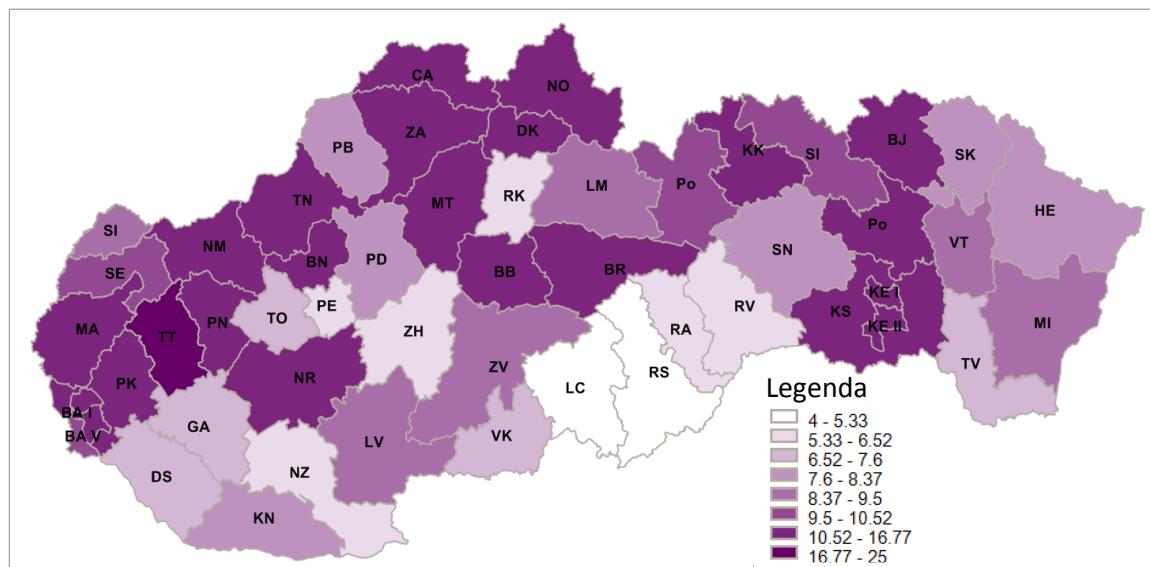
5.1. Rýchlosť konania

Rýchlosť konania v súdnych agendách sa na jednotlivých súdoch značne odlišuje. Počas sledovaného obdobia (2002 – 2010) sme mohli pozorovať rozdiely v priemernej dĺžke vybavovania vecí napríklad:

- v agende trestných vecí (T) - od 1,22 mesiacov (okresný súd v Rožňave v roku 2010) do 19,6 mesiacov (okresný súd v Trenčíne v roku 2007) do 36 mesiacov;
- v agende obchodných vecí (Cb) – od 4,5 (okresný súd v Lučenci v roku 2010) až do 36,0 mesiacov (okresný súd v Skalici v roku 2004).

Pre získanie celkového hodnotiaceho obrazu používame na účely analýz aj **sumárny ukazovateľ** hodnotenia súdov. Skladá sa z ukazovateľov výkonnosti súdov v hlavných agendách (T, P, Cb a C). Napríklad u ukazovateľa sumárnej rýchlosti konania je výsledkom aritmetický priemer vážený podľa počtu podaní daného súdu v danom roku.

Vývoj priemernej (sumárnej) dĺžky vybavovania vecí v spomínaných agendách zachytáva Tabuľka 16 v prílohách. Ako vyzerá situácia tohto sumárneho ukazovateľa v jednotlivých regiónoch Slovenska ukazuje Mapa 9. V časti 2.3. ponúkame aj mapy zachytávajúce situáciu v každej zo spomínaných hlavných agend.

Mapa 9**Priemerná rýchlosť vybavovania vecí v hlavných agendách sudcov v jednotlivých regiónoch Slovenska v rokoch 2008-2010 (v mesiacoch)**

Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: Priemerná rýchlosť súdu v každom roku je vypočítaná ako priemer rýchlostí v agendách T, P, Cb a C vážený počtami došlých vecí.

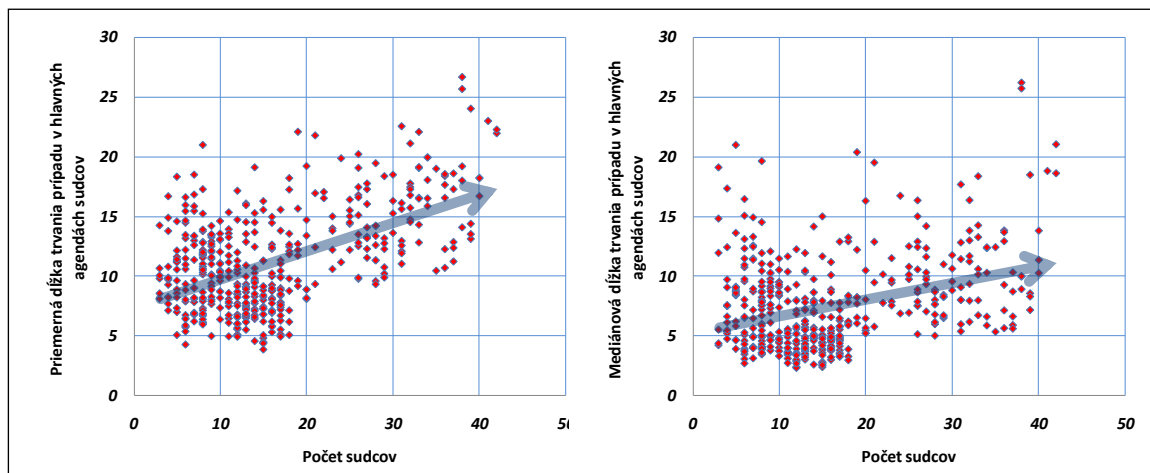
5.1.1. Veľkosť súdu

Hneď na začiatku sme dospeli k prekvapivým výsledkom. **Na väčších súdoch trvá priemerná doba vybavovaných vecí spravidla viac ako na menších súdoch.** Vysoká miera pozitívnej korelácie (koeficient väčší ako 0,5) s priemernými dĺžkami konania bola zaznamenaná pri výdavkoch súdov (0,54), pri počtoch sudcov (0,53), pri počtoch zamestnancov v štátnej službe (0,54) a ďalších obdobných ukazovateľov, ktoré vypovedajú o veľkosti súdov. To, ako s počtom sudcov pri jednotlivých pozorovaniach rástla aj priemerná rýchlosť vybavovania vecí, zreteľne zachytáva Graf 13.

Pokiaľ sa pozrieme na závislosť počtov vecí, aké priemerne vybaví jeden sudca na súde od veľkosti súdu vyjadrenej v počtoch sudcov na súde, zistili by sme (štasticky málo významnú) negatívnu koreláciu (-0,26). To by len potvrdzovalo, že **sudcovia na väčších súdoch majú tendenciu vybaviť menej vecí**, ako sudcovia na súdoch menších.

Je preukázateľné, že sudcovia konfrontovaní s väčším nápadom vecí vybavujú výrazne viac vecí ako sudcovia, kde v pomere na sudcu neprichádza až toľko nápadov (korelačný koeficient až 0,8, čo znamená veľmi vysokú závislosť). Táto skutočnosť je viditeľná aj graficky (Graf 14). Znamená to, že pokiaľ je sudcom pridelených viac vecí, sú schopní pracovať efektívnejšie. Možno tu hovoriť aj o rezervách, ktoré hovoria o tom, že niektorí sudcovia by pri zvýšených kvantitatívnych požiadavkách mohli pracovať aj intenzívnejšie.

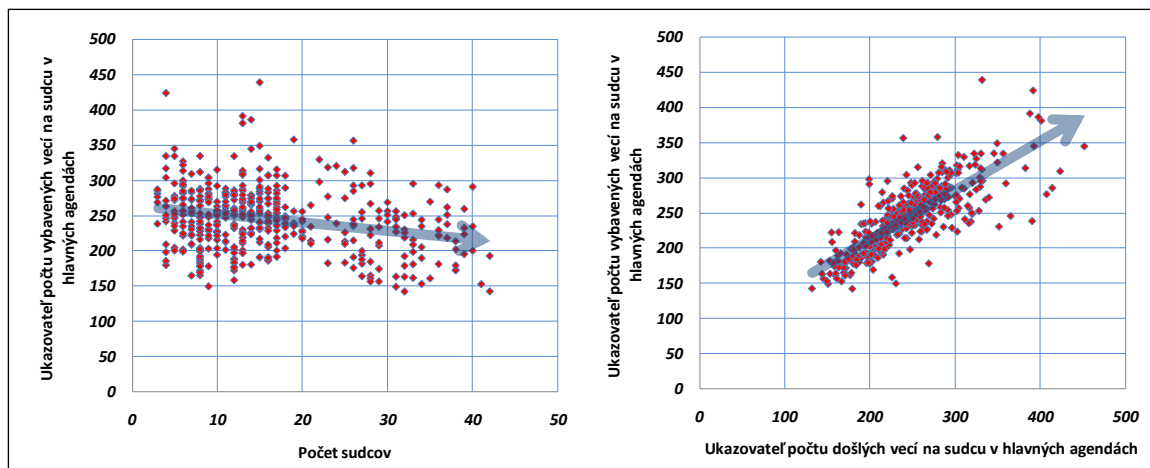
Graf 13
Závislosť ukazovateľa dĺžky trvania vecí v hlavných agendách sudcov od počtu sudcov na okresných súdoch SR v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR

Poznámka: Ukazovateľ dĺžky trvania vecí je vypočítaná ako priemer rýchlostí (priemerných, resp. mediánových) v agendách T, P, Cb a C vážený počtami došlých vecí.

Graf 14
Závislosť ukazovateľa počtu vybavených vecí na sudcu od veľkosti súdov a od ukazovateľa nápadu došlých vecí v hlavných agendách sudcov v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR.

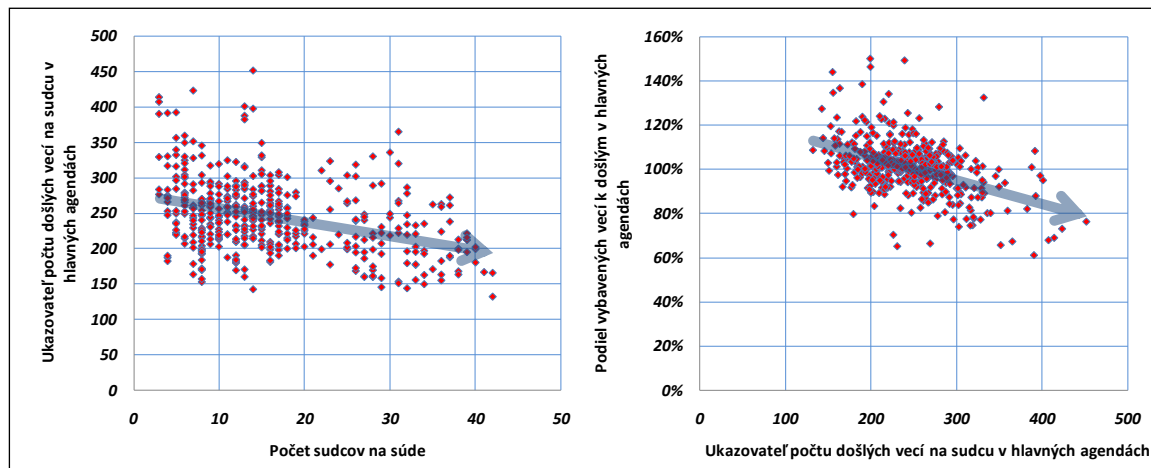
Poznámka: Počty došlých a vybavených vecí v sebe zahrňajú agendy T, P, Cb a C.

Vyššie popísané skutočnosti hovoria o tom, koľko vybavených vecí na konkrétnych súdoch pripadá priemerne na jedného sudcu. Oprávnená otázka preto znie, **či je nižšia výkonnosť väčších súdov spôsobená nedostatočnou optimalizáciou rozloženia sudcov** (t.j. nepomerne vysokým počtom sudcov na veľkých súdoch na úkor malých súdov). Do určitej miery sme naozaj zaznamenali menšie nápady na sudcu na väčších súdoch ako na súdoch malých (Graf 15), i keď so štatisticky málo významnou koreláciou (-0,37). To však nevysvetľuje problém väčších súdov úplne. Veď sudcovsky predimenzované sudy by museli vybavovať celú agendu, a nedialo by sa to na úkor narastania nevyriešených sporov. V roku 2009 napadlo na sudcu v najpomalšom súde Bratislava I (priemerná dĺžka trvania vecí 24,06 mesiacov) 215 vecí v hlavných štyroch agendách, zatiaľ čo v ďaleko menšom a rýchlejšom súde – v Galante (7,02 mesiacov) na sudcu napadlo až 295 vecí. Kým však sudcovia v Galante boli schopní zvládnuť 104% ich nápadu, sudcovia v Bratislave zvládli iba 91% nápadu. Tempo sudcov v Bratislave I je dlhodobo

nižšie ako v Galante, z čoho vyplývajú spomínané rozdiely. Pozrime sa preto, či rovnaké anomálie nie sú aj na iných okresných súdoch.

Graf 15

Závislosť ukazovateľa nápadu na sudcu od veľkosti súdov a schopnosti vysporiadať sa s týmto nápadom v závislosti od náporu na sudcu na okresných súdoch SR v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR

Poznámka: Počty došlých a vybavených vecí v sebe zahŕňajú agendy T, P, Cb a C.

Ako je možné zreteľne vidieť, **o čo väčší je nápor na sudcu v hlavných agendách, v o to menšej miere sú schopní tento nápor zvládnuť**, takže dochádza k hromadeniu nevybavených vecí (Graf 15). Korelačný koeficient tejto závislosti je však na hranici vysokej štatistickej významnosti ($-0,46$), čo znamená, že v tomto ohľade ešte stále existuje pomerne veľké množstvo abnormálne správajúcich sa súdov.

Prípady pozorovaní „najhorších“ súdov (s nižším ako 100% plnením a nápadom na sudcu do 170) sú okresné sudy v mestách:

- Banská Bystrica v roku 2003 (nápad 151 a plnenie 99%);
- Banská Bystrica v roku 2010 (nápad 161 a plnenie 97%);
- Bratislava I v roku 2005 (nápad 166 a plnenie 92%);
- Nitra v roku 2004 (nápad 169 a plnenie 98%);
- Veľký Krtíš v roku 2002 (nápad 169 a plnenie 98%);
- Trnava v roku 2005 (nápad 170 a plnenie 95%).

Na druhej strane, tie „najlepšie“ sudy (s vyšším nápadom na sudcu ako 330 a zároveň vyšším plnením ako 100%) sú okresné sudy v mestách:

- Dolný Kubín 2003 (nápad 392 a plnenie 108%);
- Martin 2002 (nápad 388 a plnenie 101%);
- Galanta 2008 (nápad 332 a plnenie 132%).
- Šaľa 2002 (330, 101%)

Pokúsme sa overiť, či väčšie sudy (ktorých sudcovia, ako sme vyššie popísali, sú spravidla o niečo menej zaťažení nápadom) dokážu svoju nižšiu zaťaženosť aj kompenzo-

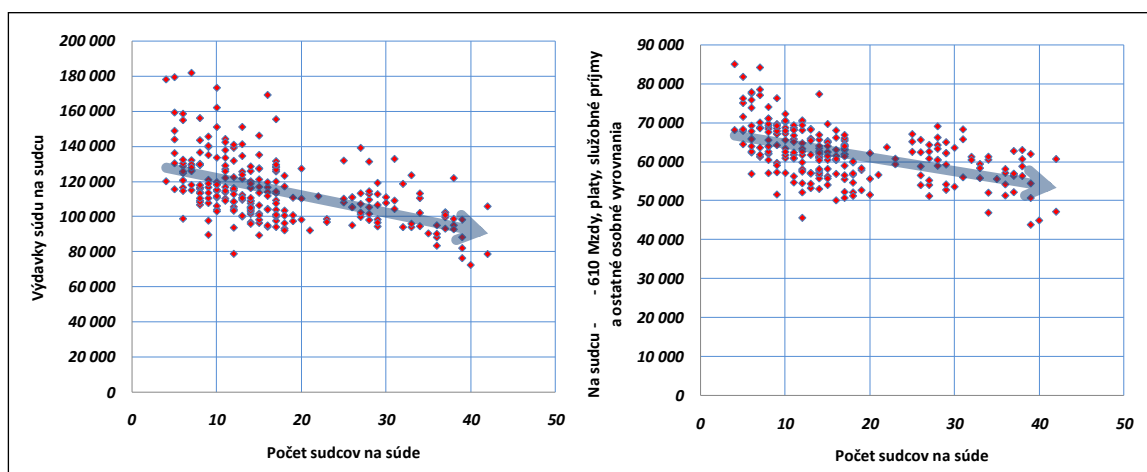
vať tým, že vybaví viac vecí ako na ich súde dôjde. Hoci tu mierne náznaky sú, korelácia v tomto ohľade nebola štatisticky významná (0,26).

Z vyššie uvedených zistení môžeme vyvodit' skutočnosť, že **väčšie súde nie sú pomalšie preto, že by mali nedostatok sudcov**. Skôr naopak, ich sudcovia sú z hľadiska nápadov o niečo odľahčení. Do úvahy pripadajú len dve skutočnosti: **Buď sú agendy väčších súdov skutočne komplikovanejšie, alebo pomalší súd hovorí viac o tom, že jeho sudcovia pracujú menej** preto, lebo sú jednoducho zvyknutí pracovať pomaly. Rýchlosť konania na súdoch je preto možné výrazne zlepšiť vhodnými motivačnými opatreniami.

Zaujímavé zistenie je, že **väčšie súde celkovo zaznamenávajú nižšie výdavky na sudcu** (koeficient korelácie počtu sudcov a výdavkov súdov na sudcu -0,514). To by samo osebe dávalo logiku, keďže vo väčších súdoch existujú úspory z rozsahu Graf 16.

Graf 16

Závislosť niektorých výdavkov na sudcu od veľkosti súdov na okresných súdoch SR v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR

Poznámka: Počty došlých a vybavených vecí v sebe zahŕňajú agendy T, P, Cb a C.

Prekvapilo nás však zistenie, že **vo väčších súdoch sme zaznamenali aj nižšie mzdové výdavky na sudcu** (korelačný koeficient -0,585). Znamená to, že väčšie súde o niečo menej investujú do pracovnej sily (či už ide o sudcov alebo iných zamestnancov). Nie je to však spôsobené nižšími mzdami. I keď s veľmi malými náznakmi, korelačné analýzy predsa len hovoria o tendenciách vyšších plátov sudcov (koeficient 0,05), zamestnancov v štátnej službe (0,04), ako aj zamestnancov vo verejnom záujme (0,03) na veľkých súdoch. Je to spôsobené tým, že na veľkých súdoch pracuje v pomere na sudcu menej iných zamestnancov (korelačný koeficient počtu „nesudcov“ na sudcu a počtom sudcov -0,54). **Skutočnosť, že sudcovia na väčších súdoch majú k dispozícii menej pomocnej sily, môže byť ďalším dôležitým argumentom ich zníženého výkonu**. Budeme sa preto podrobne zaoberať vplyvom pomocných síl na výkonnosť.

5.1.2. Pomocná sila pre sudcov

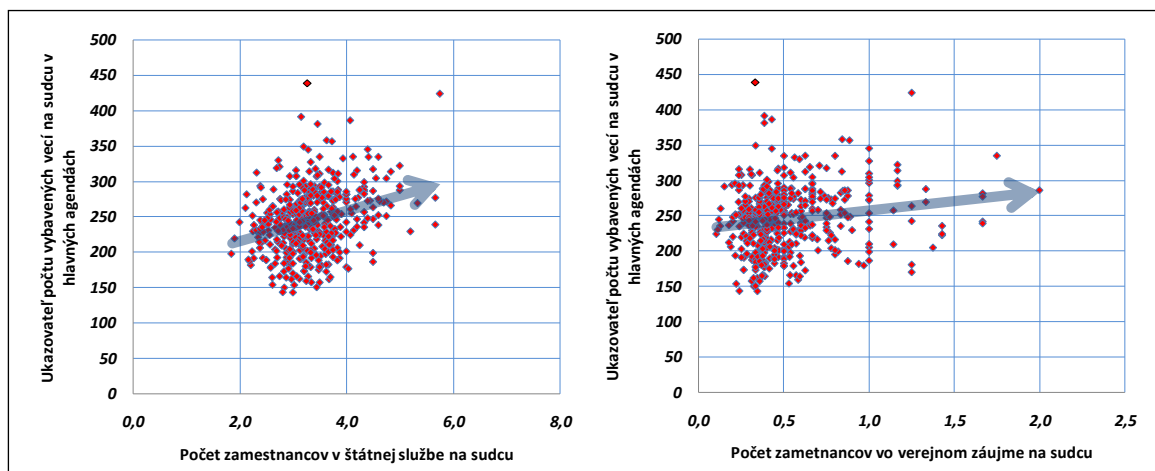
Pri analýzach sme zaznamenali náznaky trendu hovoriacich o tom, že **schopnosť sudcov vysporiadať sa s došlými podaniami pozitívne závisí od počtu zamestnancov v štátnej službe na sudcu** (Graf 17). Ide o vyšších súdnych úradníkov, súdnych tajomníkov či rôznych iných vysoko kvalifikovaných pracovníkov ktorí vo významnej miere odbremeňujú prácu sudcov. Počas celého sledovaného obdobia bolo na okresných súdoch na jedného sudcu priemerne 3,4 zamestnancov v štátnej službe, pričom tento interval sa pohyboval v rozpätí od 1,85 (Dunajská Streda 2002) do 5,75 (Dolný Kubín 2003).

Zároveň však aj v tomto prípade stále existuje pomerne veľký počet súdov vymykajúcich sa z uvedenej závislosti (korelačný koeficient medzi rýchlosťou práce sudcov a počtom 0,30).

Zaujímavé je, že korelácia medzi tým, koľko vecí dokončí sudca na súde a tým, koľko zamestnancov vo verejnom záujme (asistentky sudcu, tlmočníci na súde, spojári, tajomníčky, zapisovateľky a asistentky sudcov) na neho pripadá, bola menej významná (0,17). Ide o menšiu skupinu zamestnancov ako v prípade zamestnancov v štátnej službe. Na jedného sudcu pripadalo počas sledovaného obdobia priemerne iba 0,5 zamestnanca vo verejnom záujme, pričom tento interval sa pohyboval v rozmedzí od 0,1 zamestnanca (Košice II v roku 2008) do dvoch zamestnancov (Revúca 2002) na sudcu (Graf 17).

Graf 17

Závislosť rýchlosti práce sudcov od pomocnej sily, ktorú majú na súdoch k dispozícii v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR

Ak by sme sledovali len vplyv samotných vyšších súdnych úradníkov na rýchlosť konania sudcov v hlavných súdnych agendách z údajov, ktoré sme mali k dispozícii, korelácia by bola o niečo nižšia (0,13, Graf 18). V žiadnom prípade však z toho nie je možné vyvodiť záver, že by vyšší súdni úradníci nevplyvali na rýchlosť sudcov z niekoľkých dôvodov:

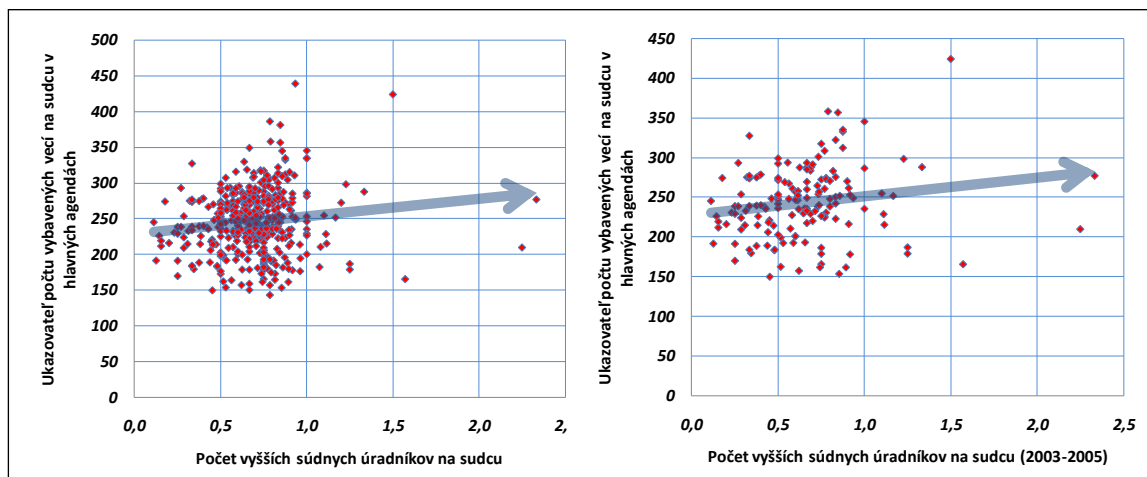
1. Vyšší súdny úradníci tvoria len malú časť vo vzorke zamestnancov v štátnej službe, u ktorých sme zaznamenali výrazný vplyv na rýchlosť vybavovania vecí v agendách sudcov (cca 22%). Vplyv chýbajúceho vyššieho súdneho úradníka na súde tak môže byť skreslený vplyvom ďalších odborných zamestnancov, ktorí na danom súde môžu byť zastúpení naopak vo väčšom množstve. Ak by sme sledovali koreláciu len na základe pozorovaní v rokoch 2003-2005, kedy

sa počet vyšších súdnych úradníkov zvyšoval, korelácia by bola ešte vyššia (0,17).

2. Nakoľko vyšší súdni úradníci po formálnej stránke zasahujú najmä do vedľajších agiend, korelácia ich počtov s ukazovateľmi v hlavných agendách sudcov je nízka. Ich **pozitívny vplyv by sa tak dal výrazne zvýšiť rozšírením okruhu svojich činností pri súčasnom posilňovaní ich stavov.**

Graf 18

Závislosť rýchlosti práce sudcov od pomocnej sily, ktorú majú na súdoch k dispozícii v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR

5.1.3. Vplyv výdavkov na rýchlosť konania súdov

Poslednou skutočnosťou, ktorou sa budeme zaoberať, je vplyv výšky výdavkov na rýchlosť konania súdov. Pokiaľ ide o investície, vzhľadom na ich dlhodobý vplyv sme za konkrétny rok skúmali aj výšku kumulatívnych investícií.

Prvou kategóriou, kde sme zaznamenali vysokú koreláciu s rýchlosťou konania, boli náklady, ktoré vypovedajú o intenzite práce (resp. trávenia v práci) ľudí. Okrem už spomínaných mzdových nákladov na sudcu sú to aj:

- tovary a služby na sudcu (0,57);
- energie, vodné a stočné na sudcu (0,56);
- poštové poplatky na sudcu (0,67);
- telekomunikačné služby na sudcu (0,69).

Vo všetkých vyššie spomínaných prípadoch ide o korelácie s ročnými hodnotami, t.j. nekumulovanými.

Spomedzi investičných výdavkov vysokú koreláciu ukázali:

- kapitálové výdavky na sudcu (0,57 pri nekumulovaných výdavkoch a 0,62 pri kumulovaných výdavkoch);
- vozidlá na sudcu (0,69 pri nekumulovaných výdavkoch);

- stavebné práce na sudcu (0,64 pri nekumulovaných výdavkoch);
- kapitálové výdavky do výpočtovej techniky na sudcu (0,69 pri kumulovaných výdavkoch);
- nákup licencií na sudcu (0,62 pri kumulovaných výdavkoch).

Z vyššie uvedených skutočností vyplýva, že **existuje priestor na zrýchlenie súdneho konania prostredníctvom vhodne cielených investícií** (do komunikačnej techniky a pod).

5.2. Kvalita súdneho procesu

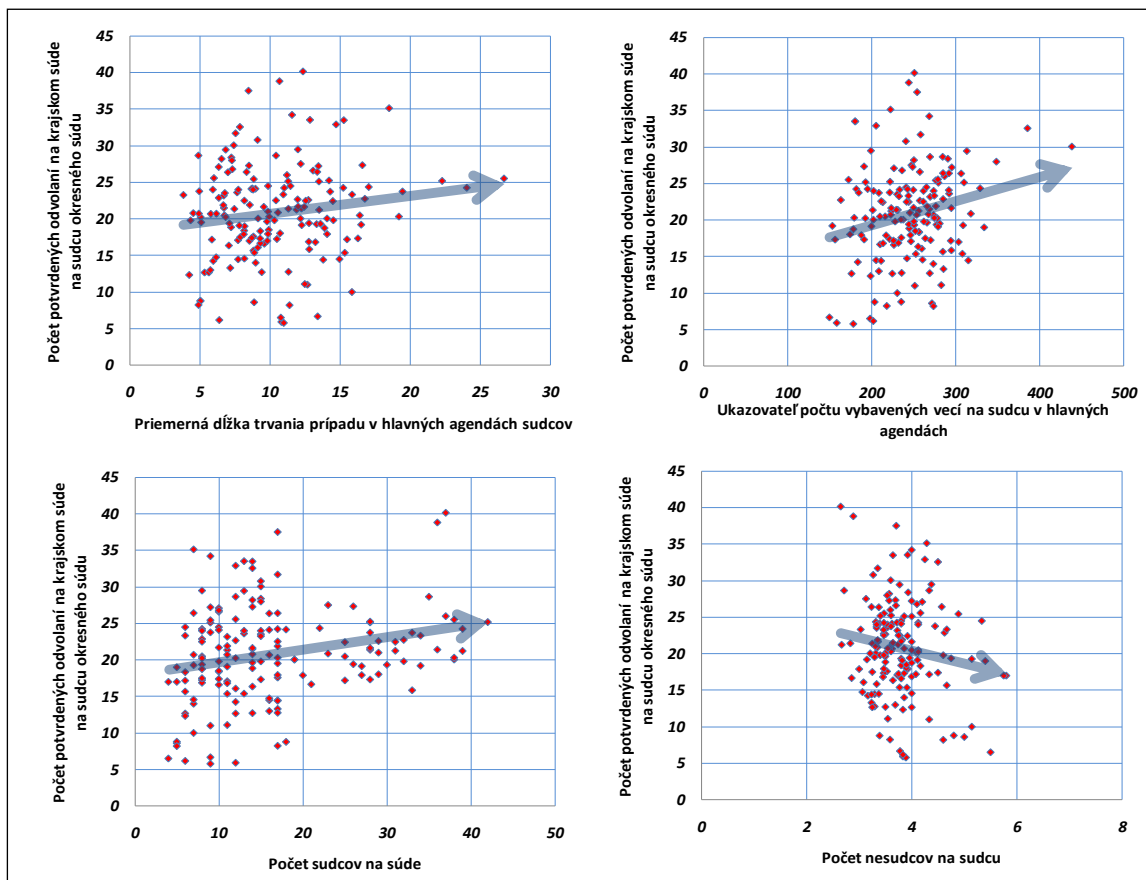
Jediným objektívnym a pomerne ľahko zistiteľným meradlom kvality súdneho procesu je ukazovateľ štatistiky o výsledkoch odvolacieho konania. K dispozícii sme mali štatistiku o celkových počtoch krajským súdom vybavených odvolaní a o odvolaniach zamietnutých a späť vzatých za agendy T, C a Cb. Predovšetkým sme však skúmali, koľko krajským súdom potvrdených odvolaní pripadá na sudcu okresného súdu.

Hoci existuje pomerne veľké množstvo v tomto ohľade abnormálne sa správajúcich súdov (o čom svedčia korelácie nižšie ako 0,5), predsa len sme zaznamenali závislosť medzi kvalitou a kvantitou práce sudcov. Zistili sme, že náznaky vyššej chybovosti vykazovali:

- pomalšie súdy, kde priemerné prípady trvajú dlhšie (korelačný koeficient 0,15);
- súdy, kde sudcovia priemerne vybavujú viacej vecí (korelačný koeficient 0,23);
- veľké súdy merané počtom sudcov (korelačný koeficient 0,25);
- súdy s nízkym počtom pomocných zamestnancov:
 - korelácia s počtom zamestnancov v štátnej službe na sudcu: -0,14
 - korelácia s počtom zamestnancov vo verejnom záujme na sudcu: -0,14;
 - korelácia s počtom „nesudcov“ na sudcu (-0,15)
- Súdy s nízkymi výdavkami na telekomunikačné služby na sudcu (-0,22), na výpočtovú techniku na sudcu (-0,11), ďalšie zariadenia (-0,18)

Obraz o niektorých vyššie spomínaných vzťahoch zachytáva Graf 19.

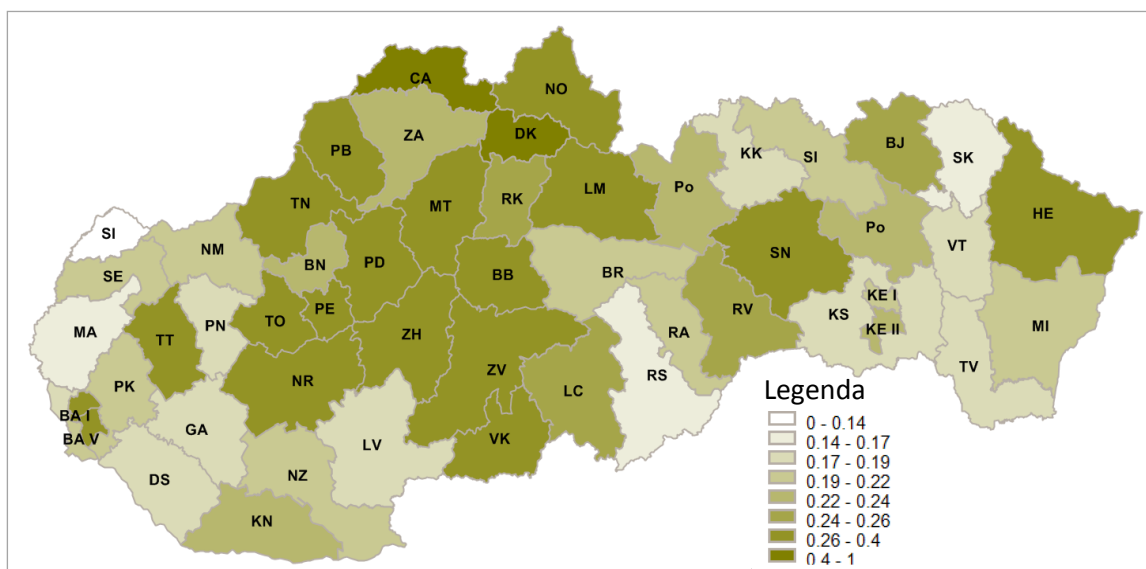
Graf 19
Závislosť kvality súdneho procesu od rôznych faktorov na krajských súdoch SR
v rokoch 2002-2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov

Poznámky: Priemerná rýchlosť súdu v každom roku je vypočítaná ako priemer rýchlostí v agendách T, P, Cb a C vážený počtami došlých vecí.

Mapa 10
Priemerná miera využívania inštitútu odvolaní na okresných súdoch v regiónoch Slovenska
v rokoch 2008-2010



Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: meraná podielom krajským súdom vybavených odvolaní k vybaveným veciam pri agendách C, Cb a T

Z vyššie uvedeného je možné vyvodiť závery, že časť chybových rozhodnutí môže skutočne byť spôsobená zaťaženosťou sudcov. U veľkej časti rozhodnutí však nejde o záťaž sudcov, ale ich **čisto osobnostné faktory**. Tomu by mali byť prispôsobené aj nástroje, ktoré majú za cieľ zvyšovať objektívnu kvalitu (spravodlivosť, resp. zákonnosť) rozhodnutí. Najlepšími takými nástrojmi sú nástroje subjektívnej zodpovednosti (sprísnenie kontrol morálnej a odbornej spôsobilosti sudcov a následné vyvodzovanie dôsledkov).

Miera využívania inštitútu odvolaní (ktorú sme na každom okresnom súde merali ako podiel odvolaní na tomto súde, ktoré krajský súd vybavil, k počtu vybavených vecí na danom okresnom súde – v agendách C, Cb a T) sa na jednotlivých okresných súdoch SR pohybovala od 24% do 50% (priemer 2008-2010). Situáciu v jednotlivých regiónoch zachytáva Mapa 10.

6. Možnosti optimalizácie výdavkov s pozitívnym vplyvom na rýchlость a kvalitu práce sudcov

6.1. Flexibilita práce sudcov

Z poznatkov, ktoré vyplývajú z korelačných analýz na úrovni dlhodobého pozorovania okresných súdov, je možné preukázateľne zvýšiť rýchlость a kvalitu rozhodovania sudcov predovšetkým prostredníctvom **zvyšovania flexibility ich práce** s tým, aby dochádzalo **k zníženiu „prestojev“** tam, kde na jedného sudcu prichádza nižší nápad vecí. Vzhľadom na nemožnosť presunu sudcov na sudy ako aj skutočnosť ich doživotných štatútov je možné uvažovať s nasledujúcimi nástrojmi:

- preferencia menšieho počtu súdov tak, aby na jednom súde bol väčší počet špecializovaných sudcov;
- posilnenie odbornej pomoci sudcov vysoko kvalifikovanými asistentmi (vyšší súdni úradníci s rozšírením ich oficiálneho okruhu kompetencií, a pod.);
- vyšší dôraz na flexibilnejšie odmeňovanie naviazané na výkonnosť. V tomto zmysle je potrebné upozorniť na riziko ovplyvňovania výkonnosti sudcov prostredníctvom subjektívneho ovplyvňovania výšky odmeny. V prípade, ak je flexibilná zložka odmeňovania viazaná na objektívne (t.j. štatistické) parametre s vylúčením možností subjektívneho rozhodovania, zase existuje riziko manipulácie štatistických výkazov zo strany sudcov. Na to je potrebné prihliadať pri tvorbe mechanizmov flexibilného odmeňovania. Príkladom zmiernenia rizík subjektívneho ovplyvňovania je absolútna nestrannosť hodnotiteľa (ktorí nie je sudca, nepozná sa s hodnotiteľom), možnosti anonymného testu a podobne. Riziko manipulácie je zase možné zmierniť uprednostnením parametrom, ktoré sudca nemôže ovplyvniť iným spôsobom ako zvýšením kvality svojej práce (napríklad počet jeho rozhodnutí, ktoré zamietol odvolací súd, použitie ukazovateľov rýchlости za celý súd, odchýlky parametrov súdu od celoslovenského priemeru, počet hodín sudcu strávených na školeniach, ktoré nie je možné zmanipulovať, a podobne).

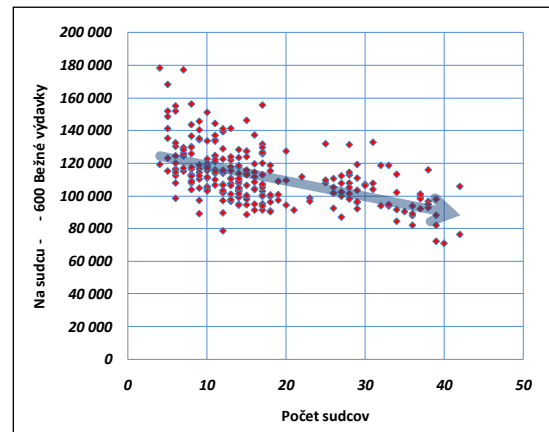
Zvyšovanie efektivity práce sudcov je možné naďalej zvyšovať aj prostredníctvom ďalšej podpory využívania výpočtovej techniky a komunikačných technológií.

6.1.1. Pozitívne efekty posilnenia stavov vysokokvalifikovaných zamestnancov súdov na úkor počtu sudcov

Posilňovanie vysokokvalifikovaných zamestnancov súdov pri súčasnom znižovaní sudcov by mohlo priniesť okrem zvýšenej rýchlости vybavovania aj finančné úspory, vzhľadom na vysoké rozdiely v mzdových výdavkoch na sudcu a ostatných zamestnancov

Graf 20

Závislosť medzi počtom sudcov a bežnými výdavkami na sudcu na okresných súdech SR v rokoch 2002 - 2010



Zdroj: vlastné prepočty a grafy z výkazov MS SR

súdov. Mzdové náklady totiž tvoria prevažnú zložku rozpočtov okresných súdov – až 71% (Tabuľka 9).

Tabuľka 9
Výdavky okresných súdov v rokoch 2006-2010 v tis. eur

	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010	Podiel na výdavkoch 2006-2009
Výdavky celkom	82 103	93 536	89 506	93 397	112 525	100%
Mzdy a poistné	56 021	61 534	68 737	72 757	75 181	71%
Energie, voda a komunikácie	7 246	7 308	7 678	7 731	9 124	8%
Poštovné a telekomunikačné služby	5 623	5 720	5 807	5 548	7 013	6%
Ostatné bežné výdavky	7 561	16 652	6 582	5 430	20 154	12%
Kapitálové výdavky	5 651	2 322	701	1 932	1 054	2%

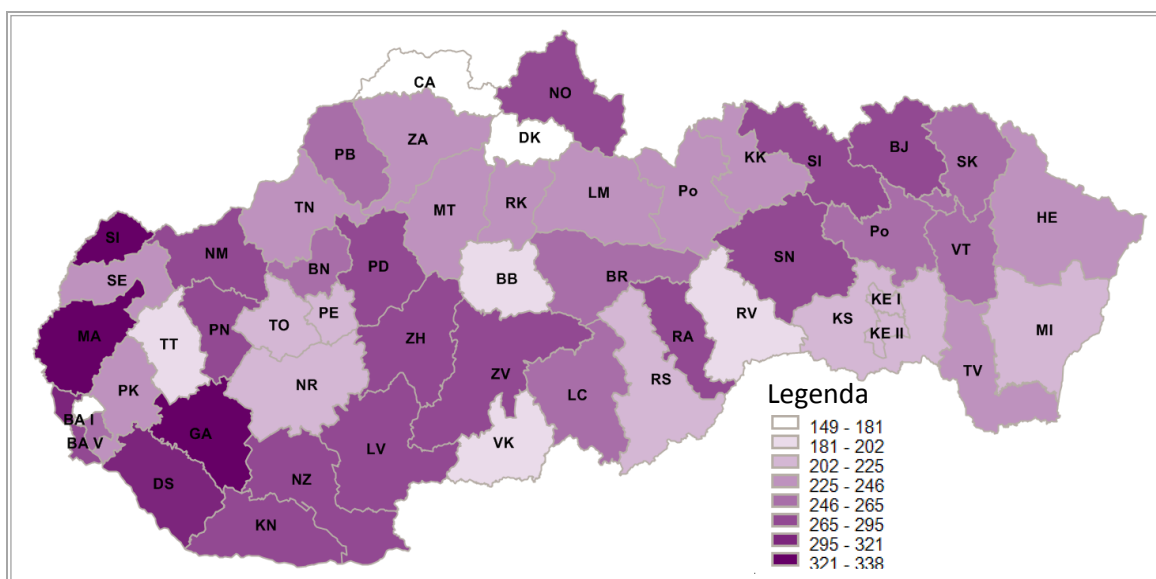
Zdroj: vlastné prepočty z výkazov MS SR

6.1.2. Kvantifikácia úspor z rozsahu

Na základe regresných analýz (Graf 20) je možné odvodiť potenciál priemernej úspory jednotkových bežných výdavkov na úrovni približne 950 eur na sudcu ročne pri zväčšení súdu o jedného sudcu (za predpokladu, že ide o zlúčenie súdov). Technické náklady na servis pre sudcov sú v tomto ohľade lacnejšie na veľkom súde, ako na súde malom.

Ďalším pozitívnym javom prípadného zlúčenia je potenciál lepšieho rozloženia pracovnej sily znížením prestojov. Ako príklad uveďme zlúčenie dvoch oravských okresných súdov v Námestove a v Dolnom Kubíne. Ide o súdy s vysokým rozdielom došlých vecí na sudcu. Kým za posledné tri roky na okresný súd v Dolnom Kubíne priemerne prichádzalo na sudcu 157 vecí v hlavných agendách, na okresný súd v Námestove to bolo až 269 vecí (Mapa 11). Z dôvodu nižšieho objemu práce na sudcu je v Dolnom Kubíne vyba-

Mapa 11
Priemerné počty došlých vecí v hlavných agendách na sudcu okresných súdov v regiónoch Slovenska v rokoch 2008-2010



Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: Počty došlých vecí v sebe zahŕňajú agendy T, P, Cb a C.

vovaných priemerným sudcom menej vecí ako v Námestove (Mapa 12) Ako by sa výsledok prejavil na rýchlosti vybavovania sudcov?

Za prvé, existuje vysoký nepomer v nápade na sudcu na týchto súdoch:

- na Okresný súd v Námestove za posledné tri roky prichádzalo v hlavných sledovaných agendách sudcov (T, P, Cb a C) 269 vecí, pričom každý sudca priemerne vybavil v týchto agendách 231 vecí;
- Na Okresný súd v Dolnom Kubíne za posledné tri roky prichádzalo v hlavných sledovaných agendách sudcov len 157 vecí. Následkom nízkeho nápadu vybavoval jeden sudca len 157 vecí v týchto agendách.

Prípadné zlúčenie by teda odľahčilo sudcov v Námestove a viac využilo sudcov v Dolnom Kubíne, následkom čoho by sa mohli zamerať na dokončenie reštančných vecí. Na Okresnom súde v Dolnom Kubíne za posledné tri roky v hlavných sledovaných agendách evidujeme na sudcu priemerne 49 reštančných vecí, zatiaľ čo v preťaženom Námestove až 121.

Je preto možné predpokladať, že vplyv zlúčenia oravských súdov by sa neprejavil negatívne na rýchlosti vybavovania. Naopak, vytvorila by sa možnosť lepšieho znižovania bremena z minulosti. Navyše je predpoklad, že **menej preťažení sudcovia by rozhodovali kvalitnejšie**, čo by sa mohlo prejavovať na nižších počtoch potvrdených odvolaní, v nižšej chybovosti, čím by aj nároky štátneho rozpočtu mohli klesnúť (napríklad výdavky na nálezy Ústavného súdu).

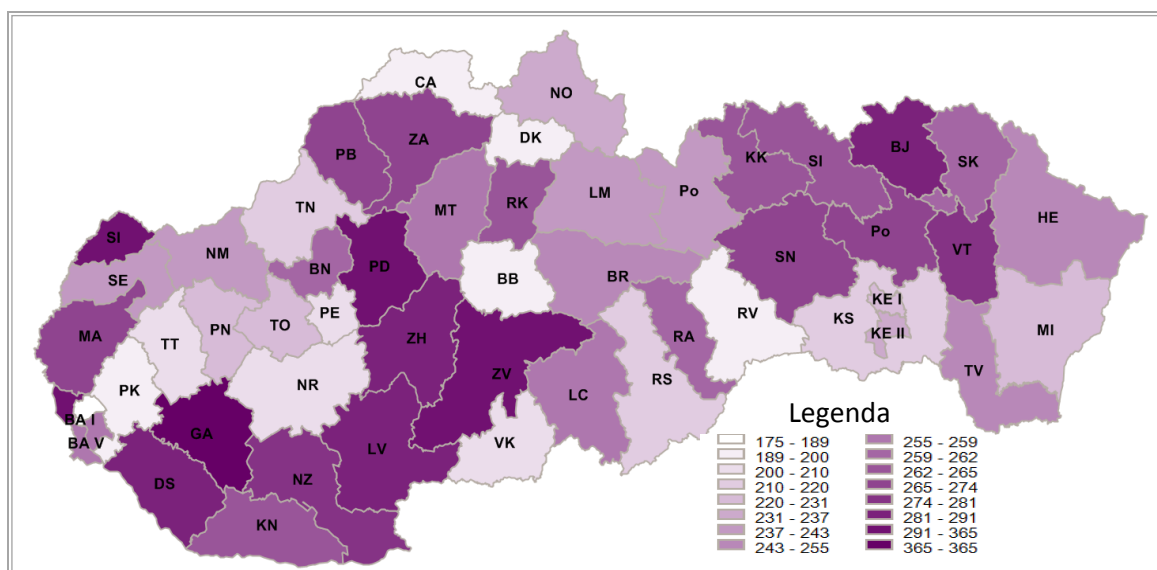
Potenciál pre kvalitnejšiu a rýchlejšiu prácu väčších súdov je možné zdôvodniť aj lepšími možnosťami špecializácie sudcov.

Ako by vyzerala úspora na bežných výdavkoch po potenciálnom zlúčení okresných súdov v Námestove a v Dolnom Kubíne?

Za posledné tri roky predstavovali bežné výdavky na sudcu okresného súdu v Námestove 131 772 eur, a na sudcu okresného súdu v Dolnom Kubíne 128 542 eur. Aj tu sa prejavujú úspory z rozsahu. **Ak by sme zlúčili oravské súdy, pričom sídlo nového súdu by ostalo v Dolnom Kubíne, na základe pozorovaní**

Mapa 12

Priemerné počty vybavených vecí v hlavných agendách na sudcu okresných súdov v regiónoch Slovenska v rokoch 2008-2010



Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: Počty vybavených vecí v sebe zahŕňajú agendy T, P, Cb a C.

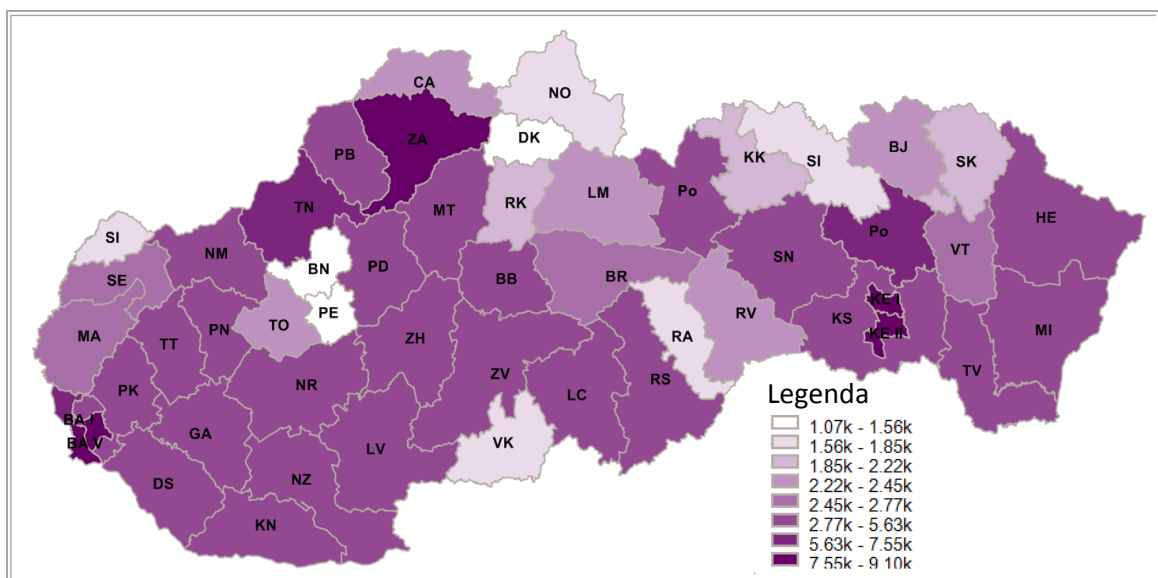
z korelačných analýz by sme vytvorili potenciál pre celkovú úsporu na bežných výdavkoch vo výške cca 104 000 eur ročne alebo 5,7%.

S cieľom overiť práve použitú metodiku kvantifikácie úspory z rozsahu na základe dlhodobých pozorovaní z regresných analýz sme sa pozreli, ako sa zmenili výdavky v skutočnosti, keď sa tieto dva skúmané súdy rozdeľovali.

Ak by sme sa pozreli na rast výdavkov na okresných súdoch v Námestove a v Dolnom Kubíne v roku 2008 oproti roku 2007, kedy sa od Okresného súdu v Dolnom Kubíne odčlenil kedysi zrušený súd v Námestove, tieto narástli o 16%. Na porovnanie, bežné

Mapa 13

Priemerné počty došlých vecí spolu v hlavných agendách na okresných súdoch v regiónoch Slovenska v rokoch 2008-2010

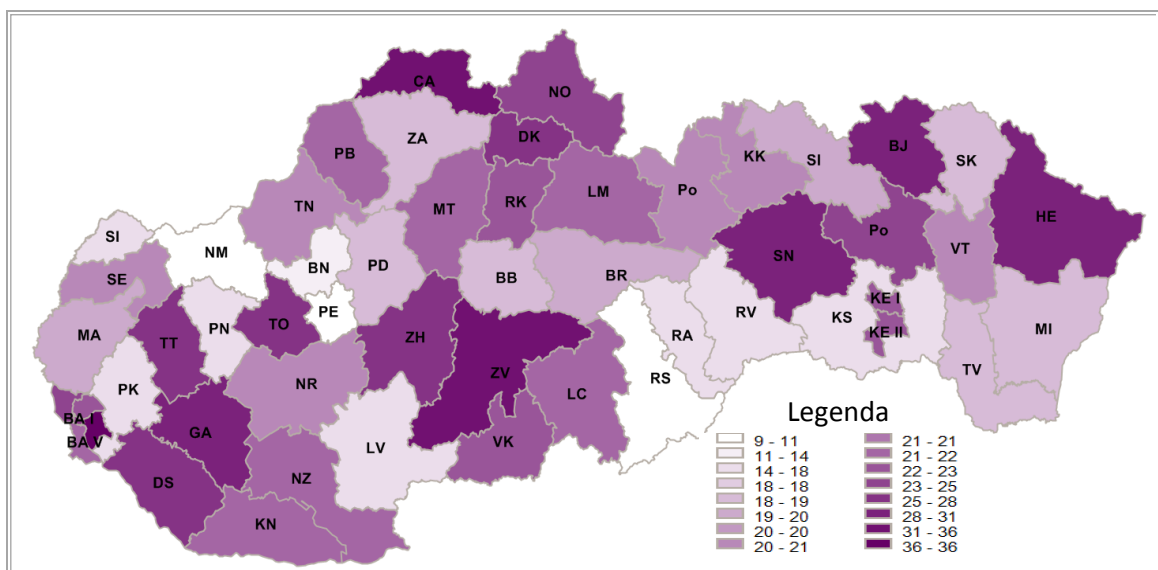


Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: Počty došlých vecí v sebe zahŕňajú agendy T, P, Cb a C.

Mapa 14

Priemerné počty odvolaní z okresných súdov na krajské súdy v hlavných agendách v prepočte na sudcu okresného súdu v regiónoch Slovenska v rokoch 2008-2010



Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: Agendy C, Cb a T

výdavky na všetkých okresných súdoch SR, u ktorých *nedošlo* k zmene (t.j. bez výdavkov ostatných okresných súdov dotknutých zlučováním v roku 2008), poklesli o 7%!

Podobné boli aj počty sudcov na súdoch v Námestove a v Dolnom Kubíne v roku 2008 a v súčasnosti. Počet sudcov na súde v Dolnom Kubíne pred rozdelením bol 11, a počet sudcov na dvoch vzniknutých súdoch sa zvýšil o jedného sudcu (na 12 sudcov, čiže o 9%). Taktiež sme nezaznamenali stav jednorazového zvýšenia výdavkov, ktorý by musel byť sprevádzaný poklesom v nasledujúcich rokoch (Tabuľka 10). Toto pozorovanie len potvrdzuje, že skutočné úspory z rozsahu prezentované na prípadovej štúdii zlúčenia oravských súdov môžu byť ešte vyššie. **Na účely tejto štúdie používame skôr konzervatívnejší prístup.**

Tabuľka 10

Vývoj bežných výdavkov vybraných okresných súdov v rokoch 2006 – 2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Námestovo (eur)	0	0	705 724	746 693	1 037 773
Dolný Kubín (eur)	1 224 876	1 370 342	881 055	929 733	1 148 355
Námestovo+Dolný Kubín (eur)	1 224 876	1 370 342	1 586 779	1 676 425	2 186 128
% rast (NO+DK)		12%	16%	6%	30%
Súdy nedotknuté zmenou v roku 2008 (eur)	58 669 932	70 767 518	66 105 953	67 875 692	83 500 017
% rast (súdy nedotknuté zmenou)		21%	-7%	3%	23%

Zdroj: Prepočty autorov z údajov MS SR

Tabuľka 11

Vývoj bežných výdavkov vybraných okresných súdov v rokoch 2006 – 2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Námestovo (eur)	0	0	14 119	7 603	0
Dolný Kubín (eur)	396 808	48 839	0	2 000	0
Námestovo+Dolný Kubín (eur)	396 808	48 839	14 119	9 604	0
% rast (NO+DK)		-88%	-71%	-32%	-100%
Súdy nedotknuté zmenou v roku 2008 (eur)	3 845 635	1 720 554	621 978	1 578 883	535 373
% rast (súdy nedotknuté zmenou)		-55%	-64%	154%	-66%

Zdroj: Prepočty autorov z údajov MS SR

Prípadová štúdia dopadov možného zlúčenia oravských súdov slúžila na preukázanie, že podobné riešenie by prinieslo úspory z rozsahu, a mohlo by sa tiež pozitívne odraziť na zvýšení kvality rozhodovania. Rozhodovanie o tom, ktoré súdy by mali byť zlúčené, je možné uskutočniť na základe viacerých kritérií:

1. **Zlučovanie súdov, kde existujú veľké rozdiely v zaťaženi sudcov.**

Okrem prípadu oravských súdov by takto mohli byť zlúčené napríklad (Mapa 11):

- okresné súdy v meste Bratislava;
- okresné súdy v Žiline a v Čadci;
- okresné súdy v Nitre a Galante;
- okresné súdy v Piešťanoch a v Trnave;
- okresné súdy v Senici a Skalici;

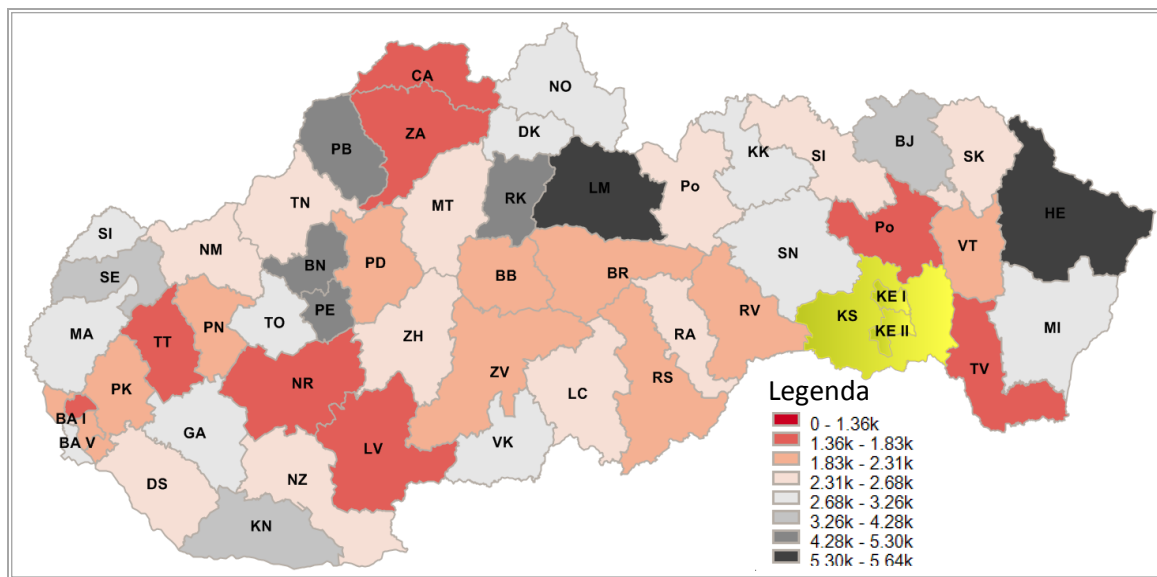
- okresné sudy v Rožňave, v Rimavskej Sobote a v Revúcej;
 - okresné sudy v Lučenci a vo Veľkom Krtíši.
2. **Zlučovanie menších súdov, kde celkovo existuje nízky nápad (Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.):**
- „najmenšie“ sudy s počtom podaní do 1 560: okresné sudy v Bánovciach nad Bebravou, v Partizánskom a v Dolnom Kubíne;
 - resp. o niečo „väčšie“ okresné sudy v Skalici, vo Veľkom Krtíši, v Námestove, v Revúcej alebo v Starej Lubovni.
3. **Zlučovanie „horších“ súdov**, t.j. súdov s nízkou kvalitou rozhodovania. Jedným z merateľných indikátorov kvality rozhodovania je napríklad ukazovateľ o tom, koľko percent rozhodnutí daného sudcu bolo zmenených odvolacím súdom. Musíme podotknúť, že v tomto ohľade by mala byť zlepšená štatistika vykazovania, aby bolo možné oddeliť prípady, kedy súd odvolanie zamietol, kedy došlo k uzavretiu zmieru a kedy odvolanie bolo vzaté späť. Približný obraz o tom, koľko „zlých“ rozhodnutí z pohľadu odvolacieho súdu pripadalo na sudcov v regiónoch Slovenska, ukazuje (**Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.**). Z tohto pohľadu „horšie“ sudy, ktoré by mohli byť začlenené (teda zlúčené s iným súdom) sú:
- Okresný súd v Čadci by mohol byť začlenený pod Okresný súd v Žiline;
 - Okresný súd v Galante (popřípade aj Okresný súd v Dunajskej Strede) by mohol byť začlenený „pod“ Okresný súd v Nitre;
 - Okresný súd v Trenčíne by mohol byť začlenený „pod“ Okresný súd v Piešťanoch;
 - Okresný súd v Humennom by mohol byť začlenený „pod“ Okresný súd vo Vranove nad Topľou;
 - Okresný súd v Bardejove by mohol byť začlenený „pod“ Okresný súd vo Svidníku;
 - Okresný súd v Spišskej Novej Vsi by mohol byť začlenený „pod“ Okresný súd v Rožňave;
 - Okresný súd vo Zvolene by mohol byť začlenený „pod“ Okresný súd v Banskej Bystrici.

6.2. Ďalšie možnosti znižovania výdavkov

6.2.1. Úspory na energiách

Významnou nákladovou položkou na súdoch SR sú energie. I keď ide len o približne dve percentá celkových výdavkov súdu, tieto predstavujú ročný náklad takmer tri milióny eur (Tabuľka 12). Jednotlivé sudy majú rozdielne náklady na energie – výdavky tejto položky na sudcu sa na okresných súdoch pohybujú od 1 355 eur v Prešove až po 5 643 eur v Humennom (Mapa 15).

Mapa 15
Priemerné náklady na energie na sudcu na okresných súdoch v rokoch 2008-2010 (eur)



Zdroj: vlastné prepočty a mapa z výkazov MS SR.

Poznámka: Žltý údaj – Okresné súde Košice I, Košice II a Košice III (alebo ich časti) sú umiestnené v budove Krajského súdu v Košiciach. Uvedené štyri súde vykazovali náklady na energie 2 429 eur na sudcu.

V súvislosti s liberalizáciou trhu s energiami v poslednom období existujú rezervy na úspory už len zmenou dodávateľa elektrickej energie. Ako príklad uveďme samosprávu Bratislavskej mestskej časti Karlova Ves, ktorá koncom roku 2010 zmenila dodávateľa, pričom prostredníctvom elektronickej aukcie bola schopná vo svojich objektoch doceliť v roku 2011 až takmer 48% úsporu nákladov na energie.

Tabuľka 12
Podiel výdavkov súdov SR na elektrickú energiu v rokoch 2006

	2 006	2 007	2 008	2 009	2 010
Výdavky celkom	111 901 187	130 302 829	126 075 905	133 695 190	149 095 988
Energie	2 400 431	2 314 495	2 622 461	2 945 450	2 890 604
podiel	2,1%	1,8%	2,1%	2,2%	1,9%

Zdroj: vlastné prepočty na základe výkazov MF SR

Náklady na energie je možné znížiť aj hľadaním možností znižovania energetickej náročnosti uskutočnením energetickeho auditu, čo však na rozdiel od predchádzajúceho riešenia so sebou prináša pomerne väčšie počiatočné náklady.

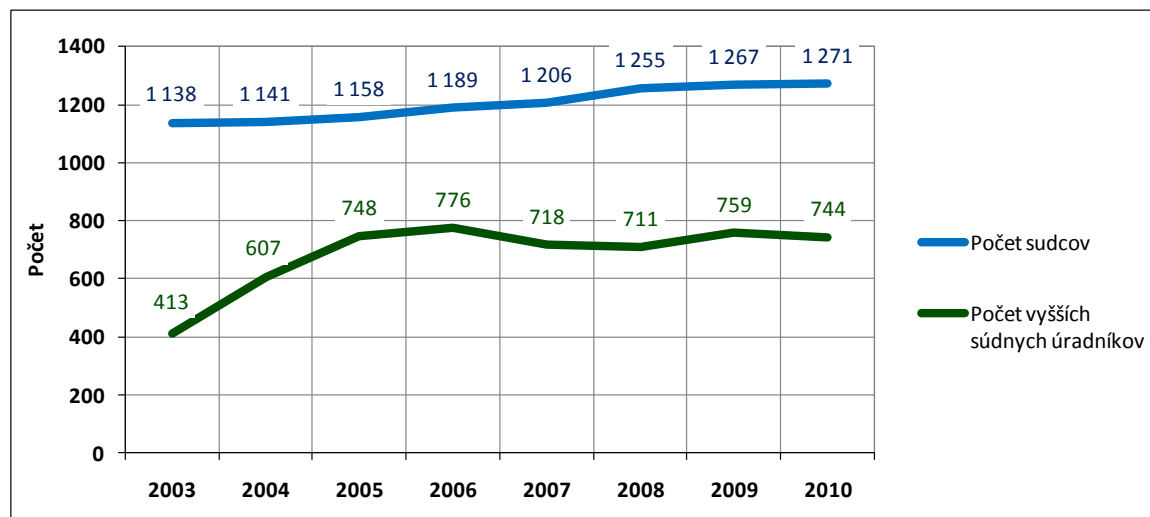
6.2.2. Úspory vyplývajúce zo zníženia počtu sudcov a zvýšenia počtu vyšších súdnych úradníkov

Počet sudcov za posledné roky narastal pomerne rovnomerným tempom. Počet vyšších súdnych úradníkov nekopíroval tento trend, pričom navyše pri nich možno sledovať výraznejšie výkyvy v počtoch (Graf 21).

Pri pohľade na vývoj priemerných plátov sudcov a vyšších súdnych úradníkov (Graf 22) bol vývoj opačný. Zatiaľ čo sudcovia sa mohli tešiť pomerne rovnomernému

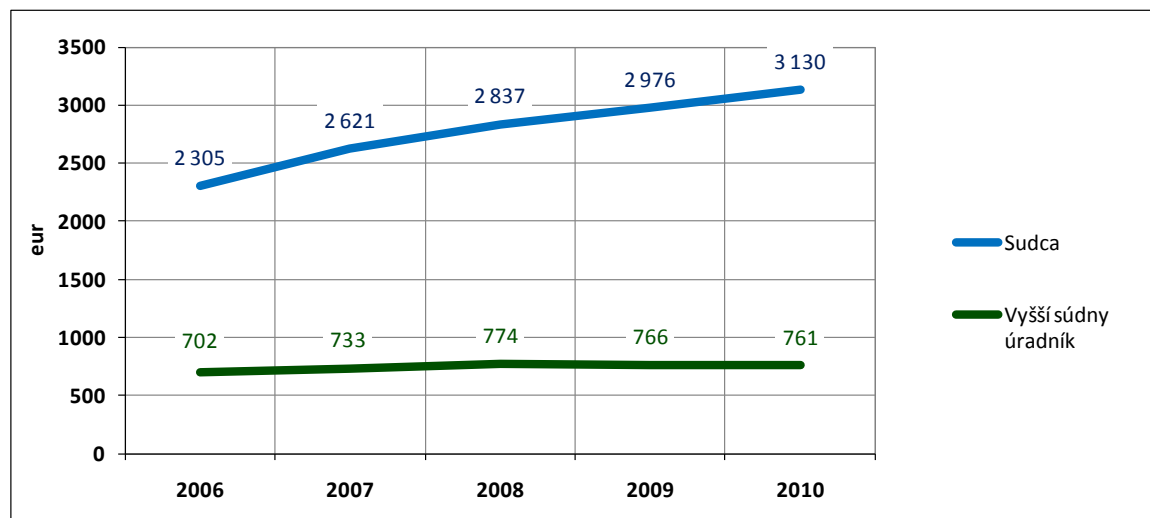
a vysokému tempu rastu miezd v celkovej výške 36% za posledných sedem rokov, mzdy vyšších súdnych úradníkov boli viac-menej stabilné. Za rovnaké obdobie narástli mzdy vyšších súdnych úradníkov len o osem percent, zatiaľ čo spotrebiteľské ceny narástli až o 23%.

Graf 21
Vývoj počtu sudcov a súdnych úradníkov



Zdroj: vlastné prepočty a graf (údaje z výkazov MS SR)

Graf 22
Vývoj priemerného platu sudcov a vyšších súdnych úradníkov na okresných súdoch



Zdroj: vlastné prepočty a graf (údaje z výkazov MS SR)

Bolo by potrebné vyrovnať tento nerovnomerný vývoj. Podporným argumentom je aj to, že za posledných 5 rokov vývoj priemernej mzdy u vyšších súdnych úradníkov stagnoval, a v pomere k platom sudcov sa dokonca znižoval z úrovne jednej tretiny priemerného platu sudcu v roku 2006 až na úroveň jednej štvrtiny priemerného platu sudcu v roku 2010.

Nerovnomerné podmienky vyšších súdnych úradníkov oproti sudcom spôsobujú ich vysokú fluktuáciu, pretože nie sú motivovaní zostávať na súdoch. Ich prínos je však

výrazný. Pokladáme preto za potrebné navýšiť počet vyšších súdnych úradníkov a zároveň zvýšiť ich finančné ohodnotenie. Mohlo by tým dôjsť k vytvoreniu profesionálnych (kariérnych) vyšších súdnych úradníkov, ktorí by pri súčasnom rozšírení kompetencií dokázali z hľadiska efektivity do veľkej miery nahradiť aj výpadok prípadného zníženia počtu sudcov. Posilnené stavy VSÚ by mohli tiež napomôcť k zvýšeniu schopnosti súdov vysporiadať sa s reštančnými vecami z minulosti.

7. Zahraničné skúsenosti pri hodnotení kvality a výkonnosti súdnictva

Pri posudzovaní efektívnosti práce súdu možno použiť viaceré vypracované a aj rôzne aplikované metodiky. Použitie konkrétneho typu závisí od konkrétnej krajiny a jej aktuálnych potrieb. Medzi základné prístupy k hodnoteniu práce súdov a sudcov patrí:

- **hodnotenie na základe výkonnosti** (hodnotí sa počet rozhodnutých a vybavených súdnych sporov v jednotlivých agendách a predovšetkým schopnosť súdu vysporiadať sa nielen s novou agendou, ktorú dostáva, ale aj s takzvanou reštančnou, teda súdnymi spormi z minulosti);
- hodnotenie na základe rýchlosti práce súdov (priemerná dĺžka konania);
- hodnotenie na základe efektívnosti práce súdov (aká je miera chybovosti súdov, počet odvolaní na vyššie postavený súd ktorý rozhodol inak ako prvoštupňový) a
- **hodnotenie na základe efektívnosti vynakladaných finančných prostriedkov** (prepojenie na rozpočet ministerstva a efektívnosť vynakladaných finančných prostriedkov na konkrétnom súde).

V nasledujúcom texte rozoberieme tieto prístupy podrobnejšie a to tak v rámci metodiky používanej v medzinárodnom porovnaní ako aj v rámci konkrétnych spôsobov hodnotenia súdnictva používaných v jednotlivých vybraných krajinách. V poslednej časti navrhujeme vlastnú metodiku, prístupy k hodnoteniu súdnictva a postupy použiteľné v našich podmienkach pre potreby hodnotenia práce súdov na Slovensku.

7.1. Prístupy k hodnoteniu výkonnosti súdnictva

Z pohľadu medzinárodného porovnania pre oblasť súdnictva je možné sledovať vývoj viacerých ukazovateľov, indexov a celosvetových porovnaní, ktoré hodnotia výkonnosť súdnictva, vymožitelnosť práva a právnu ochranu obyvateľstva. Zoznam vybraných (najčastejšie používaných) ukazovateľov uvádza Tabuľka 13.

Tabuľka 13

Rôzne typy indikátorov zahŕňajúce súdnictvo a vyskytujúce sa vo viacerých indikátoroch ako napr. Rule of Law Index

Názov	Zdroj (web stránka, alebo bibliografický odkaz)	Počet krajín	Pozícia Slovenska
1. Indikátory a indexy založené na expertnom porovnaní			
Bertelsmann Foundation (Transformation Index 2008)	http://www.bertelsmann-transformationindex.de/11.0.html?&L=1	128 krajín	6/128
Brown University (Center for Public Policy: Global E-Government Index)	http://www.insidepolitics.org/egovto7int.pdf	198 krajín	103/198
Center for Systemic Peace (Polity IV Project)	http://www.systemicpeace.org/polity/SlovakRepublic2008.pdf	162 krajín	správa
EBRD (Sector Specific Assessment of Law and Practices)	http://www.ebrd.com/downloads/sector/legal/slovak.pdf	29 krajín	správa

Názov	Zdroj (web stránka, alebo bibliografický odkaz)	Počet krajín	Pozícia Slovenska
Freedom House (Countries at the Crossroads)	http://freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2010&country=7916	30 krajín	správa
Freedom House (Freedom in the World)	http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=351&ana_page=333&year=2007	193 krajín	správa
Freedom House (Nations in Transit)	http://freedomhouse.eu/images/Reports/NIT-2010-Slovakia-final.pdf	29 krajín	správa
Institute for Management Development (World Competitiveness Yearbook)	http://www.imd.ch/research/publications/wcy/index.cfm https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm	55 krajín	48/55
International Budget Project (Open Budget Initiative)	www.openbudgetindex.org	94 krajín	28/94
Reporters Without Borders (Press Freedom Index)	http://www.rsf.org/article.php?id_article=24025 http://en.rsf.org/press-freedom-index-2010,1034.html	178 krajín	35/178
The Global Integrity Report	http://report.globalintegrity.org/Slovakia/2009	55 krajín	správa
World Bank (Doing Business)	www.doingbusiness.org	183 krajín	41/183
2. Indikátory založené na základe prieskumov, dotazníkov a analýz prostredia			
Global Insight (Economic and Financial Data)	http://www.globalinsight.com/About/#efia	200 krajín	správa
Heritage Foundation (Index of Economic Freedom)	http://www.heritage.org/research/features/index/index.cfm	179 krajín	37/162
US State Department (Trafficking in Persons Report)	www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/ http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3430.htm	149 krajín	správa
World Bank (Enterprise Surveys)	http://www.enterprisesurveys.org/ http://www.enterprisesurveys.org/documents/EnterpriseSurveys/Reports/Slovakia-2009.pdf	105 krajín	správa
World Economic Forum (The Global Competitiveness Report)	http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm http://www.weforum.org/reports http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf	131 krajín	správa
3. Agregátne indikátory			
Cingraneli-Richards (CIRI-Human Rights Dataset)	http://ciri.binghamton.edu/ http://ciri.binghamton.edu/documentation.asp	195 krajín	správa
World Bank (WGI-Worldwide Governance Indicators)	www.govindicators.org	212 krajín	správa
4. Informačné správy o krajinách: Kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenia			
Human Rights Watch (Country Reports)	http://www.hrw.org/reports/world/index.html http://www.hrw.org/en/taxonomy/term/212/all	205 krajín	správa
United Nations-UN (Universal Human Rights Index)	http://www.universalhumanrightsindex.org/	195 krajín	správa
United States Department of State (Human Rights Practices Annual Report)	http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/ http://search.state.gov/search?q=inmeta:dc_coverage~Slovakia&coverage=Slovakia&topic=&speaker=&pubtype=&partialfields=dc_coverage:Slovakia&proxystyleshe-	196 krajín	správa

Názov	Zdroj (web stránka, alebo bibliografický odkaz)	Počet krajín	Pozícia Slovenska
	<i>et=stategov_frontend&ignore=Slovakia &sort=date:D:S:d1&filter=o&start_date=&end_date=&getfields=*&site=stategov oig fpc bmena usawc mepi travel stat egov_exchanges careers foia aiiep pepfar cspo&output=xml_no_dtd&client=stategov_frontend&as_q=inurl.gov</i> <i>http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154450.htm</i>		

Zdroj: prieskum autorov

Medzi relevantné indikátory z pohľadu tejto štúdie patria napríklad:

- **UNODC – Medzinárodné štatistiky kriminality a justície** (International statistics of Crime and Justice) publikované *Európskym inštitútom prevencie a kontroly kriminality* (European Institute for Crime Prevention and Control). Objektom analýz je predovšetkým **trestné súdnictvo** (kriminalita v krajinách všeobecne), pričom sa analyzujú údaje o *efektívite práce súdov* s prihliadnutím na medziročné zmeny. Výstupy taktiež popisujú oblasti, kde v danej krajine pretrvávajú problémy. Cieľom je predovšetkým poukázať na pretrvávajúce problémy v oblasti medzinárodnej trestnej činnosti, čo by mohlo viesť k obmedzeniu a krokom smerujúcim k náprave.
- **World Justice Project (Rule of Law Index)**. Ide o súhrnný a najkomplexnejší medzinárodný ukazovateľ porovnávajúci výkonnosť súdnictva a vymožitelnosť práva zároveň. Jeho nevýhodou je pomerne zúžený okruh hodnotených krajín
- **World Bank (Worldwide Governance Indicators – WGI project)** prezentuje súhrn viacerých jednotlivých medzinárodných ukazovateľov, ktoré obsahujú a hodnotia aj oblasť justície, vymožitelnosti práva, kriminality, či korupcie. Projekt WGI v sebe zahŕňa aj index *Rule of Law*, i keď v odlišnej podobe ako rovnomenný index vyššie spomínaného projektu World Justice.
- **European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ)**, publikovaný Radou Európy (Council of Europe). V tomto hodnotení sa porovnávajú systémy justície v jednotlivých členských štátoch pomocou viacerých štatistík a hodnotiacich správ. Projekt podporuje členské štáty v oblasti administrácie justície a taktiež vypracováva odporúčania a návrhy na inštitucionálne, či legislatívne zmeny v jednotlivých členských štátoch. Pôsobí od roku 2002.

Okrem spomínaných hodnotení existujú aj viaceré iné medzinárodné porovnania, ktoré však pre účely tejto štúdie nie sú relevantné. Opierajú sa v prevažnej miere o dotazníkové metódy zberu dát a nie o exaktné a oficiálne štatistické pozorovania, a teda majú skôr charakter prieskumu verejnej mienky.

7.1.1. Správa UNODC

Správa UNODC sa skladá z ôsmich kapitol. Sú navrhnuté tak, aby riešili všetky hlavné otázky týkajúce sa kriminality a justície všeobecne. Prvá časť sa zaoberá **registrovanou kriminalitou**. Samostatná kapitola je venovaná vraždám a ostatným policiou evidovaným trestným činom, trestnej činnosti súvisiacej s obchodom s drogami. Komplexné zločiny sú analyzované oddelene, vrátane organizovaného zločinu a obchodo-

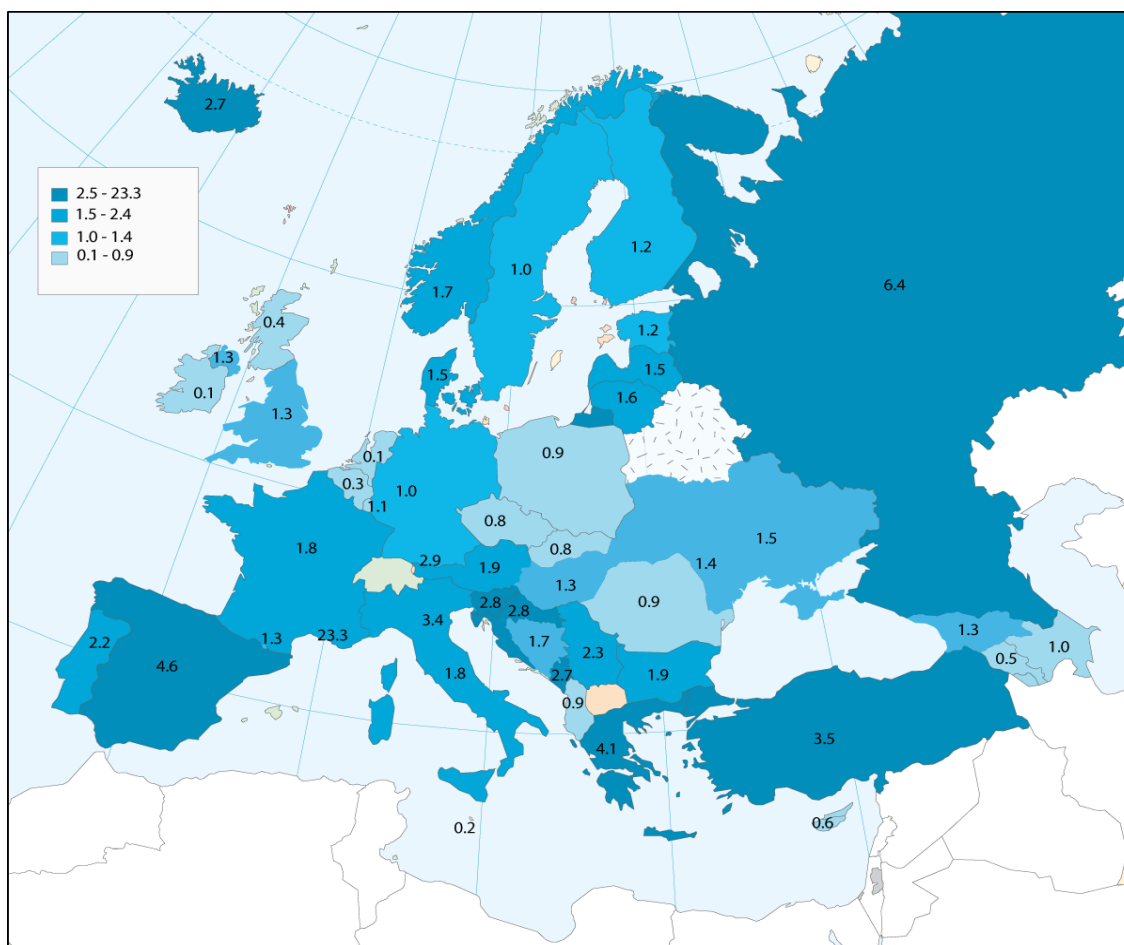
vania s ľuďmi. Takéto trestné činy hrajú väčšinou okrajovú úlohu v tradičných štatistických trestnej činnosti a do budúca je potrebné (v súvislosti s vykazovaním práce súdov) práve túto oblasť rozvíjať s cieľom zlepšiť relevantnosť údajov v medzinárodnom porovnaní. V ďalšej kapitole sa pozornosť venuje ukazovateľom, ktoré vypovedajú o **celkových nákladoch systému** trestného súdництва a **celkového výkonu**. Posledná kapitola je venovaná problémom s kriminalitou a štatistikám trestného súdництва, pričom mimoriadny význam prikladá ďalšiemu zlepšovaniu v tejto oblasti. Celkovým cieľom správy UNODC je poskytnúť údaje o medzinárodnej trestnej činnosti. Služí tiež ako usmerňujúci faktor k náprave v tejto oblasti smerom k efektívne fungujúcemu systému justície, ktorý je v každej z krajín OSN mimoriadne potrebný.

7.1.2. World Justice Project (Rule of Law Index)

Ako zdôrazňuje tento projekt, správne fungovanie súdництва je z pochopiteľných dôvodov mimoriadne závislé na kvalite samotných sudcov, i keď zďaleka nejde o jediný faktor, ktorý ovplyvňuje celkovú úroveň kvality súdництва. Pre správne fungovanie práce súdov sú okrem financií potrebné aj **vhodné materiálne vybavenie súdov** (s dôrazom na efektívny informačný systém monitorujúci prácu sudcov, ktorý aj vhodne napomáha nielen sudcovi, ale aj ostatným pracovníkom na danom súde).

Ako vyplýva z analýzy, v mnohých krajinách, kde bol aplikovaný **moderný komunikačný a informačný systém** (na manažment celého súdu, elektronizáciu agen-

Mapa 16
Počet súdov na 100 000 obyvateľov



Zdroj: Albers, P. (2010) *European developments in judicial systems*, CEPEJ, 2010

dy/spisov, elektronické a náhodné priraďovanie prípadov a ich následné vyhodnotenie a štatistické spracovanie výstupov a podobne) sa výrazne zvýšila efektívnosť práce súdov a tiež sa v priemere zrýchlili konania na súdoch.

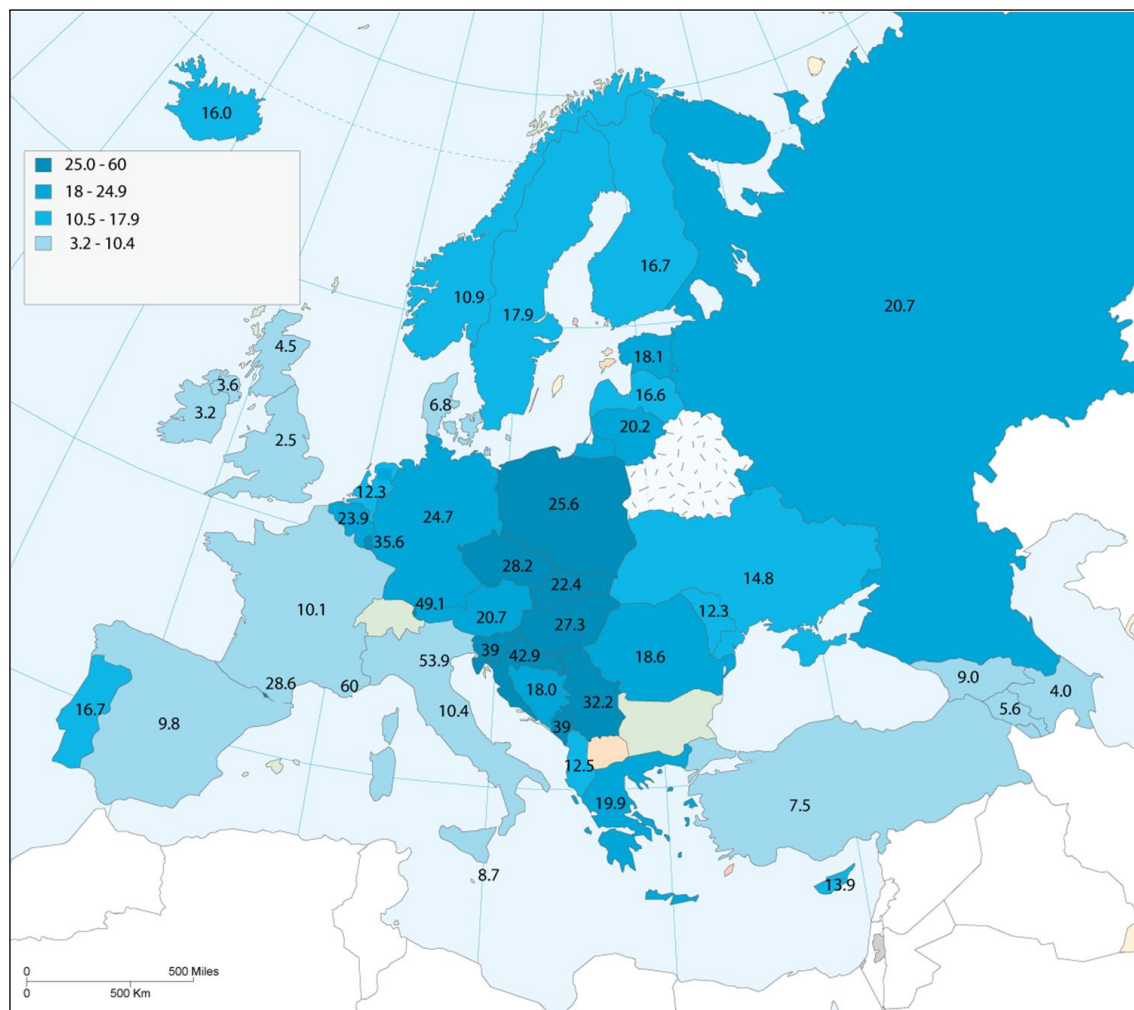
Taktiež by sa mala venovať pozornosť oblasti bezpečnosti (narábanie s dátami, ale aj bezpečnosti sudcov) a vyhovujúceho stavu budov v ktorých sudcovia vykonávajú svoju činnosť. Všetky tieto faktory výrazne vplyvajú na efektívnosť práce sudcov a v žiadnom prípade by sa nemali do budúcnosti podceňovať.

7.1.3. European Commission for Efficiency of Justice (CEPEJ)

Ide o jedinou európsku organizáciu, ktorá sa venuje výhradne efektívnosti práce súdov. Členským krajinám poskytuje nielen cenné skúsenosti z iných krajín, ale aj asistenciu a presný návod ako sa priblížiť k moderným systémom justície v Európe.

Jedným z hodnotiacich kritérií CEPEJ je úroveň bezpečnosti a technického riešenia použitých informačných systémov. Vysoko oceňované sú systémy ako napríklad *elektronický obchodný register* (Nemecko), *elektronický systém pridelovania prípadov sudcom* (Slovensko), *systém zverejňovania rozhodnutí sudcov na internete* (Holandsko), alebo *komplexný elektronický a informačný systém komunikácie občana zo súdom*

Mapa 17
Počet sudcov vo výkone na 100 000 obyvateľov



Zdroj: Albers, P. (2010) *European developments in judicial systems, CEPEJ, 2010*

(Švajčiarsko).

Vysoko oceňovaným opatrením vo vzťahu k súdom je napríklad aj model kvality manažmentu EFQM použitý v Portugalsku a Holandsku (ide o štandard vypracovaný European Foundation for Quality Management).

7.2. Hodnotenie práce sudcov a výkonnosti súdnictva – Rakúsko

Správa súdov nemá v Európe jednotný vzor. Sú to skôr historické tradície, ktoré v konkrétnom štáte stvárajú jej aktuálnu podobu. V každom systéme správy súdov možno nájsť zdroj inšpirácie, a ani Rakúsky systém nie je výnimkou. Čiastočne spoločné historické tradície s týmto našim juhozápadným susedom nás priamo predurčujú, aby sme jeho systém súdnictva aspoň spoznali. Hlavným cieľom nasledujúceho textu je upozorniť na jednu z možností, **ako dosiahnuť efektívny systém výkonu súdnictva z pohľadu hodnotenia výkonnosti práce sudcov, a to pri rešpektovaní princípu sudcovskej nezávislosti.**

S rizikom určitého zovšeobecnenia možno vytypovať štyri základné princípy, na ktorých je založený rakúsky systém správy súdov:

1.) Správu súdov vykonávajú (okrem úzkeho politického vedenia ministra) výlučne sudcovia

- Osoby v riadiacich funkciách na ministerstve nemôžu byť menované za sudcov. Sudcovia sú v každej funkcii, vrátane funkcie správnej, menovaní na základe konkurzu doživotne.

2.) Správa súdov je vecne oddelená od výkonu súdnictva, ale **personálne spojená.** Správa vecí sudcov má silný samosprávny charakter.

- Nie je takmer žiadny rozdiel medzi výkonom správy súdov a výkonom súdnictva, najmä pokiaľ ide o hodnotenie výsledkov práce sudcov. Táto skutočnosť (podobne ako to bolo aj u nás) je hodnotená negatívne vzhľadom na zbytočné zaťažovanie sudcov, ktorí musia plniť aj správnu funkciu.
- Sudca pri výkone správy súdov je viazaný pokynmi nadriadeného a pri výkone súdnictva je nezávislý.
- V správe vecí sudcov sú rozhodujúcimi tzv. *personálne senáty* zložené z predsedu, podpredsedu súdu a troch až piatich volených sudcov (v závislosti od veľkosti súdu). Správa vecí sudcov predstavuje najmä vznik a zánik jednotlivých funkcií na súdoch a hodnotenie práce sudcov. Ostatné veci vykonávajú sudcovia začlenení na súdoch do správnych funkcií.

3.) Správa súdov je **decentralizovaná**

- Rozhodujúcim subjektom pri správe súdov je Vrchný krajský súd (v Rakúsku pôsobia celkovo štyri).
- Ministerstvo určuje len potrebný počet sudcov a materiálne zabezpečenie štyroch súdnych obvodov, ktoré potom vykonávajú celý objem správy súdov samostatne.

- Vplyv najvyššieho súdu na správu ostatných súdov je zanedbateľný. Jeho vlastnú správu vykonáva predseda, avšak rozpočet mu prideluje ministerstvo.

4.) Práca sudcu je sofistikovaná a permanentne hodnotená

- V Rakúsku existuje prepracovaný systém pracovnej zaťaženia sudcov založený na vedeckom prístupe využívajúci výpočtovú techniku.
- Súčasťou hodnotenia výkonnosti práce sudcu je aj hodnotenie jeho pracovnej zaťaženia. Výkonnosť práce sudcu je pravidelne vyhodnocovaná personálnymi senátmi. **Pri dvoch negatívnych hodnoteniach po sebe môže sudca prísť o svoju funkciu.**

Systém určovania pracovnej zaťaženia sudcov bol vytvorený v spolupráci so švajčiarskou poradenskou firmou. Ide o systém prenesený z moderných podnikov. Jeho **základom** sa stalo nie určovanie počtu vecí pripadajúcich na jedného sudcu, ale **čas potrebný na ich vybavenie**.

Časový faktor sa zohľadnil v dvoch smeroch. Po prvé, koľko hodín musí sudca reálne odpracovať v priebehu roka (pozor, sudca ani v Rakúsku nemá určenú dennú pracovnú dobu). Po odpočítaní dovolení a prípadných dní práceneschopnosti sa došlo k číslu 1 720 hodín, ktoré je rakúsky sudca povinný odpracovať, aby získal odmenu za vykonanú prácu. Z týchto 1 720 hodín sa ešte odpočítal čas potrebný na tzv. infraštruktúru.

Po druhé, časový faktor sa zohľadnil aj pri výpočte času potrebného na vybavenie jednej veci. Pri tomto čase sa zohľadňovala náročnosť a zložitosť vecí pri jednotlivých typov agend. Každá zo základných agend sa potom bližšie rozdelila podľa konkrétnych druhov vecí. Napríklad trestná agenda sa rozdelila na trestné činy v doprave, na hospodársku kriminalitu, atď. Vypočítal sa priemerný počet hodín potrebných na vybavenie jednej trestnej veci v danej oblasti. Napríklad sa určilo, že je potrebných 166 hodín na vybavenie trestnej veci v oblasti hospodárskej kriminality, alebo 10 hodín na vybavenie trestného rozkazu. Tým sa zároveň stanovila obtiažnosť jednotlivých druhov súdnych vecí. Takto sa postupovalo vo všetkých agendách.

Ak si k druhému časovému faktoru pričleníme prvý, t. j. koľko pracovného času sudcov je k dispozícii, je možné presne určiť počet sudcov potrebných na jednom súde.

Takto získané štatistické údaje predstavujú 100% pracovnú vyťaženosť sudcov. Táto by v priebehu roka nemala klesnúť pod 90% (môžu byť len dve príčiny takéhoto stavu: sudca pracuje menej, alebo mu boli pridelené časovo nadpriemerne náročné agendy), ale ani prevýšiť 110% (tu môže byť príčinou len nadmerná pracovná vyťaženosť sudcu).

Údaje o zaťaženi sudcov a súdov sú využívané aj ako pomerne objektívne kritériá na určenie počtu sudcov potrebných na zvládnutie súdnej agendy. Tieto akceptujú aj orgány rozhodujúce o rozpočte rezortu.

7.3. Hodnotenie výkonnosti súdnictva – Fínsko

Fínsky model hodnotenia výkonnosti súdnictva je pokladaný za jeden z najlepších. Vyplýva to nielen z nášho prieskumu, ale aj z medzinárodných hodnotení v rámci International Framework for Court Excellence (štúdiá z roku 2007), pri ktorých fínsky systém hodnotenia práce súdov bol vyzdvihnutý ako najkomplexnejší, najocenennejší a najlepší. Sme toho názoru, že aj Ministerstvo spravodlivosti SR by sa ním mohlo inšpi-

rovať pri tvorbe vlastného systému benchmarkingu, resp. hodnotenia práce súdov a sudcov.

Nasledujúce časti sú venované podrobným popisom kritérií, ktoré obsahuje a hodnotí. Na konci kapitoly uvádzame návrh konkrétnych vybraných ukazovateľov/kritérií, ktoré by mohli byť použité v rámci hodnotenia systému na Slovensku.

Fínsky systém hodnotenia (*The Quality Project of the Courts in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Eovaniemi*, Finland, 2007) celkovo obsahuje a hodnotí 40 kritérií kvality rozdelených do 6 kategórií (hodnotia sa rôzne aspekty práce súdov):

7.3.1. Procesy na súdoch (9 kritérií/ukazovateľov);

Výskum v oblasti procedúr v rámci justície, ktorý prebehol vo Fínsku dospel k tomu, že **ľudia si formujú názor na spravodlivosť a proces samotný najmä na základe priebehu samotného pojednávania**. Výsledok, resp. rozsudok nie je v ich ponímaní až natoľko podstatný.

Dobre organizovaný súdny proces slúži ako pevný základ pre kvalitné rozhodnutie súdu. Kvalitatívne kritériá procesu v ponímaní fínskeho modelu hodnotenia sú nasledovné:

1. Pojednávania by mali byť otvorené a transparentné.

Otvorenosť a transparentnosť znamená, že strany by mali byť informované o aktuálnej fáze pojednávania. Rovnako by mali mať možnosť komentovať a konfrontovať tvrdenia oponentov v priebehu pojednávania. Pochopiteľne, je to sudca, kto usmerňuje celý proces, kto má konečné slovo a kto dohliada na priebeh konania.

2. Sudcovia by mali konať nezávisle a nestranne.

Kľúčovým prvkom nezávislosti a nestrannosti je, že sudca nemôže podľahnúť mediálnym tlakom, názorom verejnosti alebo ďalším externým vplyvom pri pojednávaní a rozhodovaní o prípade.

3. Pojednávanie by malo byť organizované uspokojivou formou a spôsobom.

4. Aktívne opatrenia pre riešenie sporu by mali byť prijaté ešte pred pojednávaním

Ide napríklad o podnety alebo odporúčania mimosúdnej dohody

5. Proces pojednávania alebo rozhodovania by mal byť efektívny a aktívny (procedurálne, ale aj vecne).

Kvalita rozhodnutí je pomerne závislá na úspešnosti procesu manažmentu daného sudcu.

6. Pojednávania by mali byť usporiadané a vykonávané tak, aby minimalizovali náklady pre jednotlivé strany sporu ako aj ďalších účastníkov konania.

Toto kritérium vychádza z predpokladov, že vysoké náklady na súdne riadenie môžu občas predstavovať bariéru pre to, aby sa niektoré prípady vôbec dostali pred súd.

Prax v posledných rokoch ukazuje, že jeden z najvýznamnejších spôsobov úspor je zapojenie moderných technológií do priebehu konania. Pokiaľ je to z bezpečnostného hľadiska možné, mali by byť využívané technologické výdobytky ako e-mail, telefón, videokonferencie.

7. Pružnosť, resp. flexibilita konaní.

Flexibilita pojednávania ako prostriedok zvýšenia kvality súdnictva je dôležitá pre advokátov, sudcov ako aj pre samotných účastníkov konania. Priestor pre zvýšenie flexibility vytvorí okrem iného aj výraznejšie využitie vyššie spomínaných moderných technológií.

8. Pojednávania sú otvorené pre účasť širšej verejnosti.

Otvorenosť celého procesu je základným prvkom pre dodržanie zásady spravodlivosti. Zvyšuje sa tým však aj dôveryhodnosť súdov z pohľadu verejnosti.

9. Pojednávanie by malo byť interaktívne.

Súdne rozhodnutie vzniká z interakcie sudcu a účastníkov konania.

7.3.2. Rozhodovanie súdov (7 kritérií/ukazovateľov);

„Ovocím“ pôsobenia súdu je jeho rozhodnutie. Preto by úspešnosť alebo neúspešnosť jeho práce mala byť posudzovaná podľa neho.

Zákon vyžaduje, aby všetky strany sporu mali prístup k spravodlivosti a mohli očakávať, že rozhodnutia súdu budú spravodlivé, dobre vyargumentované a v súlade so zákonom.

Nielen zlé rozhodnutia, a ale aj zle odôvodnené rozhodnutia zmenšujú dôveryhodnosť súdov a sudcov v očiach verejnosti. Najdôležitejšou oblasťou, ktorú treba zlepšiť je prostredie, resp. vytvorenie vhodných podmienok pre kvalitné rozhodnutia sudcov. Jednotlivé kvalitatívne kritériá sú nasledujúce:

1. Rozhodnutie je spravodlivé a zákonné (správnosť z nálezu)

2. Dôvody rozhodnutia by mali byť presvedčivé pre obe strany sporu.

Dosiahnutie tohto kritéria závisí od presvedčivého odôvodnenia rozhodnutia.

3. Dôvody rozhodnutia by mali byť transparentné.

Transparentnosť tiež znamená, že ak v prípade rozsudku pripadalo do úvahy viacero alternatív, boli spomenuté v odôvodnení. Z odôvodnenia by malo jasne vyplývať, prečo sudca nerozhodol inak, hoci mohol.

4. Dôvody uvádzané v rozhodnutí by mali byť detailné a systematické.

Mali by tiež odzrkadľovať, ktorých relevantných skutočností sa týkajú a ktorých nie.

5. Dôvody rozhodnutia musia byť zrozumiteľné pre obe strany sporu.

Podľa tohto kritéria by mala byť v rozhodnutí použitá ľahko porozumiteľná jazyková forma aj pre nezainteresovaného čitateľa.

6. Rozhodnutie by malo mať jasnú štruktúru a malo by byť jazykovo a typograficky správne.

Okrem toho, že by malo byť lingvisticky správne a bez chýb, malo by byť aj štylisticky dobre napísané.

7. Rozhodnutie súdu by malo byť vyjadrené tak, aby ho každý pochopil.

Toto kritérium sa teda týka vyhlásenia rozsudku. Rozsudok, resp. rozhodnutie súdu by malo byť prezentované ústne a tiež verejne vyhlásené.

7.3.3. Súdne konania (6 kritérií/ukazovateľov)

Dôveru v súdny systém je možné dosiahnuť aj prostredníctvom plynulého priebehu a zvýšenia zodpovedajúcej kvality súdnych pojednávaní. Dôraz by sa mal však klásť aj na etapu predchádzajúcu súdnemu pojednávaniu. Po jej skončení by sa zúčastnení mali vyjadriť k samotnému priebehu (napr. formou dotazníku ako sa navrhuje vo fínskom systéme). Kritériá súdneho konania sú nasledujúce:

1. vo vzťahu k účastníkom konania by sa malo za každých okolností dbať na ich ľudskú dôstojnosť, malo by sa k nim pristupovať s rešpektom.

Súdca by nemal sklzánuť k rutine či justičnému cynizmu, bez ohľadu na nával práce. Mal by vystupovať ako sudca, ktorý vníma účastníkov ako samostatných jedincov s myšlienkami, emóciami a požiadavkou dosiahnuť na súde spravodlivosť.

2. Účastníci konania by mali byť vhodne informovaní o ich právach v priebehu procesu,

pričom je potrebné klásť dôraz na neustrannosť a rovnaký prístup voči všetkým účastníkom.

3. Záujemcovi by malo byť poskytnuté poradenstvo a ďalšie služby, a to hneď po príchode do budovy súdu.

4. Účastníkom pojednávania musia byť poskytnuté všetky potrebné informácie o pojednávani.

Môže ísť napríklad o informácie o súdnych poplatkoch v ich prípade alebo zoznam členov súdu a súdnych úradníkov. Účastníkov je možné informovať o priebehu konania a ďalších potrebných náležitostiach i prostredníctvom internetu.

5. Komunikácia súdu navonok by mala byť vhodná

6. Vyšlo sa na konci súdneho pojednávania v ústrety resp. zohľadnili sa záujmy všetkých záujmových skupín?

7.3.4. Rýchlosť konaní (4 kritériá/ukazovatele)

Pod adekvátnou rýchlosťou konania sa má na mysli to, či sa súd daným prípadom včas zaoberal a či rozhodol bez zbytočného oneskorenia a v danej lehote. Fínsky systém hodnotenia pozná štyri ukazovatele merania rýchlosti konaní:

1. Jednotlivé prípady by mali byť vybavené v adekvátnej lehote z hľadiska organizácie času súdu.

Optimálne nastavenie lehôt závisí aj od noriem na daný výkon. Napríklad pre spory v oblasti občianskeho práva sa za optimálnu považuje doba približne štyri mesiace od podania na súd, pričom prvé pojednávanie by sa malo konať do dvoch týždňov od podania na súd.

2. Prihliadlo sa na dôležitosť prípadu vo vzťahu k stanovenému časovému harmonogramu pojednávania?

Tempo nápadu má značný vplyv aj na konečné stanovenia poradia prípadov.

3. Majú aj jednotlivé strany sporu pocit, že pojednávanie bolo v poriadku?

4. Boli pre daný prípad dodržané časové lehoty?

7.3.5. Kompetentnosť sudcov (6 kritérií/ukazovateľov)

Sudcovia, ale aj vyšší súdni úradníci a ostatní pracovníci súdu by mali byť pravidelne oboznamovaní s aktuálnym vývojom v oblasti práva, či už legislatívy alebo judikatúry. Zvyšuje sa tým kvalita konečného rozhodnutia. Ak sudca rozhoduje kompetentne a včas, narastá dôvera spoločnosti k súdom.

1. Prístupuje sudca adekvátne a sám k dodatočnému vzdelávaniu v oblasti svojej špecializácie?

V súvislosti s veľkým nárastom predpisov začína byť prakticky nemožné, aby sudca bez znalosti aktuálneho vývoja v danej oblasti vôbec rozhodol správne.

2. Navštevuje sudca doplňujúce školenia?

Za optimálny stav sa považuje, ak sudca venoval dodatočnému a doplňujúcemu štúdiu 8 až 10 dní v roku.

3. Bola zohľadnená účasť sudcu na doplňujúcom vzdelávaní aj pri každoročnom hodnotení jeho výkonu?

4. Má daný súd k dispozícii špecialistov pre oblasť svojej pôsobnosti, alebo ide skôr o všeobecné súdy?

5. **Sú obidve strany sporu, ich obhajcovia ako aj ďalší účastníci súdneho procesu spokojní s tým ako daný sudca rozhodol? Prístupoval zodpovedne vo vzťahu k danému prípadu?**
6. **Zúčastňuje sa sudca pravidelne a aktívne rôznych konferencií a stretnutí sudcov, kde sa diskutuje aktuálny vývoj a trendy v súdnictve?**

7.3.6. Organizácia práce súdov a súdny manažment (8 kritérií/ukazovateľov).

V prípade súdov, rovnako ako aj v prípade akejkoľvek inej organizácie, je veľmi dôležitý manažment, ktorý sa skladá z rôznych funkcií ako napríklad plánovanie, alokácia zdrojov, personálna motivácia, zabezpečenie kariérneho rastu, riadenie, rozhodovanie a dohľad, ľudské zdroje a zabezpečenie dostatočnej kapacity personálu na daný výkon. Fínsky systém pozná v tomto ohľade osem kritérií kvality:

1. **Bol zabezpečený profesionálny prístup?**

Toto kritérium obsahuje aj podmienky, či je súd správne (teda v súlade s jeho cieľmi) riadený, a či v prípade nedodržania tohto cieľa boli vyhovené aj sankcie voči konkrétnemu sudcovi, resp. predsedovi súdu.

2. **Je pridelenie nových prípadov metodické a vykonávané dôveryhodne?**

3. **Bola zohľadnená aj špecializácia daného sudcu? Využil posudzovaný sudca tieto špecializované kompetencie pri spracovaní posudzovaného prípadu?**

4. **Je rozhodnutie správne/spravodlivé a tiež vykonateľné v praxi?** Súčasťou tohto kritéria je aj skúmanie, či sa daným prípadom zaoberali viacerí sudcovia, a ak áno, či mali na problematiku jednotný názor.

5. **Dbá sa na každoročnosť a pravidelnosť pri posudzovaní daného sudcu?**

6. **Má súd vypracovaný metodický systém pre monitorovanie procesu daného prípadu?**

Toto kritérium je obzvlášť potrebné pri dlhých súdnych procesoch. V rámci zvýšenia kvality by súd mal mať vopred pripravené mechanizmy zasahovania a možnosť bez zbytočného odkladu prideliť prípad inému (napríklad menej zaťaženému) sudcovi.

7. **Bola v priebehu konania dostatočne zabezpečená bezpečnosť účastníkov?**

8. **Nie sú sudcovia a ďalší zamestnanci súdu v dôsledku zlého súdneho manažmentu nadmerne zaťažení?**

Rovnako ako v prípade Fínska, aj pri hodnotení práce sudcov na Slovensku je možné uvažovať s uplatnením modelu jednotných objektívnych kritérií pre všetkých sudcov, pričom zároveň by mali byť zabezpečené rovnaké podmienky na ich plnenie. To platí nielen pri ich materiálnom zabezpečení, ale aj pri dostatočnom personálnom vybavení všetkých súdov. **Bez zabezpečenia jednotných a dostatočných podmienok pre prácu sudcu nemožno dosiahnuť objektívne výsledky pri hodnotení sudcov**, a to ani v prípade, ak budú prijaté jednotné zásady hodnotenia.

Model hodnotenia by okrem kritérií rýchlosti vybavovania mal obsahovať aj požiadavky na kvalitu, aby sudcovia neboli motivovaní k rýchlemu prijímaniu opatrení na úkor spravodlivosti pri ich rozhodnutiach. Kritériá, ktoré budú nakoniec zvolené (návrhy ponúkame v závere kapitoly) by nemali byť prijímané direktívne, ale mali by byť pred zavedením prekonzultované aj so sudcami samotnými, aby sa predišlo rôznym z toho vyplývajúcim nedorozumeniam.

Systém vyhodnocovania pracovného zaťaženia sudcov a súdov v Slovenskej republike z hľadiska dostupnosti a rozloženia ľudských zdrojov a ich pracovnej výkonnosti je potrebné oprieť o bázu dostupných štatistických údajov.

7.4. Návrh merateľných ukazovateľov pre hodnotenie súdov na Slovensku (rating súdnictva)

Pri návrhu kritérií, ktoré by mali byť zohľadňované, sme vychádzali z fínskeho modelu hodnotenia súdov podrobne popísaného v predošlej kapitole. Okrem toho sme brali do úvahy aj ďalšie ukazovatele, ktoré majú vypovedaciu schopnosť vo vzťahu ku kvalite a efektívnosti práce súdov.

7.4.1. Navrhovaný systém bodového hodnotenia

V hlavných kvalitatívnych kritériách navrhujeme systém hodnotenia prostredníctvom **šestibodovej stupnice** a zodpovedajúcim **verbálnym hodnoteniam**.

Niektoré z hodnotení prebiehajú formou dotazníkov (v niektorých prípadoch sa vyjadrujú účastníci konania, advokáti, ale aj samotní sudcovia, podľa danej otázky a danej témy). Navrhujeme nasledujúce hodnotenie stupnice pre analýzu a verbálne hodnotenia úrovne pre dané kritériá:

- 0 bodov - kritérium nebolo splnené (nesplnené)
- 1 bod - kritérium je čiastočne splnené (čiastočne splnené)
- 2 body - kritérium je splnené uspokojivo (uspokojivé)
- 3 body - kritérium je splnené dobre (dobré)
- 4 body - kritérium je splnené chvályhodným spôsobom (chvályhodné)
- 5 bodov - kritérium je splnené príkladným spôsobom (príkladné)

Kritérium nebolo splnené (0 bodov; nesplnené)

Ide o nedostatok, kde nebola splnená ani jedna časť z kvalitatívneho kritéria. Tento nedostatok je vážnym porušením zásad a kritéria samotného. Identifikovaný nedostatok je nutné okamžite odstrániť a vyvodiť personálne dôsledky (sankcie z nedodržania kritéria kvality).

Kritérium je splnené uspokojivo (1 bod; čiastočne splnené)

Toto hodnotenie znamená, že kritérium nie je dosiahnuté, resp. bola dosiahnutá len jeho obmedzená časť. Napríklad niektoré charakteristiky v rámci kritéria splnené sú, ale väčšina nie. V súlade s tým boli identifikované vážne nedostatky a je nutná okamžitá zmena smerujúca k náprave.

Kritérium je splnené uspokojivo (2 body; uspokojivé)

Kvalitatívne kritérium je dosiahnuté na značný stupeň, resp. uspokojivo. Používa sa vtedy, ak jeho podmienka je dosiahnutá z polovice, alebo najmenej z polovice. Hodnotenie na tejto úrovni je možné udeliť aj ak ide len o mierne pochybenie, ale v dôležitej veci.

Kritérium je splnené dobre (3 body; dobrý)

Kvalitatívne kritérium je splnené i keď sa stále môžu vyskytnúť menšie nedostatky v niektorých individuálnych charakteristikách v rámci daného kritéria. Ukazovateľ na tejto úrovni je štandardom pre všetky sudy a ide taktiež o najčastejšie sa vyskytujúce hodnotenie.

Kritérium je splnené chvályhodným spôsobom (4 body; chvályhodné)

Ak sú z hľadiska hodnotenia udelené 4 body, musí byť kritérium dosiahnuté chvályhodným spôsobom. V praxi tam spadá hodnotený subjekt vtedy, ak ani v jednej z charakteristík v rámci kritéria nevykazuje mimoriadne pochybenia a jeho výkon v danej oblasti môže byť považovaný za vzorový príklad pre ostatné sudy.

Kritérium je splnené príkladným spôsobom (5 bodov; príkladné)

Na dosiahnutie maximálneho hodnotenia, teda 5 bodov v rámci daného kritéria, je nutné kritérium splniť príkladným spôsobom a vo všetkých hodnotených oblastiach. Dosiahnutie tejto úrovne kvality v rámci daného kritéria znamená, že daný súd v oblasti kvality, súdneho manažmentu a efektivity fungovania môže slúžiť za príklad aj v medzinárodnom porovnaní. Medzi aktivity, ktoré môžu dopomôcť k takémuto hodnoteniu, patrí napríklad dlhodobý vynikajúci výkon v danej oblasti, alebo inovatívny prístup k riešeniu problémov.

7.4.2. Možné ukazovatele pre hodnotenie a analýzu súdov na Slovensku

Pri všetkých navrhovaných ukazovateľoch bude potrebné zo strany MS SR stanoviť normy, alebo aspoň ustanoviť niektoré sudy v danej oblasti ako meradlo kvality (benchmark). Pri kvalitatívnych kritériách bude potrebné stanoviť ich charakteristiky a rozsah, presne v súlade s cieľmi, ktoré zmenou chceme dosiahnuť. Ide o indikatívny zoznam, pre ktorý bude ešte potrebné podrobne zanalyzovať možnosť rizika manipulácie štatistiky sudcami alebo mechanizmov ich znižovania. Nie všetky kritériá môžu byť použité v mechanizme, ktorý ihneď vyvodzuje zodpovednosť voči sudcom, niektoré je možné použiť len v rámci hodnotenia pokroku v kvalite súdov či súdnictva ako celku.

Návrh vybraných možných kvantitatívnych ukazovateľov:

- ukazovateľ **rýchlosti konania** súdov (dĺžky konania v rámci hlavných agiend, počet agiend vybavených sudcom);
- pomerový ukazovateľ vývoja počtu vecí v rámci agiend súdov (podiel vybavených vecí k nápadu v danej agende, podiel odvolaní, podiel zamietnutých odvolaní, podiel reštančných vecí vo vzťahu k nápadu v danej agende);
- ukazovateľ vzťahu miezd a odmien na výkonnosť sudcov, porovnanie nákladovosti (mzdy, odmeny a pod.) a výkonnosti vyšších súdnych úradníkov a sudcov;
- ukazovateľ počtu došlých, skončených, vybavených a reštančných vecí (priemerné hodnoty a pomery medzi nimi);
- ukazovateľ výdavkov na znalecké posudky;
- ukazovateľ schopnosti súdu vysporiadať sa s minulosťou (pokles reštančných vecí v jednotlivých agendách vrátane celkového počtu reštančných vecí v danej agende);
- ukazovateľ priemerných výdavkov na sudcu vo vzťahu k jeho priemernej výkonnosti (je potrebné stanoviť normu, napr. vyjadrenú počtom odpracovaných hodín, podľa skúseností Rakúska).

Návrh možných vybraných kvalitatívnych ukazovateľov:

- skúmanie dôsledkov zlého súdneho manažmentu, teda, či nie sú sudcovia a ďalší zamestnanci súdu nadmerne zaťažení;
- skúmanie/dodržiavanie pravidelnosti (napr. minimálne jedenkrát za rok) pri posudzovaní daného sudcu a súdu;
- existencia monitoringu procesu daného prípadu na súde;
- skúmanie toho, či bol zabezpečený profesionálny prístup (či je súd správne riadený, teda v súlade s cieľmi) a či v prípade nedodržania tohto cieľa boli vyhovené aj sankcie voči konkrétnemu sudcovi, resp. predsedovi súdu;
- skúmať, či sudca sám adekvátne pristupuje k dodatočnému vzdelávaniu v danej oblasti, resp. jeho špecializácii, či navštevuje doplňujúce školenia a dopĺňa si vedomosti v rámci jeho špecializácie;
- skúmať, či bola zohľadnená účasť sudcov na doplňujúcom vzdelávaní aj pri každoročnom hodnotení jeho výkonu;
- skúmať špecializácie sudcov, teda či vôbec daný súd má specialistov pre danú oblasť;
- skúmať, či účastníci konania, ale aj obhajcovia a ďalší účastníci súdneho procesu sú spokojní s tým, ako daný sudca rozhodol a či pristupoval zodpovedne vo vzťahu k danému prípadu;

- skúmať, či sa sudca zúčastňuje pravidelne a aktívne rôznych konferencií a stretnutí sudcov, kde sa diskutuje aktuálny vývoj a trendy v súdnictve;
- skúmať, či jednotlivé prípady boli vybavené v adekvátnej lehote z hľadiska organizácie času súdu;
- skúmať, či sa prihliadlo na dôležitosť prípadu vo vzťahu k stanovenému časovému harmonogramu pojednávania;
- skúmať, či boli dodržané časové lehoty;
- skúmať komunikáciu súdu navonok (napríklad či má internetovú stránku a ak áno, nakoľko je aktuálna);
- skúmať, či sa pristupovalo k účastníkom konania s rešpektom;
- skúmať, či bolo zodpovedajúce informovanie účastníkov konania o ich právach v priebehu procesu;
- skúmať, či je dostatočná oblasť poradenstva a ďalších služieb súdu;
- skúmať, či účastníkom pojednávania boli poskytnuté všetky potrebné informácie o pojednávani;
- skúmať, či malo rozhodnutie jasnú, logicky zdôvodnenú štruktúru a bolo formálne, jazykovo a typograficky správne;
- skúmať, či dôvody v rozsudku sú detailné a systematické;
- skúmať, či rozhodnutie je spravodlivé a zákonné;
- skúmať, či dôvody rozhodnutia sú presvedčivé pre obidve strany sporu;
- skúmať pojednávania z hľadiska usporiadanosti a minimalizácie nákladov pre strany sporu a aj ďalších účastníkov konania;
- skúmanie, nakoľko sa na súde využívajú moderné technológie a informačná technika v priebehu konania;
- skúmať to, či aktívne opatrenia pre riešenie sporu boli prijaté ešte pred pojednávaním;
- skúmať, či sudcovia konali nezávisle a nestranne;
- skúmať pojednávania z hľadiska otvorenosti a transparentnosti;
- skúmať a zakomponovať kvalifikáciu sudcov do hodnotenia, resp. hodnotenie odbornej spôsobilosti sudcov a pravidelné kontroly stavu toho, či absolvovali všetky školenia, ktoré pre nich pripravuje Justičná akadémia a MS SR.

8. Závery a odporúčania

Pretrvávajúcimi problémami v slovenskom súdnictve sú najmä neúmerne dlhé čakacie lehoty, a to predovšetkým pokiaľ ide o občianskoprávne veci. **Prietahy v súdnom konaní sú spôsobené vysokým nárastom nápadu v hlavných agendách**, s ktorým sa sudy dodnes nedokázali vysporiadať. Významná časť uvedeného nárastu však bola spôsobená konkrétnymi politickými rozhodnutiami, a **má preto iba dočasný charakter**. Najdôležitejšou príčinou nárastu agendy súdov boli právne dôsledky zrušenia kupónovej privatizácie, v dôsledku čoho sudy zavalilo až 550 tisíc nových súdnych spisov.

Reformy z rokov 1999 až 2005, sprevádzané postupným útlmom negatívnych vplyvov z predchádzajúceho obdobia, **priniesli svoje ovocie**. Kým prakticky počas celého transformačného obdobia sudy neboli schopné pri občianskoprávných veciach zvládať každoročný nápor vecí v rámci niektorých agend, počnúc rokom 2004 došlo k významnému obratu. **Sudy boli odvtedy schopné znižovať nahromadené nedoriešené spory z minulosti**, pričom situácia sa v nasledujúcich rokoch postupne začala zlepšovať. V roku 2006 zvládali sudy nad rámec každoročne došlých vecí vybavovať približne toľko vecí, ako bol deficit v konaniach počas najhorších rokov. Od roku 2006 však zaznamenávame nový rast došlých vecí v občianskoprávnej agende, následkom čoho dochádza k postupnému znižovaniu schopnosti súdov vysporiadať sa s došlými vecami na toľko, že v roku 2010 znovu nastáva situácia, keď počet nevybavených vecí v občianskoprávnej agende na súdoch stúpol.

Z toho všetkého je možné pozorovať, že **dlhodobé riešenie problémov rýchlosti súdneho konania je potrebné riešiť prostredníctvom zvýšenia flexibility**, tak aby bolo možné pružným spôsobom reagovať na meniace sa podmienky došlých podaní.

Nemenej dôležitý faktor, ktorý významným spôsobom ovplyvňuje funkčnosť súdnictva, je **kvalita samotných rozhodnutí**.

Vzhľadom na požiadavky nezávislosti súdnictva neexistujú dostatočne účinné mechanizmy, ktoré by zabezpečili **požiadavku vysokého odborného a morálneho profilu sudcov**. Autorita sudcov by pritom mala byť vzorom pre celé obyvateľstvo. Nízka dôvera v súdnictvo nasvedčuje, že tomu tak nie je.

Ciele navrhovaných odporúčaní sú preto koncipované do dvoch hlavných smerov:

1. posilnenie mechanizmov na zabezpečenie vysokého odborného a morálneho kreditu sudcov;
2. opatrenia na ďalšie zefektívnenie súdneho manažmentu.

8.1. Opatrenia na zabezpečenie vysokého odborného a morálneho kreditu sudcov

8.1.1. Inštitút hodnotenia spôsobilosti sudcov

Radi by sme vysoko ocenili súčasnú iniciatívu MS SR usilujúcu o zmenu Zákona o sudcoch a prísediach, konkrétne zavedenie ročných štatistických výkazov sudcu a zavedenie hodnotenia sudcu minimálne v päťročných výkazoch. Sme zato, že pre zabez-

pečenie čo najvyššej efektívnosti spomínaných opatrení je do existujúcich návrhov potrebné zakomponovať ešte aj tieto faktory:

1. Hodnotenie by mali uskutočňovať **hodnotitelia** (resp. „sudcovia sudcov“) **úplne nezávislí nielen od výkonnej, ale aj súdnej moci**. Tak, ako je funkcia sudcu doživotná, aj funkcia hodnotiteľa by mala byť doživotná, pričom pokiaľ sa niekto stane sudcom, nemôže sa už stať hodnotiteľom a naopak. Rovnako by malo platiť, že sudcom sa nemôže stať osoba, ktorá pred tým pôsobila vo vysokej funkcii výkonnej moci (člen vlády) a naopak. Uvedené opatrenia sú kľúčové na zníženie ovplyvňovania alebo iného personálneho prepojenia medzi jednotlivými zložkami moci.
2. Pri hodnotení sudcov vo forme náhodného výberu súdnych prípadov jedenkrát za päť rokov by sa malo skúmať najmä:
 - či zdôvodnenie rozsudku je dostatočne zrozumiteľné;
 - či nedošlo k vážnemu procesnému pochybeniu (ignorovanie závažného dôkazu a pod);
 - či bol rozsudok v súlade s právom.
3. Pri závažnom porušení by mali byť vyvedené dôsledky – až na úroveň zákazu vykonávania sudcovskej funkcie až do doby, keď u sudcu dôjde k preukázateľnému zlepšeniu v jeho spôsobilosti.
4. S cieľom obmedzenia možností cielených **subjektívnych zásahov do hodnotenia** je potrebné, aby bolo vykonávané podľa vopred stanovených **jednoduchých a jasných kritérií**, a výber hodnotiteľa by mal prebiehať **náhodným spôsobom**. Ak je to možné, mal by byť **anonymný** (hodnotitelia nevedia, koho hodnotia). Pozitívne sa ukázalo aj **hodnotenie v komisiách**, kde výraznejšie bodové odchýlky v niektorom z kritérií musia byť navzájom odkonzultované alebo inakším spôsobom zdôvodnené. V prípade veľmi nízkeho hodnotenia by toto malo byť logicky zdôvodnené. Po skončení „verdiktu“ komisií už nemusia byť výsledky anonymné, odporúčame ich **povinné zverejňovanie** tak, aby bolo možné vidieť aj hodnotenie každého člena komisie, ako sa líši od hodnotenia ostatných a podobne. V kombinácii s povinným zverejňovaním rozsudkov a ich zdôvodnením na internete môže ísť o vysoko účinný nástroj, ktorý minimalizuje zneužívanie. V prípade pochybnosti aj **voči hodnotiteľom** by mala byť vyvedená **personálna zodpovednosť**.
5. I keď sa vyššie navrhnutý model hodnotenia môže zdať príliš nákladný alebo prebyrokratizovaný, pokladáme ho za jediný účinný prostriedok, ako čeliť súčasnej dobe rizikovej na podvody, zneužívanie právomocí, či vynačádzavej na obchádzanie noriem, ako čeliť, aby nedochádzalo k motivácii k podvádzaniu. K zníženiu nákladov by mohlo dôjsť zavedením **náhodnosti výberu** nielen súdnych rozhodnutí ale aj sudcov, ako aj možnosťou **iniciovaných kontrol** (napríklad v prípade vážneho podozrenia z pochybenia). Takúto kontrolu by mohla iniciovať aj jedna zo strán súdneho sporu – za predpokladu, že uhradí **náklady s tým spojené** – ak sa ukáže podozrenie neopodstatnená. Avšak v prípade, ak sa ukáže ako opodstatnené, navrhujeme pripísať náklady na ťarchu sudcu, ktorý svojim pochybením nutnosť kontroly zaviniť. Aj keby sa systém hodnotenia v praxi nevyužíval, sme toho názoru, že už samotná možnosť bude mať vplyv na ďaleko vyššiu mieru zodpovedného úsilia, ktorú sudcovia do svojich rozhodnutí budú vynakladať. V prípade, že by takto bola zvýšená miera osobnej zodpovednosti sudcov, má zmysel aj jeho vysoko nadpriemerné materiálne ohodnotenie, ako existuje dnes.

8.1.2. Celoživotné vzdelávanie sudcov a vyšších súdnych úradníkov

V súvislosti s výrazným nárastom predpisov začína byť prakticky nemožné, aby sudca bez znalosti aktuálneho vývoja v danej oblasti vôbec rozhodol správne. Sudcovia (ale aj vyšší súdni úradníci) by preto mali byť pravidelne oboznamovaní s aktuálnym vývojom legislatívy a judikatúry. Zvýšením vzdelanostnej úrovne sudcov, ale taktiež motivovaním sudcov k samostatnému štúdiu je možné zvýšiť ich kompetentnosť a teda v konečnom dôsledku aj kvalitu konečného rozhodnutia. Skúmaním toho, či sudca zodpovedne pristupuje k dodatočnému vzdelávaniu v rámci svojej špecializácie, je možné odhaliť mnoho nedostatkov. Za optimálny stav (v súlade so zahraničnými normami) považujeme stav, ak daný sudca venoval v danom roku dodatočnému a doplňujúcemu štúdiu 8 až 10 dní.

Navrhujeme každoročné skúmanie ich odbornej spôsobilosti a vyhodnocovanie účasti na doplňujúcom vzdelávaní, prípadne aj účasť na konferenciách, seminároch a obdobných odborných stretnutiach sudcov. Nedostatočné kroky v tejto oblasti (nízka účasť, nezáujem o doplňujúce vzdelávanie) by sa mali následne premietnuť aj do zníženia finančného ohodnotenia daného sudcu.

Opatrenie celoživotného vzdelávania sudcov a vyšších súdnych úradníkov je potrebné uskutočniť v kontexte zmeny spôsobu odmeňovania, ktoré podrobnejšie rozpracovávame v kapitole 8.2.1.

Z hľadiska **dopadov na rozpočet súdov** odhadujeme úsporu vyplývajúcu z tohto opatrenia približne na úrovni 2,77 mil. eur ročne (približne 7,5 mil. eur v priebehu najbližších troch rokov).

8.2. Opatrenia na ďalšie zefektívnenie súdneho manažmentu

8.2.1. Odmeňovanie sudcov viazané na výkon

Cieľom tohto opatrenia je zvýšenie motivácie a flexibility práce sudcov prostredníctvom nového systému odmeňovania. Spočíva v znížení hladiny minimálneho garantovaného príjmu pri súčasnom navýšení pohyblivých položiek.

Nový systém odmeňovania sudcov navrhujeme postaviť na nasledujúcich zložkách:

- **Tarifný plat** vo výške 1,5 - násobku priemernej mzdy v hospodárstve SR. Každý sudca bude mať tento tarifný plat garantovaný, pretože jeho cieľom je zabezpečenie nezávislosti sudcov, aby za žiadnych okolností nepodliehali tlaku z obáv o materiálno-existenčné podmienky.

Sme presvedčení, že jeden a pol násobok priemernej mzdy v hospodárstve uvedené podmienky spĺňa v dostatočnej miere, i keby sudcovi neplynuli žiadne ďalšie výhody. Umožní mu plne sa sústrediť na kvalitu zodpovedného a dobre zdôvodneného rozhodnutia, aby nemusel podliehať obavám z navrhovaného inštitútu skúmania morálnej zodpovednosti sudcov (opatrenie 8.1.1). Sudca tým nebude nútený uprednostniť kvantitu na úkor kvality. Navyše, ak bude v nepoľavujúcom bdelom skúmaní vynakladať patričnú námahu na to, aby rozhodol čo najspravodlivejšie, neskĺzne do povrchnosti či

mechanickosti, a musia sa tým vycibriť aj jeho vnútorné schopnosti a ostrosť v pozorovaní natoľko, že sa automaticky zvýši aj rýchlosť jeho práce.

V prípade, ak by sa neujal inštitút morálnej spôsobilosti sudcov, je predpoklad, že sudcovia nebudú pociťovať tlak na kvalitne zdôvodnené rozhodnutia, a budú motivovaní skôr na rýchlosť, navrhujeme základný tarifný plat znížiť na jeden násobok priemernej mesačnej mzdy v hospodárstve.

- **Príplatok za vzdelávanie** vo výške 0,5 násobku priemernej mzdy v hospodárstve. Výška príplatku je priamo úmerná miere plnenia normy vzdelávania, ktorú navrhujeme stanoviť na 10 dní ročne. Ak napríklad sudca splní normu svojho vzdelávania na 70%. Bude poberať 70% príplatku za vzdelávanie. Tento príplatok je neoddeliteľný s opatrením 8.1.2.
- **Príplatok za výkon** vo výške polovičného násobku priemernej mzdy v hospodárstve SR (alebo jedného násobku v prípade, že by sa neujal inštitút morálnej spôsobilosti). Podobne ako v predchádzajúcom prípade, aj tu je výška odmeny priamo úmerná miere plnenia stanovenej „rýchlostnej“ normy. Na rozdiel od príplatku za vzdelávanie je však sudcovi umožnené prekročiť rýchlostnú normu, za čo mu prináleží vyšší príplatok za výkon ako je polovičný (resp. alternatívne celý) násobok priemernej mzdy v hospodárstve SR. Ak napríklad splní výkonnostnú normu na 120%, prináleží mu odmena vo výške 120% príplatku za výkon. Celková odmena za výkon je však obmedzená maximálne do jedného násobku priemernej mzdy v hospodárstve SR (alebo jeden a pol násobku v prípade, že by sa neujal inštitút morálnej spôsobilosti).

Navrhovaný systém flexibilných príplatkov za výkon je potrebné nastaviť tak, aby **nemotivoval sudcov k podvádzaniu** prostredníctvom manipulácie so štatistickými údajmi alebo príliš rýchlym rozhodovaním na úkor kvality. Tak tiež by malo byť odstránené riziko nespravodlivých rozdielov z titulu z rozdielov náročnosti jednotlivých prípadov (ťažšia náročnosť na dokazovanie, opakovanie pojednávania a pod).

Aby k tomu všetkému nedochádzalo, navrhujeme, aby **výkon bol meraný na úrovni súdu** - ukazovateľom, ktorý by sa obmedzil na prítomnosť alebo počet **reštančných vecí**. Počet reštančných vecí nie je možné „odsúvať“ či inakším spôsobom manipulovať, a ukazuje tiež, nakoľko si súd plní zákonnú povinnosť, alebo v nej zlyháva. Je možné uvažovať aj so začatím sledovania prípadov, ktorých reštančnosť nebola spôsobená pomalým konaním súdu (napríklad bola neodškriepiteľne spôsobená prekážkami zo strany jednej zo súdiacich strán – napríklad v nedostavovaní sa na pojednávanie), a zakomponovať do hodnotenia len tie, i keď z dlhodobého hľadiska je potrebné súdnym poriadkom eliminovať možnosť, aby niečo také vôbec mohlo vzniknúť.

Vyššie stanoveným ukazovateľom výkonnosti sudcu by bola rozdelená časť príplatku za výkon (napríklad 60%) – medzi všetkých sudcov (resp. alternatívne aj zamestnancov súdu) rovnako. Zvyšná časť by zohľadňovala subjektívne úsilie sudcov. Mohla by byť rozdelená podľa výkonnosti jednotlivých sudcov, pričom tu by sa mohol použiť ukazovateľ, koľko reštančných vecí pripadá pod tohto sudcu, alebo aj koľko prípadov stihne sudca vyriešiť. Predpokladá to však náhodné anonymné pridelovanie prípadov, aby bol vylúčený subjektívny prvok pridelovania ľahších a ťažších prípadov.

Celkový príjem bežného sudcu by sa teda podľa navrhovaného mechanizmu pohyboval v rozpätí od 1-násobku priemernej mzdy v hospodárstve Slovenska až po trojnásobku (resp. alternatívne od jeden a pol násobku po trojnásobok) priemernej mzdy v hospodárstve. U rizikových kategórií sudcov (napríklad sudcovia Špecializovaného trestného súdu) navrhujeme zaviesť navyše aj **špeciálny rizikový príplatok**.

Je možné uvažovať aj so špeciálnou odmenou v podobe pevne stanovenej a nominálne určenej výške 6 000 eur. Išlo by o odmeny udeľované jednorodne (koncom roka) najlepším sudcom, navyše k platu sudcu. Úzky výber by bol zabezpečený prísne stanoveným kritériom odpracovaných hodín. Túto špeciálnu normu by každoročne určovalo Ministerstvo spravodlivosti SR.

Z hľadiska dopadov na rozpočet súdov by toto opatrenie znamenalo navýšenie mzdových prostriedkov na odmeny vo výške približne o 0,6 mil. eur ročne (približne 1,8 mil. eur v priebehu troch rokov). Dopady tohto opatrenia však budú kompenzované súčasným znížením počtu sudcov (vrátane odhadovaného zníženia ich priemerného mzdového ohodnotenia a zavedenia zásluhovosti a motivácie do systému).

8.2.2. Zníženie počtu sudcov za súčasného posilňovania inštitútu vyšších súdnych úradníkov

Navrhujeme v najbližších troch rokoch postupne **znížiť počet sudcov na okresných súdoch o 14%** zo súčasného stavu, čo v absolútnom vyjadrení znamená zníženie stavu celkového počtu všetkých sudcov o 127 sudcov. Dosiahol by sa tým návrat k počtu sudcov približne na úroveň z roku 2002.

Dočasné znižovanie výkonnosti počtov sudcov navrhujeme kompenzovať posilňovaním stavov vyšších súdnych úradníkov – zvyšovaním ich počtov o 15% počas nasledujúcich troch rokov. V absolútnom vyjadrení to znamená navýšenie ich počtov o 112 na úroveň 856 vyšších súdnych úradníkov.

Výhodou vyšších súdnych úradníkov oproti sudcom je vyššia flexibilita v ich prijímaní, uvoľňovaní, resp. presúvaní oproti sudcom, pri ďaleko nižšej náročnosti na personálne náklady. Ako vyplýva z výsledkov našich analýz, takéto riešenie by sa neodrazilo negatívne na rýchlosti konaní. Naopak, očakávame zrýchlenie vybavovania o 2,4% (bližšie informácie uvádzame v časti 6.1.1.).

Zároveň s týmto opatrením navrhujeme **zvýšiť aj finančné ohodnotenie vyšších súdnych úradníkov** o 10% ich súčasnej priemernej mzdy (t.j. o 76 eur na úroveň 837 eur), z dôvodu zvýšenia motivácie v systéme pre zotrvanie odborne zdatných VSÚ na týchto pozíciách. V minulosti bolo možné sledovať vysokú fluktuáciu VSÚ, ktorá narušovala efektivitu v systéme. Pričom práve VSÚ boli za posledné roky hlavným faktorom zvýšenia efektivity a výkonu v systéme súdnictva, o čom podávame dôkazy v častiach venovaných korelačným analýzám.

Podporným argumentom pre navýšenie mzdových prostriedkov VSÚ je aj analýza, z ktorej vyplynulo, že za posledných 5 rokov vývoj priemernej mzdy u VSÚ stagnoval a dokonca v pomere k platom sudcov sa znižoval (pozri časť 6.2.2.).

Popri zvýšení počtu VSÚ a zvýšení ich mzdového ohodnotenia navrhujeme, aby sa **rozšíril rozsah ich kompetencií**. Vyšší súdny úradník už teraz zasahuje prakticky do všetkých agiend, hoci oficiálne pod nich spadá len niekoľko vybraných agiend, čím nenesú plnú zodpovednosť za všetko, čo sudcovia od nich požadujú vykonávať, a ani nie sú adekvátne ohodnotení za túto dodatočnú prácu.

Zmeny podmienok VSÚ by mali viesť k vytvoreniu kariérnych VSÚ, čo by mohlo dopomôcť k zvýšeniu schopnosti súdov vysporiadať sa s reštančnými prípadmi z minulosti. Opatrenie je predbežne navrhnuté na tri roky. Pokiaľ sa potvrdí pozitívny prínos, je možné neskôr uvažovať o ďalšom navýšení počtu VSÚ.

Finančné ohodnotenie navrhujeme zvýšiť aj **asistentkám na súdoch** (o 15%), čo by sa pozitívne malo prejavovať na zníženie formálnej chybovosti (z čoho vznikajú štátu zbytočné náklady).

Odhadujeme nasledujúce dopady na rozpočet súdov:

- Zníženie počtu sudcov by znamenalo úsporu približne na úrovni 1,4 mil. eur ročne (t.j. cca 4,2 mil. eur v priebehu troch rokov).
- Vplyv zvýšenia počtov vyšších súdnych úradníkov na rozpočet odhadujeme na 0,4 mil. eur ročne (približne 1,3 mil. eur v priebehu troch rokov).
- Vplyv zvýšenia miezd VSÚ a asistentkám znamená navýšenie mzdových nákladov približne o 0,23 mil. eur ročne (približne 0,71 mil. eur v priebehu troch rokov).
- Rozšírenie kompetencií VSÚ nebude mať žiadny vplyv na rozpočet
- Celkovo je možné v dlhodobom horizonte očakávať ďalšie pozitívne prínosy spojené so zvýšenou efektívnosťou (rýchlosťou) konania, čo sa premietne do nižšej náročnosti na personálne zdroje.

8.2.3. Zlúčenie vybraných súdov

Navrhujeme zlúčiť vybrané okresné sudy z dôvodov lepšieho manažmentu z titulu vyrovnanejšieho nápadu vecí v rámci agiend, z dôvodov lepšej možnosti špecializácie sudcov a v neposlednom rade aj z dôvodov úspor z rozsahu.

Podrobnejšie informácie o cieľoch zrušenia ako aj kritériách výberu rozoberáme v časti 6.1.2.

Navrhujeme zrušenie nasledujúcich súdov:

- okresné sudy v meste Bratislava (okresný súd Bratislava III s okresným súdom Bratislava IV); sídlo nového súdu – Bratislava IV. Odhadujeme, že takýto krok by mohol súdom priniesť úsporu na bežných výdavkoch vo výške cca 20% pôvodných nákladov (700 mil. eur);
- okresné sudy v Žiline a v Čadci; sídlo nového súdu – Žilina (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 697 tis. eur alebo 14,2%);
- okresné sudy v Nitre a v Galante; sídlo nového súdu v Nitre (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 708 tis. eur alebo cca 15,1%);
- okresné sudy v Piešťanoch a v Trnave; sídlo nového súdu – Trnava (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 373 tis. eur alebo 9,2%);
- okresné sudy v Humennom a vo Vranove nad Topľou; sídlo nového súdu – Humenné (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 174 tis. eur alebo 5,7%);
- okresné sudy v Námestove a v Dolnom Kubíne; sídlo nového súdu – Dolný Kubín (odhadovaná úspora 104 tis. eur alebo 5,7%);
- okresné sudy v Bardejove a vo Svidníku. Sídlo nového súdu – Bardejov (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 92 tis. eur alebo 4,5%).
- okresné sudy v Revúcej a v Rožňave. Sídlo nového súdu – v Rožňave (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 202 tis. eur alebo 9,5%);

- okresné súdey vo Zvolene a v Banskej Bystrici. Sídlo nového súdu – v Banskej Bystrici (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 738 tis. eur alebo 14,4%);
- okresné súdey v Senici a v Skalici; Sídlo nového súdu – v Senici (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 210 tis. eur alebo 11,0%);
- okresné súdey v Lučenci a vo Veľkom Krtíši. Sídlo nového súdu – v Lučenci (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 345 tis. eur alebo 12,8%);
- okresné súdey v Bánovciach nad Bebravou, v Prievidzi a v Partizánskom. Sídlo nového súdu: v Prievidzi (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 410 tis. eur alebo 13,2%);
- okresné súdey v Ružomberku a v Liptovskom Mikuláši. Sídlo nového súdu: v Ružomberku (odhadovaná úspora na bežných výdavkoch 235 tis. eur alebo 10,5%).

Z hľadiska dopadov na rozpočet súdov by navrhované riešenie znamenalo zníženie celkových rozpočtových nákladov v dôsledku úspor z rozsahu. Celkové dopady navrhovaného zníženia počtu okresných súdov o 14 odhadujeme vo forme úspor na bežných výdavkoch v približnej výške 5,5 mil. eur ročne, čo predstavuje cca 12% úsporu na bežných výdavkoch dotknutých súdov.

Je treba zdôrazniť, že ide o potenciálne úspory, za podmienok platnosti existujúceho stavu v manažmente a technologického vybavenia súdov, pretože sme ho odvodili od dlhodobého sledovania rozdielov v existujúcich jednotkových nákladoch slovenských súdov v závislosti od ich veľkostí. V prípade zlého manažmentu môže byť úspora nižšia, v prípade dobrého (napríklad v prípade použitia nových metód zníženia výdavkov) naopak, ešte vyššia.

Na podporu oprávnenosti úspory z rozsahu je možné uviesť nasledujúci príklad: K 1. januáru 2008 bolo na Slovensku obnovených 9 pôvodne zrušených súdov: okresné súdey v Malackách, v Pezinku, v Piešťanoch, v Skalici, v Bánovciach nad Bebravou, v Novom meste nad Váhom, v Partizánskom a v Námestove. V dôsledku rozdrobenia súdnej sústavy narástli bežné výdavky spomínaných 9 nových súdov (spolu s výdavkami súdov, od ktorých sa predtým odčlenili) o 4% (alebo 1 037 tis. eur), zatiaľ čo v ostatných okresných súdoch (nedotknutých takouto zmenou) bol zaznamenaný pokles bežných výdavkov o 7% (Tabuľka 14). Bežné výdavky zmenou dotknutých súdov tak narástli o 11% viac ako bežné výdavky všetkých ostatných okresných súdov. Bežné výdavky na dotknutých súdoch v nasledujúcich rokoch neklesli, z čoho vyplýva, že nárast nebol jednorazový ale trvalý. Podľa tejto skúsenosti by faktor úspor z rozsahu predstavoval 10,8% bežných výdavkov. Ide o porovnateľnú hodnotu ako výsledok kvantifikácie na základe regresných analýz.

Tabuľka 14
Vývoj bežných výdavkov vybraných okresných súdov v rokoch 2006 – 2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Súdey dotknuté zmenou v roku 2008 (eur)	20 889 843	24 360 093	25 397 389	26 326 546	31 267 392
% rast		17%	4%	4%	19%
Súdey nedotknuté zmenou v roku 2008 (eur)	58 669 932	70 767 518	66 105 953	67 875 692	83 500 017
% rast		21%	-7%	3%	23%

Zdroj: Prepočty autorov z údajov MS SR

Tabuľka 15

Vývoj bežných výdavkov vybraných okresných súdov v rokoch 2006 – 2010

	2006	2007	2008	2009	2010
Súdy dotknuté zmenou v roku 2008 (eur)	1 905 854	763 087	79 387	368 837	519 315
% rast		-60%	-90%	365%	41%
Súdy nedotknuté zmenou v roku 2008 (eur)	3 845 635	1 720 554	621 978	1 578 883	535 373
% rast		-55%	-64%	154%	-66%

Zdroj: Prepočty autorov z údajov MS SR

8.2.4. Zvýšenie výdavkov na moderné komunikačné technológie

V rámci navrhovaných opatrení, ktoré môžu výrazne zrýchliť konania a zároveň prispieť k zníženiu nákladov a k zefektívneniu práce súdov, patrí aj návrh zvýšiť výdavky na začlenenie moderných technológií do priebehu pojednávania a do samotného fungovania súdnictva v SR. Navrhujeme, aby bol vytvorený komunikačný systém v rámci súdov, ktorý popri už využívaných moderných technológiách (teda e-mail, web, systém súdneho manažmentu a pod.) začlenil aj možnosť videokonferencie či už do priebehu pojednávania, alebo na komunikáciu v rámci systému súdov. Pri aktívnom využívaní by takýto krok mohol znížiť náklady v systéme (nielen na strane súdov, ale aj účastníkov konania) najmä v súvislosti s predvolávaním svedkov, s komunikáciou s jednotlivými účastníkmi konania a pod. Zároveň by bolo možné v rámci archívu kedykoľvek sa k danej výpovedi, resp. k časti súdneho pojednávania vrátiť, ľahšie vyhotovovať prepisy pojednávania a pod. Systém by mohol slúžiť nielen ako vnútorný systém evidencie a kontroly pre súdy, ale eventuálne aj vo vzťahu k verejnosti (išlo by opäť o výraznejší posun k väčšej transparentnosti a otvorenosti v súdnictve).

Z hľadiska dopadov na rozpočet súdov, by toto opatrenie znamenalo jednorazové investície v odhadovanej výške 1,2-1,5 mil. eur (ide o prostriedky, ktoré navrhujeme na toto opatrenie vyčleniť). Návratnosť takejto investície by však bola veľmi výrazná najmä z hľadiska zvýšenej efektivity práce súdov v systéme a rýchlosti konaní samotných.

8.2.5. Zavedenie plne elektronického spisu

Medzi navrhované opatrenia s potenciálne najvyšším dopadom na reálne zvýšenie rýchlosti konania patrí návrh zavedenia plne elektronického spisu. Toto opatrenie nadväzuje na už fungujúci systém súdneho manažmentu a evidencie, ktorý sa dôsledne nevyužíva. Navrhujeme jeho zavedenie od 1. januára 2013, pričom podmienkou pri každom novom prípade/podaní na súd by po tomto dátume bola výhradne jeho elektronická forma, ktorá by bola podmienkou aj následne počas celého procesu až do konečného rozhodnutia súdu (s výnimkou prípadov, pri ktorých by došlo k narušeniu bezpečnosti). Týka sa to všetkých dokumentov, súdnych posudkov, predvolaní na súd, celého spisu atď. To znamená, že všetky dokumenty by boli v aktuálnej podobe a rozsahu dostupné na požiadanie všetkým účastníkom konania. Zároveň by boli všetky zmeny vždy zaznamenané v danom dokumente, pričom by sa do spisu integrovali aj prepisy a záznamy výpovedí svedkov či už vo forme audio, alebo video záznamov (s možnosťou konverzie do písanej podoby). Odpadli by tým viaceré náklady a medzikroky, ktoré aj v minulosti predlžovali

konania (dlhotrvajúce prepisy, straty, či fyzické zničenia spisov, alebo ich častí; súdne spory vyplývajúce z chýb počas nakladania so spisom a pod.).

Z hľadiska dopadov na rozpočet súdov by toto opatrenie znamenalo jednorazové investície v odhadovanej výške 0,2 mil. eur, avšak návratnosť takejto investície by bola podobne ako v predošlom prípade výrazná najmä z hľadiska zvýšenej efektivity práce súdov v systéme, rýchlosti konaní samotných, ale aj v zlepšení bezpečnosti nakladania so spisom, zvýšenej kontroly a pod.

8.2.6. Eliminácia súdnych obštrukcií

Navrhujeme prijať opatrenia, ktoré by viedli k úplnej eliminácii možností obštrukcií pri doručovaní súdnych zásielok, a to najmä precizovaním príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku alebo už existujúcej legislatívy v tejto oblasti. Do úvahy pripadá aj nanovo zvážiť **možnosť doručovania zásielok prostredníctvom zamestnávateľa** - avšak len v prípade, že možnosť doručenia iným spôsobom zlyhala. (doručovanie prostredníctvom súdnych doručovateľov sa podľa viacerých vyjadrení bývalých zamestnancov súdov nie vždy osvedčilo).

Z hľadiska dopadov na rozpočet súdov by toto opatrenie neznamenovalo dodatočné náklady. Naopak, prejavilo by sa výhradne pozitívne. Nešlo by len o zníženie nákladov na poštovné, ale aj úspory, ktoré súvisia so zrýchleným konaním (nižšia náročnosť na pracovnú silu v dlhodobom horizonte).

8.2.7. Napojenie súdov na centrálnu databázu obyvateľstva

Navrhujeme zavedenie priameho napojenia súdov na centrálnu databázu obyvateľstva (t.j. sprístupnenie databázy aktuálneho miesta trvalého bydliska obyvateľov, ktoré majú v súčasnosti sprístupnené predovšetkým polícia a ďalšie orgány štátnej správy, no nie súdy samotné). Podľa odhadov by len tento samotný krok dokázal zrýchliť konania až o dva mesiace, čo je výrazná úspora.

Z hľadiska dopadov na rozpočet súdov by toto opatrenie neznamenovalo dodatočné (resp. len minimálne) náklady. Prejavilo by sa to podobne ako v predošlom prípade pozitívne vzhľadom na zrýchlenie konaní.

Zoznam literatúry:

- Gálová, L. – „Co je nezávislé súdnictvo?“ (Otvorené právo, 25. júna 2010)
- Správa čestného prezidenta Európskej asociácie sudcov o stave slovenského súdnic-
tva (Gunter Woratsch, Pécz, 23. apríl 2011)
- Reakcia ZOJ na články zverejnené v časopise Dimenzie súvisiace s justíciou (Iniciatí-
va Za otvorenú justíciu, www.sudcovia.sk, 30. decembra 2010)
- Gabriel Šípoš riaditeľ Transparency International Slovensko - Prieskum agentúry Fo-
cus pre Transparency International Slovensko, 2009)
- Berthotyová, E.: Sudcovská etika a Etický kódex sudcov (Otvorené právo, 8. jún 2011)
- Wilfling, P.: Ako zvýšiť kvalitu súdnych rozhodnutí? (Via Juris, 16. máj 2011)
- Prístup k spravodlivosti – bariéry a východiská 8: Presvedčivosť a transparentnosť
rozhodovania súdov“ (Via Iuris, Pezinok, 2010)
- Benedik, M. – Foldesová, A. - Galanda, M. – Hrubala, J. – Procházka, R.: „Právny
štát, legislatíva, ústavnosť a súdnictvo“ In: Slovensko 2000 – Súhrnná správa o stave
spoločnosti (Inštitút pre verejné otázky, 2001)
- Kubík, P. „Správa o stave podnikateľského prostredia, 2010 – Súdnictvo (Týždenník
Trend a CEBSI, Podnikateľská aliancia Slovenska, 2010)
- Procházka, R – Jablonka, B. – Lipšic, D. – Pirošík, V. – Valko, E.: „Právny štát, tvor-
ba a aplikácia práva“ In: Slovensko 2002 – súhrnná správa o stave spoločnosti (Inšti-
tút pre verejné otázky, 2003)
- Procházka R. – Foldesová A. – Kalavský M. – Orosz L.: „Právny štát, tvorba
a aplikácia práva“ In: Slovensko 2004 – Súhrnná správa o stave spoločnosti (Inštitút
pre verejné otázky, 2005)
- Prehľady tlače (TRIAS)
- Mária Mišovičová „Výrazné skrátenie súdneho konania – Projekt Súdny manažment
predstavuje nový prvok v práci justície“ In: Časopis Verejná správa 02/2002 (Minis-
terstvo vnútra SR, 2002)
- Správa o stave súdnictva (MS SR, 2007)
- Stav a perspektívy súdnictva (MS SR, marec 2000)
- K O M U N I K É z rokovania vlády Slovenskej republiky 5. septembra 2000 (ÚV SR)
- The Eighth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal
Justice Systems (2001 - 2002) (UNDP, marec 2005)
- Prehľady a databázy Svetovej banky
- The Eighth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal
Justice Systems (2001 - 2002) (UNDP, marec 2005)

Doplňujúca literatúra

[1] Aarnio, A. et al., (2003). "Quality and Justice in Finland", in Fabri, M., Langbroek, P., Pauliat, H. "The Administration of Justice in Europe: Towards the Development of Quality Standards". Bologna, Lo Scarabeo p. 209.

- [2] Agrast, M. D., Botero, J. C., Ponce-Rodríguez, A., Dumas, C.: (2008). The World Justice Project Rule of Law Index: Measuring Adherence to the Rule of Law around the World, Austria, 2008
- [3] Agrast, M. D., Botero, J. C., Ponce-Rodríguez, A., Dumas, C.: (2010). The World Justice Project Rule of Law Index: Measuring Adherence to the Rule of Law around the World, Austria, 2010
- [4] Albers, P. (2011). Connecting court quality hotspots in Europe: from quality initiatives to excellent courts
- [5] Albers, P. (2003). Evaluating judicial systems' (A balance between variety and generalisation)
- [6] Albers, P. (2007). How to measure the rule of law: a comparison of three studies
- [7] Albers, P. (2006). The assessment of court quality: a breach of the independence of the judiciary or a promising development? Dostupné na:
http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/quality/Qualityofjudiciary_en.asp
- [8] Beatty, David M (1994). Human rights and judicial review. Martinus Nijhoff Publishers. ISBN 9780792329688. (A comparison of national judicial review doctrines)
- [9] Benedik, M., Foldesová, A., Galanda, M., Hrubala, J., Procházka, R.: (2001). Právny štát, legislatíva, ústavnosť a súdnictvo In: Slovensko 2000 – Súhrnná správa o stave spoločnosti, Inštitút pre verejné otázky, 2001
- [10] Conclusion of the multilateral meeting "Which evaluation to reach a high quality justice system?" (Urbino, Italy, 26-28 September 2002)
http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/operation_of_justice/conferences/Conclusions%20E%20Urbino.pdf
- [11] Contini, F., Carnevali, D.: (2009). The quality of justice in Europe: conflicts, dialogue and politics Research Institute on Judicial Systems, Italian National Research Council
- [12] Corrado, Michael Louis (2005). Comparative Constitutional Law: Cases and Materials. ISBN 0-89089-710-7. (Country by country case studies)
- [13] Deetman, W.J. (2006). Judiciary is Quality, Committee for the Evaluation of the Modernisation of the Dutch Judiciary, Hague, Netherlands, Dostupné na:
http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/quality/JudiciaryQuality_nl.pdf
- [14] Di Federico, G. (2008). Recruitment, professional evaluation and career of judges and prosecutors in Europe, Research Centre for Judicial Studies (CeSROG), University of Bologna, Italy
- [15] Dörf, L., (2009) Projekt minitýmů v české justici, Bratislava
- [16] Dudits, L.: (2006) Country: Slovakia, CEPEJ, Scheme for evaluating judicial systems
- [17] European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) - Evaluation report of European judicial systems - Edition 2010 (2008 data): Efficiency and quality of justice, CEPEJ(2010)8EvaluationRU 25 October 2010
<https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1836571&SecMode=1&DocId=1735316&Usage=2>
- [18] European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) – Handbook for conducting satisfaction surveys aimed at court users in Council of Europe's member states, CEPEJ(2010)
<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=CEPEJ%282010%291&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864>
- [19] European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) - Quality management in courts and in the judicial organisations in 8 Council of Europe member States, CEPEJ(2010)3E 10 September 2010
<https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1716655&SecMode=1&DocId=1666264&Usage=2>

[20] European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) - Scheme for evaluating judicial systems - 2010-2012 cycle CEPEJ(2010)11E 09 December 2010

<https://wcd.coe.int/wcd/com.intranet.InstraServlet?command=com.intranet.CmdBlobGet&IntranetImage=1855705&SecMode=1&DocId=1748164&Usage=2>

[21] European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) – Working group on quality of justice (CEPEJ-GT-QUAL) 9th meeting, 16 – 18 February 2011, CEPEJ-GT-QUAL(2011)

<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=CEPEJ-GT-QUAL%282011%293&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=B9BDEE&BackColorIntranet=FFCD4F&BackColorLogged=FFC679>

[22] European Foundation for Quality Management (EFQM Excellence Model) Dostupné na: <http://www.efqm.org/Default.aspx?tabid=35>

[23] European judicial systems Edition 2008 (data 2006): Efficiency and quality of justice European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)

[24] Fabri, M., Langbroek, P., Pauliat, H.: (2003). "The Administration of Justice in Europe: Towards the Development of Quality Standards". Bologna, Lo Scarabeo, p. 236

[25] Final report on the working group on evaluation of judges (Source: ENCJ - by Jean-Paul Sudre, Conseil Supérieur de la Magistrature - France)

http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/quality/EvalJuges_en.pdf

[26] Gupta, P., Kleinfeld, R., Salinas, G. (2002). Legal and Judicial Reform in Europe and Central Asia, Operations Evaluation Department

[27] Harrendorf, S., Heiskanen, M., Malby, S. (eds.) (2010). International Statistics on Crime and Justice, European Institute for Crime prevention and Control/United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Helsinki 2010

[28] How to access quality in the courts? Quality Benchmarks for Adjudication are a means for the improvement of the activity of the courts (Source: Court of Appeal of Rovaniemi, Finland)

[29] Jasso, G.: (2007). Studying Justice: Measurement, Estimation, and Analysis of the Actual Reward and the Just Reward, IZA DP No. 2592, Discussion Paper No. 2592, Germany 2007

[30] Jayapalan, N.: (1999). Modern Governments. Atlantic Publishers and Distributors. ISBN 978-8171568376. (A comparison of modern constitutions)

[31] Jean, J-P., Pauliat, H.: (2006). An evaluation of the quality of justice in Europe and its developments in France, Utrecht Law review, Volume 2, Issue 2

[33] Judicial independence in Europe (Models of self-government and self-responsibility)

Following European trends: challenges and choices to be made. 2008

[34] Kodek, G. E., Stelzer, M.: (2003). "Quality and Justice in Austria" in Fabri, M., Langbroek, P., Pauliat, H.: (2003). "The Administration of Justice in Europe: Towards the Development of Quality Standards". Bologna, Lo Scarabeo, pp. 14-15.

[35] Langbroek, P. M.: (2010). A qualitative inventory to hypothesise factors for success or failure, Quality management in courts and in the judicial organisations in 8 Council of Europe member States

[36] Lars, P., Feld, Voigt, S.: Economic Growth and Judicial Independence, Cross Country Evidence Using a New Set of Indicators, CESifo Working Paper No. 906 In.: www.cesifo.de

[37] Le Sueur, A.: (2006). "Developing Mechanisms for Judicial Accountability in the UK", Legal Studies, supra note 31, pp. 80-81.

[38] Lippl, B. (1999). Justice Evaluation and the Welfare State in Europe

Institut für Sozialwissenschaften

[39] M.E.S.A. 10 (2009). K reforme správneho konania a správneho súdnictva na Slovensku, Bratislava

- [40] Mišovičová, M.: (2002). Výrazné skrátenie súdneho konania – Projekt Súdny manažment predstavuje nový prvok v práci justíci In: Časopis Verejná správa 02/2002, Ministerstvo vnútra SR, 2002
- [41] Mohr, R., Contini, F.: (2008). Judicial Evaluation in Context: Principles, Practices and Promise in Nine European Countries, Vol.1 EJLS No. 2
- [42] Morris, P., Kram, M.: (2009). Judicial and Court Statistics 2009, British Ministry of Justice, London 2009
- [43] Nechala, P.: (2009). Výsledky monitoringu slovenských súdov v oblasti prístupu k informáciám, TIS, Bratislava 2009
- [44] Ostrom, B., Flango, C.: (2010) State Court Guide to Statistical Reporting (A joint project of the Conference of State Court Administrators and the National Center for State Courts)
- [45] Parsons, J., Thornton, M., Estep, B., Williams, K., Weiner, N.: (2008). Developing Indicators to Measure the Rule of Law: A Global Approach A Report to the World Justice Project, 2008
- [46] Paychère F.: (2006). WORKING GROUP ON QUALITY OF JUSTICE Efficiency of Justice and Trust in Justice across Europe: the CEPEJ
- [47] Performance Indicators – a step ahead for a (more) effective justice, Institute for political policies, Bucarest Dostupné na: http://www.medelnet.org/pages/99_2.html
- [48] Prehľady a databázy Svetovej banky
- [49] Prístup k spravodlivosti – bariéry a východiská (Presvedčivosť a transparentnosť rozhodovania súdov), VIA IURIS, 2010
- [50] Procházka, R., Jablonka, B., Lipšic, D., Pirošík, V., Valko, E.: (2003). Právny štát, tvorba a aplikácia Práva In: Slovensko 2002 – súhrnná správa o stave spoločnosti, Inštitút pre verejné otázky, 2003
- [51] Procházka R., Foldesová A., Kalavský M., Orosz L.: (2005). Právny štát, tvorba a aplikácia práva In: Slovensko 2004 – Súhrnná správa o stave spoločnosti, Inštitút pre verejné otázky, 2005
- [52] Quality of the judicial system in the Netherlands, Netherlands Council for the Judiciary, 2008
- [53] Quality Project in the Courts in the Jurisdiction of the Court of Appeal of Rovaniemi, Finland (2005). Dostupné na: <http://www.oikeus.fi/uploads/wz1uke8tvs.pdf>
- [54] Správa o stave súdnictva (MS SR, 2007)
- [55] Stav a perspektívy súdnictva (MS SR, marec 2000)
- [56] State Court Guide to Statistical Reporting (2007). A joint project of the Conference of State Court Administrators and the National Center for State Courts
- [57] Strickland, S. M., Bromage, Ch., Gibson, S., Mason, A.: (2010). State Court Caseload Statistics An Analysis of 2008 State Court Caseloads Bureau of Justice Statistics and the National Center for State Courts, Court Statistics Project, National Center for State Courts 2010
- [58] Štatistické ročenky SR 1991–2010 (Štatistický úrad SR)
- [59] Štatistické ročenky SR 1999–2010 (Sekcia justičnej informatiky a štatistiky Ministerstva spravodlivosti SR)
- [60] The Eighth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (2001 - 2002) (UNDP, marec 2005)
- [61] Time management checklist (2005). Checklist of indicators for the analysis of lengths of proceedings in the justice system
- [62] Valko, E.: (2006). Reforma súdnictva v Slovenskej republike, Konzervatívny inštitút Milana Rastislava Štefánika, ISBN 80-89121-08-X, Bratislava 2006
- [63] Vyzvy slovenskeho sudnictva a možnosti zlepšenia existujuceho stavu - Seminarny bulletin, ISBN 978-80-89244-60-7, SGI, Bratislava 2010

[64] Vanberg, Georg (2005). "Constitutional Review in Comparative Perspective". The politics of constitutional review in Germany. Cambridge University Press. ISBN 9780521836470. (The effects of politics in law in Germany)

[65] Valentovič, M., Marušinec, J., Pilát, J.: (2007). Analýza systému súdництва, M.E.S.A.10, Bratislava

[66] Wolfe, Christopher (1994). The American doctrine of judicial supremacy. Rowman & Littlefield. ISBN 9780822630265. (This book traces the doctrine's history in an international/comparative fashion)

Internetové zdroje:

[1] <http://ec.europa.eu/civiljustice/>

[2] http://www.juradmin.eu/en/eurtour/eurtour_en.lasso

[3] http://www.coe.int/T/dghl/cooperation/cepej/default_en.asp

[4] <http://www.worldjusticeproject.org>

[5] http://www.juradmin.eu/en/eurtour/eurtour_en.lasso

Tabuľková časť

Tabuľka 16

Vývoj priemernej dĺžky konania v rámci tzv. sudcovských agiend, resp. hlavných agiend sudcov (T,P,Cb a C) v rokoch 2002 - 2010

súd	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Bratislava I	21,13	22,10	22,58	23,02	21,99	25,71	26,71	24,06	22,30
Bratislava II	12,20	15,02	19,96	18,02	13,12	12,86	10,45	10,69	12,37
Bratislava III	16,58	15,73	19,08	18,24	16,57	18,61	14,31	16,79	16,52
Bratislava IV	19,24	21,81	22,11	20,23	17,47	14,21	12,21	10,59	17,06
Bratislava V	11,16	13,80	15,11	12,52	9,78	10,20	11,33	9,88	9,58
Malacky	12,99	11,88	15,45				15,86	13,34	13,10
Pezinok	13,77	11,36	12,60				10,83	16,29	12,46
Dunajská Streda	8,66	9,32	8,46	7,32	6,75	7,18	7,68	7,76	6,86
Galanta	11,46	12,03	13,27	10,56	8,70	8,29	7,43	7,02	7,30
Piešťany	9,62	14,60	17,29				13,42	15,35	11,99
Senica	10,14	11,71	12,87	16,09	14,51	13,54	9,88	8,18	13,26
Skalica	13,79	16,70	18,34				8,88	8,21	8,84
Trnava	12,43	15,01	16,54	19,01	19,97	18,39	16,61	14,23	19,47
Bánovce nad Bebravou	8,10	8,55	10,05				10,79	11,41	9,83
Nové Mesto nad Váhom	16,85	16,62	21,01				11,00	12,69	12,50
Partizánske	8,26	9,28	9,87				6,40	5,35	4,26
Považská Bystrica	10,43	11,28	11,72	11,16	9,99	9,91	7,74	6,72	8,58
Prievidza	7,25	7,13	8,82	9,14	9,25	8,99	7,75	7,19	8,35
Trenčín	14,72	15,67	18,23	19,15	18,07	16,51	14,50	16,42	15,52
Komárno	7,70	9,12	10,90	9,02	8,25	7,71	7,24	6,73	8,82
Levice	9,34	10,26	9,67	9,96	9,57	10,66	9,81	9,43	8,90
Nitra	14,00	14,39	13,37	13,50	13,29	13,18	14,09	12,28	12,75
Nové Zámky	8,15	6,91	7,98	7,04	6,76	6,19	5,80	5,11	6,69
Šaľa	7,12	6,98	8,21						
Topoľčany	9,01	8,65	9,14	6,69	7,50	8,22	7,47	6,36	7,34
Čadca	10,27	11,02	13,02	13,93	17,16	15,96	15,28	12,87	14,73
Dolný Kubín	15,96	14,90	13,17	14,62	13,57	13,58	18,51	15,24	13,91
Liptovský Mikuláš	11,10	10,47	11,03	12,91	10,14	10,04	10,33	8,72	8,86
Martin	14,53	15,57	16,96	13,39	12,09	11,72	12,20	9,96	10,45
Námestovo	7,67	9,82	9,70				8,55	11,48	12,01
Ružomberok	6,13	6,92	6,46	5,79	5,70	6,72	7,12	6,37	4,97
Žilina	17,30	19,09	17,77	18,51	16,05	15,26	12,82	13,62	14,54

súd	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Banská Bystrica	12,95	11,03	12,27	12,60	9,86	11,54	12,80	10,74	9,32
Brezno	9,41	10,31	11,53	10,62	11,80	10,38	9,61	9,93	12,03
Lučenec	4,80	5,30	5,51	5,04	4,41	4,47	4,54	4,35	3,84
Revúca	9,80	10,65	14,25				5,06	5,87	6,19
Rimavská Sobota	5,50	6,48	6,14	10,23	7,12	6,16	5,06	4,92	5,76
Veľký Krtíš	7,30	6,87	8,09	6,06	6,67	6,05	6,77	6,86	5,94
Zvolen	8,03	7,02	8,42	8,26	8,85	8,74	8,76	7,87	8,49
Ziar nad Hronom	6,45	6,64	8,52	7,51	6,61	6,08	5,07	4,91	6,02
Bardejov	10,81	12,51	14,21	12,19	11,85	12,14	13,47	13,51	11,59
Humenné	12,65	12,29	9,97	11,29	9,50	9,09	8,52	6,56	9,13
Kežmarok	10,59	12,20	14,48	14,66	13,45	15,47	10,51	12,79	13,39
Poprad	12,46	17,26	13,56	12,70	12,64	11,82	8,84	9,88	11,03
Prešov	19,89	16,80	16,31	14,75	13,18	12,09	11,32	11,91	12,57
Stará Ľubovňa	10,56	11,27	12,15	11,24	11,62	11,16	9,33	8,19	10,97
Svidník	6,75	7,82	7,87	7,32	8,03	9,63	8,99	7,89	8,19
Vranov nad Topľou	7,65	8,03	8,26	8,09	7,88	8,06	9,15	8,70	7,83
Košice I	17,77	17,28	16,13	17,67	18,56	17,29	14,09	11,23	19,21
Košice II	17,47	15,63	18,41	18,23	16,71	14,39	13,53	12,26	15,88
Košice-okolie	11,29	12,41	15,56	19,13	13,68	14,47	14,98	11,34	13,81
Michalovce	8,16	8,08	9,79	9,60	8,87	8,88	9,17	9,33	8,15
Rožňava	5,57	5,99	6,52	6,77	5,08	5,55	5,97	5,65	4,94
Spišská Nová Ves	6,26	7,60	7,72	8,39	7,81	7,38	8,98	7,26	7,56
Trebišov	6,63	6,17	6,63	7,30	6,68	6,41	7,08	6,80	6,18

Zdroj: vlastné prepočty z výkazov MS SR (vážený priemer v rámci agend)

Tabuľka 9

Rôzne typy indikátorov zahŕňajúce súdnictvo a vyskytujúce sa vo viacerých indikátoroch ako napr. Rule of Law Index

Názov	Počet krajín	Pozícia Slovenska
1. Indikátory a indexy založené na expertnom porovnávaní		
Bertelsmann Foundation (Transformation Index 2008)	128 krajín	6/128
Brown University (Center for Public Policy: Global E-Government Index)	198 krajín	103/198
CEELI (CEDAW – Convention to Eliminate all forms of Discrimination against Women Assessment)	20 krajín	
CEELI (JRI-Judicial Reform Index)	20 krajín	
CEELI (LPRI -Legal Profession Reform Index)	20 krajín	
CEELI (Prosecutorial Reform Index)	20 krajín	
CEELI-Central European and Eurasian Law Initiative (ICCPR Legal Implementation Index-International Covenant on Civil and Political Rights)	20 krajín	
Center for Systemic Peace (Polity IV Project)	162 krajín	správa
EBRD (Sector Specific Assessment of Law and Practices)	29 krajín	správa
EBRD (Transition Report)	29 krajín	
European Bank for Reconstruction and Development-EBRD (Country Law Assessments)	29 krajín	
Freedom House (Countries at the Crossroads)	30 krajín	správa
Freedom House (Freedom in the World)	193 krajín	správa
Freedom House (Nations in Transit)	29 krajín	správa
Global Insight (Global Risk Service)	140 krajín	

Názov		Počet krajín	Pozícia Slovenska
IJET (Country Security Ratings)	http://www.ijet.com/index.asp	167 krajín	
Institute for Management Development (World Competitiveness Yearbook)	http://www.imd.ch/research/publications/wcy/index.cfm https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm	55 krajín	48/55
International Budget Project (Open Budget Initiative)	www.openbudgetindex.org	94 krajín	28/94
International Research and Exchange Board (Media Sustainability Index)	www.irex.org/msi/index.asp	76 krajín	
New Tools in Comparative Political Economy: The Database of Political Institutions	The World Bank Economic Review, Vol 15, No. 1 165-176		
Political and Economic Risk Consultancy (Asian Intelligence: Corruption Report)	http://www.asiarisk.com/percinfo.html	12 ázijských krajín	
Political Risk Service (International Country Risk Guide)	www.prsgroup.com	140 krajín	
Public Financial Management, Performance Measurement framework	PEFA Secretariat, The World Bank		
Reporters Without Borders (Press Freedom Index)	http://www.rsf.org/article.php?id_article=24025 http://en.rsf.org/press-freedom-index-2010,1034.html	178 krajín	35/178
Russell's EMPulse -Investors' Perceptions of the Pulse of Emerging Markets	http://www.russell.com/indexes/about/construction_methodology/Global/russell_global_indexes_methodology.asp	63 krajín	
The Global Integrity Report	http://report.globalintegrity.org/Slovakia/2009	55 krajín	správa
Transparency International (Corruption Barometer 2007)	www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/gcb/2007	180 krajín	
USAID (NGO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia)	www.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/index.htm	29 krajín	
World Bank (Country Policy and Institutional Assessments)	OPCS, World Bank	80 krajín	
World Bank (Doing Business)	www.doingbusiness.org	183 krajín	41/183
World Bank (DPI-Database of Political Institutions 2006)	Development Research Group, The World Bank		
2. Indikátory založené na základe prieskumov, dotazníkov a analýz prostredia			
Afro-barometer	www.afrobarometer.org	18 afrických krajín	
CIMA (Barómetro Iberoamericano de Gobernabilidad)	http://www.cimaiberoamerica.com/	22 krajín	
Gallup World Poll	http://www.gallup.com/consulting/worldpoll/24046/about.aspx	140 krajín	
Global Insight (Economic and Financial Data)	http://www.globalinsight.com/About/#efia	200 krajín	správa
Governance, Democracy and Poverty Reduction: Lessons Drawn from Household Surveys in Sub-Saharan Africa and Latin America	<i>International Statistical Review</i> (2007), 75, 1, 7090		
Heritage Foundation (Index of Economic Freedom)	http://www.heritage.org/research/features/index/index.cfm	179 krajín	37/162
Latino-barometro	http://www.latinobarometro.org/	18 krajín latinskej Ameriky	
The Business Environment and Enterprise Performance Survey	Synovate/EBRD		
Transparency International (Bribe Payers Index)	www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/bpi	21 krajín	
US State Department (Trafficking in Persons Report)	www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/ http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3430.htm	149 krajín	správa
Vanderbilt University (LAPOP-The Americas Barometer)	http://sitemason.vanderbilt.edu/lapop/americasbarometer2006eng	20 krajín	
World Bank (Enterprise Surveys)	http://www.enterprisesurveys.org/ http://www.enterprisesurveys.org/documents/EnterpriseSurveys/Reports/Slovakia-2009.pdf	105 krajín	správa

Názov		Počet krajín	Pozícia Slovenska
World Bank and European Bank for Reconstruction and Development (BE-EPS-Business Environment and Enterprise Performance Survey)	http://info.worldbank.org/governance/beeps/	22 resp. 54 (v druhom kole)	
World Economic Forum (The Global Competitiveness Report)	http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm http://www.weforum.org/reports http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf	131 krajín	správa
3. Agregátne indikátory			
Cingranelli-Richards (CIRI-Human Rights Dataset)	http://ciri.binghamton.edu/ http://ciri.binghamton.edu/documentation.asp	195 krajín	správa
Mo Ibrahim Foundation (Ibrahim Index of African Governance)	http://www.moibrahimfoundation.org/index/index.asp	48 afrických krajín	
Organization for Economic Co-operation and Development-OECD (African Economic Outlook)	http://www.oecd.org/dev/aeo	35 afrických krajín	
Political Terror Scale	http://www.politicalterror scale.org/index.html	182 krajín	
Transparency International (CPI-Corruption Perceptions Index 2007)	www.transparency.org/policy_research/surveys?indices/cpi/2007	180 krajín	
World Bank (WGI-Worldwide Governance Indicators)	www.govindicators.org	212 krajín	správa
4. Informačné správy o krajinách: Kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenia			
African Development Bank (Country Policy and Institutional Assessments)	www.afdb.org	50 afrických krajín	
Asian Development Bank (Country Policy and Institutional Assessments)	www.adb.org	26 ázijských krajín	
Amnesty International (Report 2008)	http://thereport.amnesty.org/eng/Homepage	151 krajín	
Economist Intelligence Unit (Country Risk Service and Country Forecasts)	http://www.eiu.com/site_info.asp?info_name=aboutUs_ourMethodology&entry1=about_eiuNav&page=noads	200 krajín	
Human Rights First (Annual Report)	http://www.humanrightsfirst.info/pdf/HRF080415-annual-rep-2007.pdf		
Human Rights Watch (Country Reports)	http://www.hrw.org/reports/world/index.html http://www.hrw.org/en/taxonomy/term/212/all	205 krajín	správa
Open Society Institute and EU Monitoring and Advocacy Program (EU Accession Reports)	www.eumap.org/reports	9/20 krajín	
United Kingdom Foreign Office (Human Rights Annual Report)	http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/human-rights-report-2007	21 krajín	
United Nations-UN (Universal Human Rights Index)	http://www.universalhumanrightsindex.org/	195 krajín	správa
United States Department of State (Human Rights Practices Annual Report)	http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/ http://search.state.gov/search?q=inmeta:dc_coverage~Slovakia&coverage=Slovakia&topic=&speaker=&pubty-pe=&partialfields=dc_coverage:Slovakia&proxystylesh eet=stategov_frontend&ignore=Slovakia&sort=date:D :S:d1&filter=0&start_date=&end_date=&getfields=*&site=stategov oig fpc bmena usawc mepi travel stategov_exchanges careers foia aipep pepfar cspo&output=x ml_no_dtd&client=stategov_frontend&as_q=inurl:gov http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154450.htm	196 krajín	správa

Zdroj: prieskum autorov

Tabuľka 17

Vývoj počtov vecí na okresných súdoch SR v rokoch 2002-2010

(počet došlých a vybavených vecí za rok, nevybavených vecí ku koncu roku, reštančných vecí ku koncu roku)

agenda	počet vecí	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Agenda T	nevybavených	13 206	16 381	16 846	19 648	18 125	19 249	18 976	19 068	18 210
	vybavených	22 122	27 104	26 267	28 697	27 698	29 360	32 117	34 837	35 561
	došlých	25 161	30 279	26 732	31 499	26 175	30 484	31 839	34 929	34 703
	reštančných	6 194	8 127	8 807	9 346	10 290	10 422	10 185	9 954	9 772
Agenda C	nevybavených	126 379	128 931	128 998	120 505	106 798	104 544	95 975	92 089	96 394
	vybavených	98 411	90 599	103 807	108 962	107 322	108 250	108 998	111 147	107 699
	došlých	99 819	93 151	103 877	100 469	93 536	102 996	100 426	107 261	112 004
	reštančných	65 647	66 656	62 794	59 458	53 007	44 779	41 672	37 692	36 653
Agenda Cb	nevybavených	34 470	34 748	32 685	31 643	32 855	32 825	31 854	33 157	31 878
	vybavených	24 411	22 967	24 959	23 985	24 441	27 531	27 835	28 912	29 892
	došlých	23 476	23 245	21 712	22 961	25 653	27 501	26 862	30 214	28 613
	reštančných	19 433	19 186	17 873	16 587	15 466	14 427	14 735	13 934	14 493
Agenda P	nevybavených	20 142	21 456	21 875	23 209	19 991	16 972	17 055	17 554	16 329
	vybavených	31 116	31 198	35 853	36 552	39 400	39 032	38 135	39 570	40 215
	došlých	32 541	32 471	35 487	38 276	37 128	36 013	38 218	40 069	38 990
	reštančných	9 855	10 599	10 591	9 826	8 364	5 834	5 397	5 606	5 415
Agenda S	nevybavených	308	439	514	419	318	209	187	163	141
	vybavených	192	255	440	598	561	398	266	260	399
	došlých	325	386	468	503	448	289	244	237	377
	reštančných	119	193	225	222	203	110	94	86	69
Agenda D	nevybavených	59 637	60 586	68 432	71 358	60 031	54 608	54 954	47 299	42 262
	vybavených	73 021	71 043	83 558	91 219	84 776	81 860	83 217	82 736	79 291
	došlých	71 109	71 990	89 287	94 106	74 822	77 733	84 469	75 081	74 254
	reštančných	20 580	20 051	17 339	18 699	20 263	15 759	14 208	14 292	9 932
Agenda Pp	nevybavených	578	678	718	640	894	826	822	788	926
	vybavených	4 157	4 613	4 661	5 040	5 198	5 235	5 484	5 832	6 149
	došlých	4 248	4 703	4 701	4 962	5 419	5 485	5 480	5 798	6 287
	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda OR	nevybavených	16 531	12 839	3 581	13 860	12 241	9 839	9 126	34 425	14 700
	vybavených	31 622	40 442	62 704	67 935	70 315	79 653	84 629	106 540	115 772
	došlých	40 779	36 756	52 965	77 228	68 619	77 369	83 832	131 843	92 631

agenda	počet vecí	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Agenda Ro	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	nevybavených	79 346	66 811	72 037	91 489	86 552	89 688	91 011	67 162	69 750
	vybavených	142 787	143 648	135 280	154 776	149 867	141 562	148 830	146 042	156 475
	došlých	140 407	131 113	140 506	174 228	144 930	144 698	150 139	122 184	159 072
	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda Rob	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	nevybavených	17 523	16 429	23 328	39 086	35 543	34 606	30 495	27 865	17 666
	vybavených	56 110	51 648	50 921	55 514	65 689	66 562	62 404	72 742	66 476
	došlých	58 101	50 219	57 820	71 272	62 146	65 625	58 293	70 112	56 277
	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Agenda Er /ag. súdnych exekútorov/	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	nevybavených	12 514	11 598	10 380	8 993	41 771	37 009	37 236	37 971	45 885
	vybavených	6 500	7 007	7 433	6 747	347 730	384 777	396 222	413 757	452 427
	došlých	7 606	6 138	6 215	5 360	352 983	384 143	396 455	414 492	460 341
	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ostatné T	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	nevybavených	1 184	1 374	1 479	1 344	2 853	3 324	3 553	3 666	3 655
	vybavených	20 894	25 404	29 472	27 746	28 140	27 758	28 140	28 317	28 184
	došlých	21 759	26 735	30 831	28 958	28 854	28 237	28 374	28 450	28 173
	reštančných	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: vlastné prepočty zo štatistických výkazov MS SR

Vysvetlivky:

T - trestné veci (obžaloby pre spáchané trestné činy) zapísané do registra T

C - občianskoprávne veci, pokiaľ nároky v nich uplatnené sú upravené Občianskym zákonníkom, Zákonníkom práce, Zákonom o rodine, ako aj ostatné nároky občianskoprávnej povahy upravené inými zákonmi a sú zapísané v registri C

Cb - obchodné veci

P - občianskoprávne veci starostlivosti o maloletých, o ktorých rozhoduje senát, zapísané v zozname vecí PaNc (výchova, výživa, osvojenie atď.)

S - veci správneho súdnictva

D - dedičská agenda

Pp - veci podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody

Or - obchodný register

Ro - občianskoprávne veci, v ktorých súd využil možnosť vydať rozhodnutie v skrátanom konaní -platobný rozkaz - ak pohľadávka nepresahovala určenú sumu podľa § 172 O.s.p.

Rob - obchodné veci v skrátanom konaní (platobné rozkazy)

Er - /ag. súdnych exekútorov/ - námietky

ost.T - rozhodnutia v prípravnom konaní, odklad výkonu trestu odňatia slobody, zabezpečenie výkonu trestu odňatia slobody alebo premeny iných trestov na trest odňatia slobody (trest odňatia slobody, výkon ktorého bol odložený na skúšobnú dobu - " PO " trest , peňažný trest), zahľadanie odsúdenia,zmena spôsobu ochranného liečenia (ústavné na ambulantné a naopak)